

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

UNDERSØGELSER MOD PERSONER ANSAT I POLITIETS TJENESTE

ex. 2

BETÆNKNING NR. 507

1968

Indholdsfortegnelse

	Side
Indledning	5
Kapitel I. Den gældende ordning med hensyn til undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste	7
1. Anmeldelser mod polititjenestemænd for strafbart forhold	7
2. Disciplinærsager	9
3. Andre klagesager	9
Kapitel II. Baggrunden for udvalgets nedsættelse	12
Kapitel III. Nogle udenlandske klageordninger	15
1. Norge	15
2. Sverige	16
3. Finland	17
4. Island	17
5. England	17
6. Tyskland	19
7. Holland	20
8. Belgien	20
9. Frankrig	21
10. Schweiz	22
11. Østrig	22
12. New York	23
Kapitel IV. Danske auditørordninger m.v.	25
1. Forsvarets auditørkorps	25
2. Forsvarsministerens klageudvalg	27
3. Auditøren under ministeriet for offentlige arbejder	28
4. Auditøren ved den i 1945 oprettede ekstraordinære tjenestemandsdømstol	29
Kapitel V. Ændringer af den gældende ordning	30
A. Problemstilling	30
B. Gennemgang af det tilvejebragte materiale	32
1. De udenlandske ordninger	32
2. Danske auditørordninger m.v.	32
3. Statistisk materiale	33
C. Udvalgets bemærkninger til den gældende ordning vedrørende undersøgelser mod polititjenestemænd	42
D. Muligheder for tilvejebringelse af særlige klageordninger	43
I. Klageorganets kompetence	43
II. Klageorganets opbygning og sagsbehandling	44
1. En auditørordning	45
2. Et eller flere klageudvalg	46
3. Advokatordninger	47
4. Efterfølgende kontrol med behandlingen af klagesagerne	47
III. Udvalgets vurdering af de skitserede muligheds fordele og svagheder	48
1. Auditørordningen	48
2. Klageudvalg	48
3. Advokatordninger	49
4. Efterfølgende kontrol	49

IV. Udvalgets indstilling.	50
Kapitel VI. Om bestemmelserne i retsplejelovens § 814 og § 726, stk. 3 og 4	
1. Motiver og tilblivelseshistorie vedrørende reglerne i retsplejelovens §814.	55
2. Motiver og tilblivelseshistorie vedrørende reglerne i retsplejelovens § 726, stk. 3 og 4.	57
3. De af udvalget tilvejebragte oplysninger.	58
4. Udvalgets bemærkninger.	61

BILAG

Bilag 1. Rigspolitichefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966.	63
Bilag 2. Uddrag af rigsadvokatens meddelelsesblad.	65
Bilag 3. Uddrag af betænkning afgivet af Royal Commission on the Police.	66
Bilag 4. Det engelske politis »Discipline Code«.	69

Indledning

Den 25. juli 1966 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at overveje, om den gældende ordning med hensyn til undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste, herunder undersøgelse af klager over politiet, bør ændres, samt eventuelt at fremkomme med forslag til ændringer.

Til formand for udvalget beskikkedes højesteretsdommer Mogens Hvidt.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Politiassistent A. Dalsgaard, som repræsentant for Dansk Politiforbund

Rigspolitichef S. E. Heide-Jørgensen

Statsadvokat J. M. Hertz

Kriminalassistent W. Holmberg, som repræsentant for Dansk Kriminalpolitiforening

Kontorchef Karl Kragemose, udpeget af folketingets ombudsmand

Politiassessor Jørgen Langkilde, som repræsentant for Foreningen af Politiassessorer og Politifuldmægtige i Danmark

Politidirektør Eivind Larsen

Kontorchef Jørgen Nielsen, justitsministeriet

Højesteretssagfører Carl Ricard, udpeget af Advokatrådet

Politimester A. V. Sørensen, som repræsentant for Foreningen af Politimestre i Danmark.

Efter at kriminalassistent Holmberg var afgået som formand for Dansk Kriminalpolitiforening og i den anledning havde begæret sig fritaget for hvervet som medlem af udvalget, beskikkedes den 10. maj 1967 i hans sted kriminalassistent Øjvind Larsen.

Sekretær i justitsministeriet Peter Wiese har fungeret som udvalgets sekretær.

Udvalget har afholdt 23 plenarmøder.

Udvalget har indhentet oplysninger om de i en række fremmede lande gældende regler for behandlingen af klager over politiet. Disse oplysninger gengives i kap. III.

Endvidere har man indhentet statistiske oplysninger om straffesager og klagesager mod polititjenestemænd i årene 1964 og 1965 samt oplysninger om samtlige straffesager og klagesager, der er indledt imod polititjenestemænd i perioden 1. januar - 30. juni 1967. Dette materiale behandles i kap. V.

Resultatet af udvalgets overvejelser forelægges i denne betænkning.

København, i oktober 1968.

A. Dalsgaard

S. E. Heide-Jørgensen

J. M. Hertz

Mogens Hvidt
formand

Karl Kragemose

Jørgen Langkilde

Eivind Larsen

Øjvind Larsen

Jørgen Nielsen

Carl Ricard

A. V. Sørensen

P. Wiese
sekretær

KAPITEL I

Den gældende ordning med hensyn til undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste

Fremgangsmåden ved behandlingen af klager over personer ansat i politiets tjeneste eller ved undersøgelser mod disse i øvrigt afhænger af sagens karakter.

Der er ikke i lovgivningen eller administrativt fastlagt generelle retningslinier for undersøgelses gennemførelse, men en række enkeltregler i love, cirkulærer og interne bestemmelser regulerer dog proceduren for behandlingen af en stor del af sagerne, medens der for de øvrige sagers vedkommende har bundfældet sig en vis praksis.

Undersøgelser mod en polititjenestemand iværksættes oftest enten på basis af en anmeldelse eller en klage fra en borger - undertiden

fremdraget først i pressen - eller for disciplinærsagers vedkommende på foranledning af den pågældende politimands foresatte. Klagerne og anmeldelserne kan naturligvis have et højst forskelligt indhold — lige fra sigtelser for strafbart forhold til klager over ukorrekt optræden, uhøflig tiltaleform o. lign. Ved gennemgangen af den gældende ordning vil det derfor være nødvendigt at opdele sagerne i følgende grupper:

1. Anmeldelser mod polititjenestemænd for strafbart forhold.
2. Disciplinærsager.
3. Andre klager.

1. Anmeldelser mod polititjenestemænd for strafbart forhold

I justitsministeriets cirkulære nr. 219 af 10. november 1938 er der fastsat retningslinier vedrørende anmeldelse til de strafforfølgende myndigheder af lovovertrædelser begået af tjenestemænd, herunder også polititjenestemænd. Det hedder bl.a. i cirkulæret:

»Enhver Tjenestemand, der bliver bekendt med, at en ham underordnet i Statens Tjeneste ansat har gjort sig skyldig i eller har paadraget sig grundet Mistanke om at have begaaet en strafbar Handling, der er undergivet offentlig Paataale, og som enten omfattes af Borgerlig Straffelov, eller for hvilken der er foreskrevet Frihedsstraf, er - under Iagttagelse af Bestemmelserne i Tjenestemandsslovens § 17, Stk. 1 - pligtig uopholdelig at gøre Indberetning til den ham nærmest overordnede Sty-

relse. Indberetning bør indeholde Oplysning om, hvorvidt politimæssig Undersøgelse allerede er indledet. I denne Forbindelse henledes Opmærksomheden paa, at Retsplejelovens § 801 pålægger Politiet af egen Drift at efterforske alle strafbare Handlinger, som forfølges af det Offentlige, saa snart der opstaar rimelig Formodning om, at saadanne er forøvet, altsaa ogsaa selv om Anmeldelse ikke foreligger, og selv om den krænkede ikke ønsker noget foretaget.«

I justitsministeriets cirkulære nr. 36 af 18. februar 1966 er der endvidere fastsat nærmere retningslinier for indberetning til rigsadvokaten om straffesager mod personer ansat under staten. Denne indberetningspligt gælder dog ikke for personer ansat i politiet, idet den er er-

stattet med en langt mere detaljeret indberetningspligt, fastsat ved rigspolitichefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966, jfr. rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 25, pkt. 3. Kundgørelsen og uddrag af rigsadvokatens meddelelsesblad er trykt som bilag 1 og 2.

Anmeldelser mod personer ansat i politiets tjeneste for strafbart forhold behandles i princippet som anmeldelser mod ikke-politifolk, således at efterforskningen foretages af politiet, jfr. den ovennævnte bestemmelse i retsplejelovens § 801.

Udenfor København følges normalt den fremgangsmåde, at afhøringerne foretages af overordnede polititjenestemænd, og sagerne følges nøje af vedkommende politimester.

I København afgives sagen til undersøgelse i kriminalpolitiet i de respektive afdelinger på politigården. Når undersøgelsen, der sker under politiinspektørens tilsyn, er afsluttet, forelægges sagen for statsadvokaten, og såfremt denne beslutter, at sagen skal fremmes, sendes den til behandling i et undersøgelseskammer.

Ifølge retsplejelovens § 802 fører statsadvokatens tilsyn med politiets efterforskning af forbrydelser. Han kan som følge heraf begære oplysninger og stille forlangender til vedkommende politimester (politidirektøren) og, hvis særlige omstændigheder måtte opfordre dertil, selv handle i dennes sted. Disse beføjelser tilkommer naturligvis også statsadvokaten, når den sigtede er en polititjenestemand.

Med hjemmel i den almindelige bestemmelse i retsplejelovens § 809 kan politimesteren begære rettens medvirken til afholdelse af indenretligt efterforskningsforhør til afhøring af anmelderen, eventuelle vidner og den eller de implicerede polititjenestemænd. Ved denne fremgangsmåde opnås der mulighed for afgivelse af forklaringer under vidneansvar af anmeldere og vidner. Man vil dog her i praksis ofte støde på den vanskelighed, at man på grund af muligheden for, at der vil blive rejst sigtelse mod de implicerede parter, må afstå fra at afhøre dem under vidneansvar.

Ifølge retsplejelovens § 810 er de her nævnte retsmøder ikke offentlige, så længe undersøgelsen ikke er rettet mod en bestemt person som sigtet.

Når efterforskningen er tilendebragt, skal alle sager, hvorunder personer, der er ansat i politiet, er sigtet eller kan sigtes for strafbart forhold, forelægges for vedkommende stats-

advokat til afgørelse af påtalespørgsmålet, uanset om sagen findes at skulle fremmes til tiltale eller henlægges uden påtale, jfr. rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 14, pkt. 2, og nr. 25, pkt. 2. Forelæggelse kan kun undlades, når en sigtelse er åbenbart urigtig eller angår en ringe, formel forseelse, hvorved ingen privat interesse er krænket.

Endvidere er det i rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 1, pkt. 4, jfr. nr. 25, pkt. 2, foreskrevet, at straffesager vedrørende det under rigspolitichefen hørende politi- og kontorpersonale, som påtænkes sluttet, bør forelægges for rigspolitichefen til orientering og eventuel erklæring, inden der træffes endelig afgørelse om påtaleundladelse.

Forsåvidt angår færdselsager vedrørende politiets personale, er det i rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 20, pkt. 6, bestemt, at rapport altid bør optages i sager angående færdselsuheld, hvori personer, der er ansat ved politiet, er impliceret, uanset om der efter de for behandlingen af disse sager for andre borgere gældende retningslinier ikke skulle optages rapport. En række af disse rapporter kan derfor ikke begrunde en tiltale.

Såfremt en politimand sigtes for en lovovertrædelse, der er undergivet statsadvokatens påtale, skal politimesteren (politidirektøren) som regel fritage ham for tjeneste og øjeblikkelig sende indberetning til rigspolitichefen med indstilling om, hvorvidt politimanden skal suspenderes.

Uanset om sagen fører til domfældelse eller frifindelse eller eventuelt slutes uden tiltale, fremsendes den derefter til rigspolitichefen med indstilling om de disciplinære følger, som sagen eventuelt må få for den pågældende politimand.

Et betydeligt antal klager — ikke mindst af de til justitsministeriet indgivne — der indeholder sigtelser mod polititjenestemænd for strafbart forhold, er på forhånd så åbenbart ugrundede, at de under dette punkt gennemgæde regler ikke med nogen rimelighed kan bringes i anvendelse. Såfremt klagen ikke straks afvises som grundløs, følger justitsministeriet samme fremgangsmåde som nedenfor under afsnit 3 anført.

Borgernes muligheder for at indbringe klager over politiet for domstolene uden anklagemyndighedens medvirken vil blive nævnt under afsnit 3.

2. Disciplinærsager

Ifølge retsplejelovens § 110, nr. 2, henlægges under rigspolitechefen disciplinære sager angående politikorpset. Sager, der skønnes at burde medføre afskedigelse, forflyttelse eller degradation, afgøres dog af justitsministeren. Mindre, disciplinære forseelser kan afgøres af politimesteren (politidirektøren) med advarsel, irrettesættelse eller bøde på 25 kr. eller derunder.

Ved rigspolitechefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966 er der i medfør af retsplejelovens § 110, nr. 2, fastsat nærmere bestemmelser for behandlingen af disciplinærsager.

For disse sager gælder endvidere reglerne i lønnings- og pensionsloven, navnlig §§ 17-18 samt § 11 om suspension.*)

Ifølge § 9, stk. 2, i loven om folketingets ombudsmand, jfr. lovbekendtgørelse nr. 342 af 1. december 1961, og § 9, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 48 af 9. februar 1962 af instruks for folketingets ombudsmand kan denne pålægge vedkommende statslige styrelse at rejse disciplinærsag, når der foreligger tjenstlige forseelser af en sådan karakter, at han finder, at der er grundlag for disciplinær forfølgning.

3. Andre klagesager

Herunder falder klager, der efter deres indhold ikke vil kunne medføre efterforskning mod polititjenestemænd som sigtede for strafbart forhold, og om hvilke det endnu ikke vides, om de vil medføre en egentlig disciplinærsag.

Klager over politiets optræden og sagsbehandling behandles af politiet selv og afgøres - forsåvidt de ikke fører til, at der rejses straffesag eller disciplinærsag - af politidirektøren/politimesteren under rekurs til justitsministeriet.

Såfremt der er tale om klager vedrørende behandlingen af straffesager, indgår statsadvokaten og rigsadvokaten i instansfølgen.

Der er ikke givet generelle retningslinier med hensyn til formen for undersøgelserne og heller ikke om, af hvem afhøringer skal foretages, men sagerne afgøres som oftest på grundlag af den foreliggende klage og de i denne anledning indhentede udtalelser fra de implicerede polititjenestemænd. I alle sager af nogen betydning foretages der tillige en afhøring til rapport af klageren og de af denne opgivne vidner, ligesom man i sager, hvor det skønnes at have betydning, afhører den eller de indklagede politifolk. I så fald foretages afhøringen normalt af en overordnet.

I København gælder der ifølge en fra politidirektøren modtaget redegørelse særlige retningslinier for journalisering af klager over

politiet og kontrollen med sagernes behandling. Klagen indføres i en journal, hvorefter sagen sendes til det pågældende politiinspektorat, der sender genpart af svarskrivelsen til journalen. Der er givet interne forskrifter for den tekniske fremgangsmåde ved journaliseringen, således at man ved et blik i journalen kan se, om der er sendt svar direkte til klageren, eller om sagen er sendt til statsadvokaten, justitsministeriet eller ombudsmanden, ligesom der, når afgørelse er truffet af en af disse myndigheder, indføres en bemærkning herom i journalen med en kort angivelse af resultatet. Ca. hver 14. dag sendes der rykkerlister til politiinspektorerne og ca. 1 gang månedlig forelægges journalen for politidirektøren.

Fremgangsmåden ved behandlingen af klagerne er i øvrigt den, at klager, der modtages af politidirektøren eller politiinspektoratet, eller som kommer til disses kundskab ved omtale i pressen, videresendes til det pågældende tjenestested, hvor der indledes en undersøgelse.

Alle afhøringer af de indklagede politifolk skal ifølge stående ordre foretages af en overordnet.

I sager af særlig betydning vil undersøgelse

*) Finansministeriet har den 23. september 1964 nedsat et udvalg med den opgave at undersøge og overveje spørgsmålet om eventuelle ændringer af lønnings- og pensionslovens bestemmelser om disciplinær forfølgning og straf. Udvalget har i januar 1968 afgivet betænkning til finansministeren.

sen som hovedregel blive foretaget af en politi-kommissær på politigården.

Der gives som regel klageren lejlighed til påny at ytre sig, når de øvrige undersøgelser er tilendebragt.

Når undersøgelsen er afsluttet, tilbagesendes sagen til politiinspektoratet, hvor der efter vurdering af de fremkomne oplysninger udarbejdes en svarskrivelse.

Såfremt klagen indgives direkte til en af stationerne, vil sagen i adskillige tilfælde være af så ringe karakter, at klageren erklærer sig tilfreds og frafalder klagen efter en orienterende samtale med den vagthavende politiasistent, souschefen eller politikommissæren.

I alle andre tilfælde udfærdiges der notits eller optages rapport, og efter endt undersøgelse fremsendes sagen til politiinspektoratet som ovenfor anført.

Såfremt det af den foretagne undersøgelse fremgår, at der kan være tale om et kriminelt forhold, videresendes sagen til kriminalpolitiet til behandling som under afsnit 1 omtalt.

Er det under sagen oplyst, at politimanden har overtrådt færdselsloven eller andre bestemmelser, hvis overtrædelse behandles som politisager, fremsendes sagen til kontoret for politisager til forelæggelse for statsadvokaten, jfr. rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 14, pkt. 2, i reglen samtidig med, at klagen besvares. Der henvises i besvarelsen til, at sagen er oversendt til forelæggelse for statsadvokaten.

Giver undersøgelsen til resultat, at der foreligger en tjenstlig forseelse, forelægges sagen for rigspolitichefen med indstilling om de disciplinære følger, sagen eventuelt må få for den pågældende politimand.

Udvalget har endvidere fra justitsministeriet modtaget oplysninger om den i ministeriet fulgte fremgangsmåde ved behandlingen af klager over polititjenestemænd.

Klager over polititjenestemænd, der modtages i justitsministeriet direkte fra klageren, tilstilles vedkommende politimester (i København politidirektøren) til behandling og afgørelse, med mindre det drejer sig om en klage over politimesteren selv, eller det af henvendelsen til justitsministeriet fremgår, at klagen allerede er besvaret af politimesteren.

Af og til er klagen af en sådan beskaffenhed, at justitsministeriet finder det rigtigst at få nærmere oplysning om det passerede. I så fald afgøres sagen af ministeriet. Det samme

gælder alle klager, som ikke modtages direkte fra klageren, men som er sendt til justitsministeriet til afgørelse, f.eks. af folketingets ombudsmand eller af rigspolitichefen. Over alle sager, der afgøres af ministeriet, indhentes en erklæring om sagen fra vedkommende politimester, der sørger for indhentelse af de nødvendige oplysninger gennem optagelse af rapport om klagerens, de indklagedes og eventuelle vidners forklaringer, eventuelt ved indhentelse af lægeerklæringer m.v. Såfremt justitsministeriet ikke mener, at det tilvebragte materiale er tilstrækkeligt, sendes sagen tilbage til politimesteren til indhentelse af supplerende oplysninger.

Forinden sagen afgøres af justitsministeriet, gives der rigspolitichefen, under hvem disciplinære sager angående politikorpset som tidligere omtalt hører, lejlighed til at se sagen og erklære sig om den.

På grundlag af det således tilvebragte materiale træffes justitsministeriets afgørelse, der indeholder en fyldig sagsfremstilling, bl.a. for derved at give klageren mulighed for at reagere, hvis sagen efter hans opfattelse er afgjort på et urigtigt grundlag.

Såfremt der er tale om en klage over politiets behandling af en straffesag, afgives klagen normalt til vedkommende statsadvokat til afgørelse under rekurs til rigsadvokaten og justitsministeriet.

I visse tilfælde sendes sagen efter tilsvarende retningslinier, som ovenfor er omtalt med hensyn til klager, der ikke vedrører straffesager, til udtalelse hos statsadvokat og rigsadvokat, hvorefter afgørelsen træffes af justitsministeriet.

Klager over politiet kan endvidere indgives til folketingets ombudsmand.

Udvalget har fra ombudsmanden modtaget følgende redegørelse for den fremgangsmåde, der her følges ved behandlingen af disse sager:

»Ifølge ombudsmandsloven § 6, stk. 3, kan klage over afgørelser, der kan ændres af højere administrativ myndighed, ikke indgives til ombudsmanden, forinden den højere myndighed har truffet afgørelse i sagen. I overensstemmelse hermed oversendes klager over polititjenestemænd og underordnede politi- og anklagemyndigheder som hovedregel til den overordnede myndighed til undersøgelse og afgørelse, selv om klagen alene angår de pågældendes optræden eller sagsbehandlingen. Ind-

bringes klagen derefter påny for ombudsmanden, vil dennes bedømmelse af sagen som regel ske på grundlag af det allerede tilvejebragte materiale.

Det sker, at ombudsmanden foranlediger yderligere undersøgelser foretaget gennem den overordnede myndighed, ligesom han ofte har samtaler med sagens parter. I ombudsmandsloven er der hjemmel for, at ombudsmanden kan indkalde personer til for retten at afgive vidnesbyrd om forhold, som er af betydning for hans undersøgelse. Retsplejelovens regler om efterforskningsforhør finder i så fald anvendelse. Retsmøderne er ikke offentlige. I øvrigt kan ombudsmanden pålægge anklagemyndigheden at rejse forundersøgelse eller tiltale ved de almindelige domstole, ligesom han kan pålægge vedkommende styrelse at rejse disciplinærsag. Disse regler finder sjældent anvendelse.

Undertiden forelægger ombudsmanden de indhentede oplysninger for klageren, der herved får lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger

til oplysningerne, og i alle tilfælde gives der klageren en udførlig sagsfremstilling, der indeholder alle relevante oplysninger i sagen. Der gives herved klageren lejlighed til at se, hvad der har ligget til grund for den truffede afgørelse, således at han i givet fald kan reagere, såfremt han finder, at noget er oplyst forkert.«

Klage over formentligt myndighedsmisbrug fra politiets side under efterforskningen af straffesager kan endvidere i medfør af retsplejelovens § 814, stk. 1, der vil blive gjort til genstand for nærmere omtale i kapitel VI, fremsættes for undersøgelsesretten i den kreds, hvor den påklagede handling har fundet sted, eller for den ret, hvis virksomhed påkaldes mod klageren, eller ved hvilken sag om den lovovertrædelse, der var genstand for efterforskning, tingfæstes.

Bestemmelsen må sammenholdes med reglerne i retsplejelovens § 726, stk. 3 og 4, samt § 934, stk. 4, der ligeledes vil blive omtalt i kapitel VI.

KAPITEL II

Baggrunden for udvalgets nedsættelse

I 1965 og i begyndelsen af 1966 blev der flere gange i pressen i forbindelse med referater af verserende klagesager mod politiet rejst kritik af den gældende ordning, hvorefter undersøgelseerne foretages af politiets egne folk.

Spørgsmålet var navnlig fremme og kritikken særlig stærk i forbindelse med omtalen af to sager vedrørende klager over politiet for vold og myndighedsmisbrug. Disse to sager, som i så høj grad påkaldte sig pressens og offentlighedens interesse, skal kort omtales her.

1. En 49-årig kunsthandler kom en nat ved lukketid op fra en restaurant i Nyhavn sammen med sin hustru og et par andre. To patruljerende betjente tyssede på selskabet, der var noget højrøstet, og hustruen lovede at ville tage manden hjem i hyrevogn. Kort tid efter bemærkede betjentene, at den pågældende lod sit vand i kanalen stående med parkerede biler mellem sig og kørebanen. Politibetjentene fandt, at der nu var grund til at anholde ham, tog fat i ham og førte ham over til alarmskabet, der stod et lille stykke derfra, og hidkaldte en politibil. Medens betjenten havde fat om mandens venstre arm, skete der et brud på denne. Manden og hustruen hævdede, at dette skete umiddelbart efter, at betjenten havde taget fat i ham ovre ved bolværket, medens betjenten hævdede, at det skete, da manden, som satte sig til modværge mod anholdelsen, greb fat om et trafikskilt, hvorfra betjenten måtte vride hans arm løs.

Der blev optaget rapporter, og manden fik for overtrædelse af politivedtægten en advarsel i Københavns byret. Han krævede på sin side erstatning af politiet for den lidte skade, og da dette blev afslået, anlagde han sag mod politidirektøren med påstand om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste m.v. Til støtte herfor anførte han, at der på grund af den ringe forseelse ikke for politibetjenten havde været nogen rimelig grund til at foretage anholdelse, og at

den foretagne magtanvendelse i hvert fald var gået langt udover, hvad der var påkrævet, jfr. retsplejelovens § 772.

Politidirektøren anførte til støtte for sin frifindelspåstand, at der forelå en klar overtrædelse af politivedtægtens § 9 fra tilskadekomnes side, og at anholdelsen under de foreliggende omstændigheder var lovlig. Det anførtes endvidere, at der ikke havde været foretaget større magtanvendelse under anholdelsen end nødvendigt, og at den indtrufne skade måtte anses for hændelig og betragtes som en upåregnelig følge af den skete magtanvendelse.

Landsretten mente ikke at kunne betegne anholdelsen som ulovlig og fandt endvidere at måtte lægge de af de pågældende politibetjente afgivne forklaringer om hændelsesforløbet til grund og statuere, at skaden opstod ved, at politibetjenten, da manden holdt fast med venstre hånd i et trafikskilt, vred hans hånd løs. Retten fandt imidlertid, at der ikke fra politibetjentens side under anholdelsen var gået frem med den i retsplejelovens § 772 påbudte skånsomhed, og at det havde været upåkrævet at anvende en sådan magt, at armen brækkede. Politiet fandtes derfor erstatningsansvarligt for den lidte skade.

Sagen indbragtes for Højesteret, hvor politidirektøren frifandtes med 4 stemmer mod 3. Flertallet tiltrådte, at betingelserne for at anholde manden havde været opfyldt, idet han færdedes på offentlig gade i en så spirituspåvirket tilstand, at det kunne give anledning til ulempe for andre, og der fandtes ikke at være grundlag for at tilsidesætte betjentenes skøn med hensyn til anholdelsens påkrævede. Disse dommere, der ligeledes tiltrådte, at betjentenes forklaring om det nærmere hændelsesforløb var lagt til grund, fandt ikke, at der kunne antages at være anvendt magt, som gik udover det efter omstændighederne påkrævede og forsvarlige, da manden satte sig til modværge mod anholdelsen.

Mindretallet fandt, at der under de foreliggende omstændigheder ikke havde været tilstrækkeligt grundlag for en anholdelse. De lagde vægt på, at mandens adfærd efter det oplyste ikke havde givet anledning til uro eller overhovedet påkaldt nogen opmærksomhed, og at den i sig selv ret harmløse episode ved kanalen ikke kunne give betjentene grund til at tro, at manden, der var ledsaget af sin hustru, ikke som lovet derefter ville tage hjem i en hyrevogn. Disse dommere fandt derfor, at han havde krav på erstatning.

Dommen er optaget i Ugeskrift for Retsvæsen 1966 side 90.

2. En 23-årig mand blev en dag i december 1965, da han i sin personbil var på vej til arbejde, impliceret i et mindre færdselsuheld i København, idet han stødte sammen med en taxa og kom i håndgemæng med dennes fører, der bl.a. tildelte ham et slag i hovedet. Han blev i en tilkaldt ambulance kørt på hospitalet, hvor det efter foretaget røntgenundersøgelse konstateredes, at han - bortset fra ømheden og en let hævelse af højre side af underkæben — ikke havde taget skade af den ham overgåede vold. Fra hospitalet kørte han i politiets patruljevogn til en københavnsk politistation, hvor han over for den vagthavende kort redegjorde for den skete skade og i øvrigt tilkendegav, at han ønskede at komme hjem. Politiasistenten fandt det efter sagens beskaffenhed rigtigst at underrette kriminalpolitiet og tilkaldte en kriminalassistent, der stillede manden nogle få orienterende spørgsmål om sagen. Den pågældende, der nu blev meget urolig og begyndte at græde og skrike, besvarede ikke de stillede spørgsmål og vægrede sig ved at efterkomme kriminalassistentens opfordring til ham om at udlevere den af hospitalet udstedte lægeattest, som han umiddelbart forinden havde fået udleveret af politiet og stadigvæk knugede i hånden. Med bistand af to politibetjente åbnede kriminalassistenten den pågældendes hånd, fratog ham attesten og gjorde sine notater efter denne. Under ledsagelse af en overpolitibetjent og en af de nævnte politibetjente gik den pågældende herefter ud til den i gården bag politistationen holdende politibil for at blive kørt hjem, men da han var kommet udenfor, gav han påny udtryk for, at han ikke ville køres hjem på den facon, men i en taxa, og han skreg op og blev ustyrlig og forsøgte at løbe bort fra betjentene, der imidlertid holdt

ham tilbage og med magt førte ham ind på stationen, hvor han efter kort tids forløb faldt til ro. Til sidst kørte han bort i en tilkaldt taxa.

Klageren blev lægeundersøgt påny efter tildragelserne på politistationen. Lægen fandt tegn på små blødninger under huden på overarme, højre skulder og nakke.

Manden rettede herefter henvendelse til en journalist ved et dagblad og forklarede, at han havde været udsat for vold og chikane fra de fire politifolks side. Journalisten satte sig i forbindelse med chefen for Københavns ordenspoliti, der traf bestemmelse om, at kriminalpolitiet på hovedstationen skulle foretage en grundig undersøgelse af sagen.

Kriminalpolitiet foretog derefter bl.a. en afhøring af de implicerede politifolk og nogle civile vidner, der havde været til stede på stationen på tidspunktet for de påståede overgreb.

Klageren blev også afhørt og hævdede under afhøringen blandt andet, at han havde været udsat for vold og chikane fra politifolkenes side, ligesom de havde forhindret ham i at tage hjem fra stationen, da han fremsatte anmodning herom. Han hævdede bl.a., at politifolkene havde tiltalt ham med hånsord, latter og hentyden til, at han hylede som en hund, samt at de flere gange på smertefuld måde havde taget førergreb på ham, og at de på et tidspunkt, da han lå på knæ på gulvet, havde slået ham på nakke, skulder og ryg.

Ved skrivelse af 2. februar 1966 tiltrådte 2. statsadvokat for København politidirektørens indstilling om, at der efter de foretagne undersøgelser ikke var grundlag for fra den offentlige anklagemyndigheds side at indlede strafforfølgning mod nogen polititjenestemand for vold eller noget i straffelovens kapitel 16 omfattet myndighedsmisbrug i forbindelse med den omhandlede sag. Statsadvokatens afgørelse blev tiltrådt af rigsadvokaten den 25. februar 1966.

I mellemtiden havde den pågældendes advokat meddelt politiet, at hans klient ville anlægge sag mod de fire polititjenestemænd med påstand om straf for vold efter straffelovens § 244, stk. 1.

Klageren gav ikke personlig møde i retten under den af ham mod de fire politifolk anlagte sag.

De sagsøgte politifolk forklarede under domsforhandlingen — i overensstemmelse med,

hvad de havde forklaret til rapport — blandt andet, at det var nødvendigt at holde klageren tilbage, fordi det ville være uforvarligt at lade ham gå i den uligevægtige sindstilstand, hvori han befandt sig. Ingen af politifolkene slog på ham, men på et tidspunkt tog de førergreb, da de ikke kunne holde ham på anden måde, og senere tog en af dem benlåsningsgreb på klagerens ene ben for at få ham til at falde til ro.

Ved Københavns byrsts dom af 27. maj 1966 frifandtes de tre af politifolkene. I dommens præmisser hedder det:

»Efter de foreliggende bevisligheder er der ikke grundlag for at antage, at politibetjenten har slået på sagsøgeren. De anvendte magtgreb findes efter det om sagsøgerens sindstilstand under hans ophold på politistationen oplyste at måtte anses for en nødvendig foranstaltning for at sikre imod, at sagsøgeren, der frembød umiskendelige tegn på at være ude af ligevægt i betydelig grad og uden fornøden kontrol over sig selv, skulle undløbe fra stedet til fare for sig selv og andre.«

Den fjerde politimand var syg, og da sagen senere foretoges for hans vedkommende, mødte hverken klageren eller hans advokat, hvorfor sagen blev afvist.

Den 13. april 1966 stillede folketingsmand højesteretssagfører Ib Thyregod i folketinget følgende spørgsmål til justitsministeren:

»Vil justitsministeren foranledige, at der gennem retsplejerådet foretages overvejelse af mulighederne for, at undersøgelser mod polititjenestemænd fremover foretages gennem et af politiet uafhængigt organ?«

Spørgeren begrundede blandt andet spørgs-

målet med, at der gennem den senere tid fra forskellig side havde været rejst kritik mod, at undersøgelser mod polititjenestemænd, f.eks. i tilfælde af magtanvendelse fra politiets side, foretages af kriminalpolitiet. Spørgeren fandt, at det ud fra et retssikkerhedssynspunkt ville være rimeligt, at et af politiet uafhængigt organ foretager disse undersøgelser, og at undersøgelsen i øvrigt foretages med sædvanlige retsplejemæssige garantier. Han fandt endvidere, at selvom politiet naturligvis ønsker at være fuldt objektivt, er det uheldigt med en sådan selvkontrol. Der kan naturligvis finde en efterfølgende kontrol sted, dels gennem en domstolsbehandling, dels gennem ombudsmandsinstitutionen, men der vil da foreligge politirapporter udfærdiget af politiet, og de forklaringer, der her er afgivet, vil have en vis tendens til at sætte sig fast, således at det bliver vanskeligt for domstolen eller ombudsmanden at komme til bunds i sagen. Spørgeren fandt derfor, at der er behov for en anden ordning, f.eks. en auditørordning som den, der findes inden for forsvaret.

Justitsministeren udtalte i sit svar, at det er rigtigt, at de indledende undersøgelser, efterforskningen i sagerne, foretages af politiet selv, men det var hans indtryk, at undersøgelserne havde været grundige, objektive og fuldt bebyggende. Afgørelsen af, hvad der videre skal ske, træffes ikke af politiet, men af anklagemyndigheden og justitsministeriet og i sidste instans af domstolene. Justitsministeren var dog enig i, at man kunne rejse spørgsmålet om, hvorvidt ordningen er i overensstemmelse med principielle retssikkerhedssynspunkter, og ville derfor nedsætte et særligt udvalg til at overveje og undersøge problemerne i forbindelse med undersøgelser mod tjenestemænd i politiet.

KAPITEL III

Nogle udenlandske klageordninger

1. Norge

Der findes ikke i Norge særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

Behandlingen af disse sager afhænger af det påklagede forholds art og til dels af, om klagen er rettet mod en politiembedsmand eller en polititjenestemand. Politiembedsmænd er de kongelig udnævnte, bl.a. politimestre, politiinspektører og politifuldmægtige.

Såfremt der er tale om anmeldelse mod en politimand for et alvorligt strafbart forhold, har vedkommende politimester pligt til straks at give statsadvokaten meddelelse herom. Statsadvokaten skal derefter træffe bestemmelse om, hvem der skal lede og gennemføre efterforskningen. Dette kan eventuelt ske ved, at efterforskningen overdrages til en anden politimester inden for statsadvokatens distrikt. Såfremt dette ikke synes praktisk eller forsvarligt, skal statsadvokaten selv lede efterforskningen, og han udpeger da en eller flere personer, som han finder egnede til at gennemføre efterforskningen. Sagen behandles efter almindelige straffeprocessuelle regler. Såfremt anklagemyndigheden finder grundlag for det, vil der blive rejst tiltale mod vedkommende politiembeds- eller -tjenestemand. Der kan herunder nedlægges påstand om straf og frakendelse af embede eller stilling.

Mindre alvorlige strafbare forhold kan, hvis det findes mest forsvarligt eller hensigtsmæssigt, efterforskes på samme måde som ovenfor anført, men efterforskningen vil også kunne ledes af den politimester, som den pågældende politimand er underlagt.

Sager vedrørende strafbart forhold begået af en polititjenestemand kan også, parallelt med anklagemyndighedens behandling, i henhold til §§ 21-25 i lov af 15. februar 1918 om offent-

lige tjenestemænd tages op til behandling af ansættelsesrådet i den pågældende politikreds. Ansættelsesrådet består af politimesteren, 1 repræsentant valgt af og blandt personalet og 1 repræsentant for kommunen. I så fald behandles sagen på samme måde som en almindelig disciplinærsag.

Såfremt der er tale om klager over en polititjenestemands disciplinære forhold, herunder også tjenestefejl og -forsømmelser, sonderer man mellem bagatelsager og andre sager. I bagatelsager lader vedkommende politimester enten selv eller ved en specielt udpeget person sagen undersøge, og såfremt han finder grundlag for det, kan den afgøres med en mildere disciplinærstraf. Den politimand, som klagen vedrører, vil på forhånd blive gjort bekendt med klagen og få adgang til at udtale sig.

Såfremt sagen er af mere alvorlig karakter, foretages efterforskning af særlig dertil udpegede politifolk eller af et andet politikammer, og derefter behandles sagen af det pågældende ansættelsesråd efter de tidligere nævnte bestemmelser. Det er heri blandt andet bestemt, at den person, klagen vedrører, skal have anledning til at gøre sig bekendt med klagen og med de oplysninger, hvorpå den er baseret, ligesom han har ret til at afgive et skriftligt eller mundtligt indlæg i sagen samt til at lade sig bistå af en advokat eller af sin organisation. Der kan endelig også kræves efterforskning efter reglerne i straffeprocessloven.

Ansættelsesrådets afgørelse kan indankes for justitsdepartementet, hvis afgørelse, bortset fra de skønsmæssige led, kan indbringes for domstolene.

Bagatelagtige disciplinærsager mod politiembedsmænd behandles på samme måde som for polititjenestemændenes vedkommende, for så

vidt angår efterforskning. Såfremt klagen findes berettiget, har man imidlertid ikke andre reaktionsmidler end skriftlig eller mundtlig irretsættelse. I alvorligere disciplinærsager mod politiembedsmænd vil efterforskningen også ske

som for polititjenestemænds vedkommende. Såfremt klagen findes berettiget, kan der herefter rejses sag ved domstolene med påstand om frakendelse af embedet.

2. Sverige

Efter den nugældende ordning findes der ikke i Sverige særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

Før 1962 tilkom adgangen til pålæg af disciplinærstraffe, for så vidt angår størstedelen af tjenestemændene i politiet, derimod et særligt administrativt disciplinærorgan, kaldet poliskollegium. Politikollegier fandtes i hvert len og bestod af en dommer som formand og 3 lægmænd. Kollegiet var endvidere klageinstans for de mindre alvorlige disciplinærsager, der i 1. instans var afgjort af vedkommende politichef. Det kunne pålægge almindelige disciplinære straffe samt i alvorlige tilfælde træffe bestemmelse om afskedigelse fra tjenesten.

Klage over kollegiets afgørelse måtte indbringes for regeringsretten. Kollegiets forhandlinger var i princippet offentlige. Der optrådte anklagere, og parterne måtte selv sørge for sagens oplysning, idet kollegiet dog også selv kunne træffe foranstaltninger hertil. I modsætning til, hvad der gælder ved de almindelige domstole, havde kollegiet imidlertid ingen mulighed for at afhøre folk under strafansvar, og man savnede ligeledes mulighed for ved tvang at fremstille nogen for kollegiet. Disse mangler i kollegiernes muligheder for at tilvejebringe en fuldstændig oplysning af sagen var en af grundene til deres afskaffelse. Også det meget ringe antal af forelagte sager bidrog hertil.

Efter at politiet den 1. januar 1965 er overgået til staten, er alt politipersonel nu underkastet de lovgiver, som i almindelighed gælder for statens tjenestemænd. Herudover findes der særlige regler for politifolk i en speciel politinstruks.

Efter de nævnte bestemmelser kan en politimand, som forser sig, enten straffes disciplinært eller tiltales ved almindelig domstol. Sidstnævnte fremgangsmåde skal vælges, såfremt politimanden med føje er sigtet for forseelser af mere alvorlig karakter. Visse højere embedsmænd såsom politimestre og politiinspektører kan ikke anses med disciplinærstraf.

Såfremt der rejses tiltale mod en politimand, eller der opstår spørgsmål om at indlede undersøgelse vedrørende en forbrydelse begået af en politimand, sker efterforskningen efter samme retningslinier, som gælder for efterforskning af forbrydelser begået af almindelige borgere.

Retten til at pålægge disciplinærstraffe er inden for statsforvaltningen normalt henlagt til den nærmeste overordnede myndighed. Dette er også tilfældet inden for de lokale politikredse, hvor retten til at ikende disciplinære straffe tilkommer lensstyrelsen i dennes egenkab af overordnet politimyndighed.

Inden der træffes afgørelse om disciplinær straf, skal tjenestemanden have lejlighed til skriftligt eller eventuelt ved mundtligt forhør at udtale sig om sagen, ligesom han kan lade sig bistå af en forsvarer. Der er ikke i øvrigt meddelt særlige forskrifter for, hvorledes undersøgelsen skal foretages. Det er dog oplyst, at man i Sverige har rejst spørgsmål om behovet for mere detaljerede regler med hensyn til undersøgelsen i disciplinærsager, men at man endnu ikke har taget spørgsmålet op til behandling.

Klager mod politimænd kan endvidere prøves af justitiekansleren og af rigsdagens justitieombudsmand.

Instruksen for justitieombudsmanden indeholder ikke detaljerede bestemmelser om, hvorledes undersøgelserne skal gennemføres i sager der er indbragt for ham, men i praksis foregår det normalt på den måde, at der indhentes udtalelser fra de implicerede myndigheder og personer. I visse tilfælde søges sagen oplyst ved, at klagen overlades til den indklagede embedsmands overordnede myndighed eller til anklagemyndigheden med anmodning om efter foretagen undersøgelse at afgive en erklæring om sagen. I sådanne tilfælde lader den pågældende myndighed ofte afholde mundtlige forhør over den indklagede tjenestemand og andre, som kan give oplysning i sagen. I ganske enkelte tilfælde afholdes forhør af ombudsmanden selv eller af en af hans embedsmænd.

Såfremt de indhentede oplysninger giver an-

ledning til det, kan justitieombudsmanden selv lade rejse tiltale og gennemføre en sag. Mindre forseelser medfører i reglen kun en advarsel eller en påtale af den fejlagtige fremgangsmåde. Der rejses kun tiltale, når der er tale om alvorligere fejl, principielt vigtige spørgsmål, eller når vedkommende tjenestemand bestrider at have handlet forkert.

Ifølge justitiekanslerens instruks skal han,

når klager indgives til ham, eller han på anden måde kommer til kundskab om forseelser, som synes at nødvendiggøre indgriben, straks indlede en undersøgelse i sagen, men der findes ikke særlige bestemmelser om, hvorledes undersøgelsen skal gennemføres. I praksis foretages justitiekanslerens undersøgelser på samme måde som ombudsmandens.

3. Finland

Der findes ikke i Finland særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

For politiet gælder de samme regler som for andre administrative myndigheder. Den, som mener sig krænket af en myndighed, kan indgive klage derom til rigsdagens justitieombudsmand eller til justitiekansleren, og kan han sandsynliggøre berettigelsen af sin klage, skal justitieombudsmanden respektive justitiekansleren undersøge sagen og træffe de fornødne foranstaltninger.

I politiloven af 18. februar 1966, som er trådt i kraft den 1. januar 1967, findes i § 28 en bestemmelse vedrørende undersøgelser af skader forårsaget på person eller ejendom gennem politiets foranstaltninger.

Bestemmelsen er sålydende:

»Har person eller ejendom gennem polismans tjensteåtgærd skadats, skal polismannen oför-

dröjligen anmäla saken till sin förman. Med anledning av anmälingen skall vid behov eller på begäran av den som vidtagit tjänsteåtgärden eller drabbats av skada, undersökning företagas.

Har någon skadats genom polismans tjänsteåtgärd, bör honom beredas vård och sådana åtgärder vidtagas, att han erhåller nödig läkarhjälp. Påyrkar den, som blivit föremål för tjänsteåtgärd, läkarundersökning för påstådda skador, skall honom beredas tillfälle att så snart som möjligt bliva undersökt av läkare. Är detta icke möjligt omedelbart efter händelsen, skola skadorna eller den omständigheten, att yttre skada icke kan påvisas, genom undersökning av ojäviga personer fastslås.

Kostnaderna för ovan i 2 mom. nämnda åtgärder och läkarekostnader erläggas i förskott ur statens medel.«

4. Island

Der findes ikke i Island særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

Fremgangsmåden er den, at mindre sager eller sager, der udelukkende angår krav om erstatning, tages op til undersøgelse og behandling af vedkommende politimesterembede.

Hvis der er tale om en sigtelse for overtræ-

delse af straffeloven eller andre alvorlige lovovertrædelser, sendes sagen som regel til undersøgelse hos kriminaldomstolen, hvor undersøgelse foretages af kriminalpolitiet, idet kriminaldommeren er chef for dette. Samtidig modtager justitsministeriet en rapport om sagen for derved at have mulighed for at følge sagens behandling.

5. England

De i England gældende regler om politiet har været gjort til genstand for behandling af en kommission: »The Royal Commission on the Police«, som i 1962 afgav sin betænkning,

indeholdende et kapitel vedrørende spørgsmålet om behandlingen af klager over politiet.

I betænkningen foresloges en række ændringer af de da gældende regler, herunder navn-

lig om klagerens journalisering, om fremgangsmåden ved disciplinære forhør og om, hvilke personer der skulle foretage disse forhør, samt med hensyn til meddelelse til klageren om resultatet af de i anledning af klagen foretagne undersøgelser.

Det drøftedes i betænkningen, om det var tilfredsstillende at have en ordning, hvorefter politiet optræder som anklager og dommer i sager mod politifolk, uden at der gives nogen mulighed for at kunne klage til anden myndighed.

Udvalget var efter en gennemgang af problemstillingen enstemmigt af den opfattelse, at den øjeblikkelige fremgangsmåde med de ændringer, som udvalget havde foreslået, praktisk taget altid vil sikre en tilfredsstillende og upartisk undersøgelse af klager mod politiet. Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt et system, der fra først til sidst lægger såvel undersøgelsen som afgørelsen af klager over politiet i politiets hænder, kan ventes at vække offentlighedens tillid, var der derimod forskellige opfattelser i udvalget.

Et flertal af udvalget fandt, at der kun kunne være grundlag for at tilvejebringe et selvstændigt organ til behandling af klager over politiet, hvis der var beviser for at forholdet mellem politiet og offentligheden var dårligt, at klager under det gældende system ikke blev behandlet ordentligt, og at det ikke ville være muligt uden indførelse af et uvidt organ at ændre det gældende system på en sådan måde, at det i højere grad end tidligere kunne vække offentlighedens tillid.

Flertallet fandt, at ingen af disse betingelser var opfyldt, men var tværtimod overbevist om, at politiet behandlede klagerne grundigt og upartisk. At gå ud over de forslag, som udvalget i øvrigt fremsatte med hensyn til ændring af reglerne for behandling af klager over politiet, fandt flertallet ikke alene unødvendigt, men også uklogt, og flertallet var af den opfattelse, at en sådan ordning til syvende og sidst muligvis kunne frembringe en endnu større utilfredshed end den, som man ville fjerne. Det fremhævedes endvidere som et afgørende hensyn, at politiets styrke og beslutsomhed i kampen mod forbrydelsen ikke måtte svækkes.

Et mindretal fandt, at de forholdsregler, der hidtil var foreslået, ikke kunne gøre det muligt

for offentligheden at føle sig sikker på, at klager blev behandlet ordentligt. Mindretallet var ligesom flertallet tilfreds med politiets evne til at afgøre klager og fandt, at de indledende efterforskningskridt fortsat måtte forblive i politiets hænder, men var af den opfattelse, at et uafhængigt organ i højere grad ville sikre en fornemmelse hos befolkningen af, at retfærdigheden skete fyldest.

Mindretallet foreslog derfor, at der blev oprettet en stilling som Commissioner of Rights, hvis opgave det skulle være at modtage klager fra offentligheden. Det fremhæver, at en eventuel oprettelse af en stilling som ombudsmand i England vil gøre forslaget om udnævnelsen af en Commissioner of Rights overflødig.

Også mindretallet var af den opfattelse, at den indledende efterforskning under alle omstændigheder skal foretages af politiet.

Et uddrag af kommissionens bemærkninger er trykt som bilag 3.

De af udvalgets flertal foreslåede forbedringer blev gennemført i 1964 og 1965, således at man bevarede en ordning, hvorefter klager over politiet behandles af og afgøres af politiet selv.

I Police Act af 1964 § 49 er det bestemt, at klager over et medlem af politistyrken, der indgives til chefen for et politidistrikt, straks skal journaliseres og foranlediges efterforsket. Til dette formål kan — og i visse tilfælde skal — chefen anmode chefen for et andet politidistrikt om at stille en overordnet politimand til rådighed til foretagelse af efterforskningen.

Når han modtager rapporten om efterforskningen, skal han, medmindre han er overbevist om, at der ikke er begået nogen strafbar handling, sende rapporten til anklagemyndigheden (The Director of Public Prosecutions).

I lovens § 50 er det pålagt de kommunale myndigheder, der har med politiet at gøre (police authorities), at holde sig underrettet om, på hvilken måde klager fra offentligheden mod medlemmer af politistyrken behandles af de respektive politichefer.

Ved to cirkulærer, henholdsvis »Home Office Circular no. 65/1965« og »The Police (Discipline) Regulations 1965« er der givet yderst detaljerede bestemmelser om den nærmere fremgangsmåde ved behandlingen af klager over engelske politifolk.

Det sidstnævnte cirkulære indeholder en særdeles udførlig fremstilling af, hvad der forstås ved en disciplinær forseelse. Se herved »Disci-

pline Code«, der er af trykt som bilag 4 til betænkningen.

Herefter foretages der i cirkulæret en gennemgang af, hvorledes efterforskningen skal foretages, hvorledes afhøringerne skal gennemføres, hvorledes tiltalen skal formuleres, hvilke dokumenter tiltalte skal have, hvilke spørgsmål han skal besvare, samt endvidere af proceduren ved det officielle forhør og klagerens mulighed for at være til stede ved dette. Endvidere indeholder cirkulæret regler om disciplinære straffe samt vedrørende suspension og politichefens førelse af et stamblad for hver enkelt politimand m.m.

I det omhandlede »Home Office Circular« findes detaljerede kommentarer til de ændrede regler i cirkulæret om disciplinære foranstaltninger.

Det fremgår heraf, at man tidligere holdt undersøgelse af en klage skarpt adskilt fra en undersøgelse efter reglerne i cirkulæret om disciplinære sager, medens man efter de nye regler behandler de to spørgsmål under ét.

Enhver velbegrunnet klage, som indgives efter § 49 i politiloven, kan i princippet føre til

en disciplinær sag, og det fastslås, at det derfor er ønskeligt, at den indklagede politimand så tidligt som muligt får adgang til at sætte sine kommentarer til klagen. Cirkulæret indeholder derfor regler, som sikrer en indklaget politimand, men som ikke forhindrer ham i med det samme at afgive en udtalelse, som kan fastslå, at en klage indgivet efter § 49 er ubegrundet eller overdrevet. Når en klage er indgivet, skal en politimand normalt have skriftlig meddelelse herom, med opfordring til at afgive en udtalelse. Det skal klargøres for den pågældende politimand, at han ikke har pligt til at afgive denne udtalelse, og at der kan tages hensyn til den under en eventuel disciplinærsag, som kan følge af undersøgelsen af klagen. Såfremt klagen mod politimanden indeholder en anmeldelse for en strafbar handling, vil en normal kriminel efterforskning finde sted.

Cirkulæret indeholder endvidere blandt andet en udførlig gennemgang af politichefens muligheder for i disciplinærsager at delegere sin kompetence til sin næstkommanderende.

6. Tyskland

Der findes ikke i Tyskland særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

De almindelige retningslinier, der gælder for behandlingen af klager over politiet, er med enkelte afvigelser fælles for de enkelte forbundslande.

Fremgangsmåden ved undersøgelsen og afgørelsen af klagen afhænger af klagens art og indhold. Der ses bort fra de regler, der gælder for behandlingen af klager over materielle afgørelser.

Såfremt klagen alene vedrører en kritik af politimandens personlige optræden, kan den indgives af enhver uden frist og til den tjenstlig foresatte. Denne undersøger efter stedfunden efterforskning, hvilke tjenstlige sanktioner der skal iværksættes, f.eks. vedrørende overtrædelse af tjensterelementet.

Det kan også tænkes, at borgeren alene reagerer i form af en uformel indsigelse over for politimanden eller dennes tjenstested. En sådan bliver ordnet på stedet af politimanden eller lederen af tjenstestedet.

Såfremt der ved behandlingen af en klage over politimandens personlige optræden fremkommer forhold, som begrunder mistanke om en tjenesteforseelse, vil den nødvendige undersøgelse blive iværksat af den foresatte. Han kan selv lede undersøgelsen eller beskikke en anden tjenestemand dertil. Der er ikke fastsat bestemmelser om, at den tjenestemand, der foretager undersøgelsen, skal have højere charge end den sigtede, men i almindelighed betragter man dette som hensigtsmæssigt.

Efter endt undersøgelse kan den foresatte afslutte sagen enten med en disciplinær sanktion eller ved at henlægge den. Endvidere kan man, særlig når det drejer sig om alvorligere forseelser, formelt behandle sagen som en disciplinær sag, hvis endelige afgørelse træffes af en disciplinærdømstol. Betragtes forholdet ikke som fuldt oplyst, kan en tjenestemand, der opfylder betingelserne for at kunne blive dommer, beskikkes som undersøgelsesleder.

Såfremt en tjenestemand i eller uden for tjenesten begår et strafbart forhold (f.eks. frihedsberøvelse, legemsbeskadigelse m.v.), for-

holder den foresatte sig på samme måde, som hvis der er tale om mistanke for en tjenesteforseelse. Uafhængig heraf er imidlertid de foranstaltninger, der træffes af de strafforfølgende myndigheder. Heller ikke for disse sager findes der bestemmelser om, at undersøgelserne

skal foretages af overordnede politifolk. De af politifolk begåede strafbare handlinger er undergivet den almindelige formelle og materielle strafferet, dog med den forskel, at politimandens stilling betragtes som en skærpende omstændighed, der medfører strengere straf.

7. Holland

Der findes ikke i Holland særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

Ved behandlingen af klager mod politiet skelner man mellem disciplinære undersøgelser og retslige undersøgelser.

En klage over en politimands optræden indgives normalt til den pågældendes overordnede, såfremt der ikke er grund til at tro, at politimanden har gjort sig skyldig i et strafbart forhold.

Chefen for det pågældende kommunale politikorps — eller, hvis det drejer sig om statspolitiet, for det pågældende distrikt — bestemmer, om der skal indledes en disciplinær undersøgelse, og i bekræftende fald, hvem der skal lede denne undersøgelse. Som regel foretages sådanne undersøgelser af ledelsen af det korps, den indklagede politimand tilhører, eller i hvert fald på ledelsens vegne.

Klageren får meddelelse om afgørelsen og har mulighed for at indklage denne for højere myndighed, hvis den ikke medfører en disciplinærsag mod den pågældende.

En klage, hvis indhold giver grundlag for at formode, at en politimand har begået en strafbar handling, eller som rejser tvivl om, hvorvidt en politimands optræden bør karakteriseres som strafbar, behandles efter særlige regler i straffeloven og indbringes for vedkommende statsadvokat, der efter forhandling med borgmesteren eller lederen af det stedlige politikorps træffer beslutning om, hvorvidt der skal indledes en nærmere undersøgelse, og hvem der skal foretage undersøgelsen. Normalt foretages undersøgelserne af ledelsen af det lokale politikorps, hvori den indklagede politimand er ansat, men kan også undertiden af hensyn til objektiviteten foretages af det nationale kriminalpoliti.

Den endelige afgørelse vedrørende en eventuel strafforfølgning overfor politimanden træffes af statsadvokaten. Såfremt klageren mener, at anklagemyndigheden med urette har afsluttet efterforskningen uden strafforfølgning, kan han klage til justitsministeriet. Såfremt klageren selv er part i sagen, kan han endvidere henvende sig til domstolene.

8. Belgien

Der findes ikke i Belgien særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

De i det følgende nævnte regler gælder for behandlingen af klager over kriminalpolitiet.

Enhver belgisk borger, der føler sig krænket, kan indgive klage mod et medlem af politiet eller over politiets handlinger ved henvendelse enten skriftligt til den offentlige anklager eller personlig til en overordnet kriminalpolititjenestemand, som skal føre klagerens forklaring til protokol.

Den offentlige anklager, som har fået sagen

overdraget, bestemmer, hvad der skal foretages for at efterforske sagen. Undersøgelserne foretages af ham selv eller af en af ham beskikket overordnet kriminalpolitimand.

Når undersøgelserne er tilendebragt, træffer anklageren en af følgende afgørelser:
a. Henlægger sagen.

Hvis han skønner, at den begåede forseelse bør medføre en disciplinær reaktion, selv om den ikke er så alvorlig, at sagen bør henvises til domstolene, adviserer han den kompetente administrative myndighed.

b. Rejser tiltale mod kriminalpolititjenestemanden ved den kompetente ret.

c. Overgiver sagen til statsadvokaten med en angivelse af sagens faktiske og juridiske omstændigheder og en redegørelse for de betragtninger, der ligger til grund for hans konklusion om, at sagen ikke hører under hans kompetence.

I de to sidste tilfælde giver den dømmende ret i tilfælde af domfældelse meddelelse til den kompetente administrative myndighed, for at denne kan tage de nødvendige disciplinære skridt.

For så vidt angår behandlingen af sager mod de underordnede kriminalpolitifolk, gælder der, at disse fremstilles for de ordinære domstole og dømmes efter de almindelige regler.

For de overordnede kriminalpolititjenestemænd gælder der derimod en delvis, retlig immunitet. Denne immunitet indrømmes dem for at beskytte dem mod hævnaktioner, som de måtte blive udsat for under udøvelsen af deres gerning, og forhindrer, at vedkommende borger kan optræde som civil sagsøger under en

straffesag. Der gælder endvidere den regel, at statsadvokaten kan henlægge enhver sag, der vedrører en uberettiget klage, uden at klageren har nogen adgang til rekurs.

Såfremt den overordnede kriminalpolitimand er anklaget for under udøvelsen af sin tjeneste at have foretaget en strafbar handling (délit), vil strafforfølgning på statsadvokatens begæring blive indledt ved og dom afsagt af landsretten (Cour d'Appel).

Statsadvokaten er den eneste, der kan indlede strafforfølgning, og landsrettens afgørelse er inappellabel.

Såfremt den overordnede kriminalpolititjenestemand anklages for en alvorlig forbrydelse (crime), vil sagen blive forelagt for en nævningedomstol.

Når en overordnet kriminalpolititjenestemand begår en mindre forseelse, anvendes de almindelige regler om procedure og kompetence, som gælder for den almindelige borger.

Med hensyn til lovovertrædelser begået uden for tjenesten gælder der særlige regler for visse grupper af overordnede i kriminalpolitiet og anklagemyndigheden.

9. Frankrig

Der findes ikke i Frankrig særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

I Frankrig afhænger fremgangsmåden ved behandlingen af klager over politiet ligesom i Belgien af, hvorvidt den pågældende politimand er en overordnet kriminalpolititjenestemand eller ikke.

Hvis den, der har begået forseelsen, er en overordnet kriminalpolititjenestemand, findes der særlige retningslinier for udpegelsen af den domstol, der skal foretage forundersøgelsen, og den, der skal afsige dom i sagen. Ifølge § 680 i den franske lov om strafferetsplejen skal den udpegede undersøgelsesdommer personlig beklæde retten i hvert fald under vidneafhøringer samt afhøringer og konfrontationer af øvrigheds personer eller kriminalpolitifolk, der er indblandet i sagen. Ved alle andre processuelle handlinger kan han anvende de almindelige regler, herunder fremsatte begæring om foretagelse af subsidiære retshandlinger i andre retskredse.

Hvis den, der har begået forseelsen, ikke er

en overordnet kriminalpolititjenestemand, anvendes de almindelige regler uden afvigelser, og politimanden bliver således behandlet som enhver privatperson.

Borgeren, der vil anmelde en kriminel forseelse begået af en politimand, kan gøre dette ved at henvende sig til den lokale statsadvokat pr. brev eller gennem en redegørelse fra en advokat, hvorefter statsadvokaten vil indlede forundersøgelse.

Den pågældende borger kan også gøre sin ret gældende ved som civil part at fremstå for undersøgelsesdomstolen eller senere for den dømmende domstol, når sagen overtages af denne.

Hvis der er tale om en handling, der medfører skade for en borger uden at være kriminel, sondres der imellem, om den pågældende handlede inden for ordenspolitiets eller kriminalpolitiets område.

Inden for ordenspolitiets sagsområde har forvaltningsdomstolene kompetence til at dømme den skyldige til betaling af erstatning. Hvis polititjenestemænd gør sig skyldige i forseelser,

der krænker en persons væsentlige rettigheder, indbringes sagen undtagelsesvis for de almindelige domstole.

For så vidt angår kriminalpolitiets sagsområde, er det de almindelige domstole, der skal træffe afgørelsen, vel at mærke under forudsætning af, at den, der indklages, ikke har be-

gået noget kriminelt. Dette gælder dog kun, hvor der er tale om en underordnet polititjenestemand, idet den krænkede, såfremt der er tale om en overordnet, stadig må gøre sine rettigheder gældende for den civile domstol, men ifølge en speciel procedure.

10. Schweiz

Der findes ikke i Schweiz særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

I Schweiz har hver kanton sin selvstændige lovgivning og sine specielle regler, men disse afviger ikke væsentligt fra de regler, der gælder for forbundspolitiet.

Klager rettet mod personer, der er ansat i forbundspolitiet, behandles efter samme procedure, som gælder for klager over alle andre tjenestemænd ansat under forbundsmyndighederne. Reglerne om forbundets tjenestemænds ansvar findes i forbundsloven af 14. marts 1958.

Denne lovs § 15 angiver en særlig indledende procedure, som har til formål at sikre, at centraladministrationen kan arbejde gnidningsløst, idet bestemmelsen beskytter forbundets tjenestemænd mod forhalingmanøvrer og temerære klager. Paragraffen lyder i oversættelse således:

»1) En bemyndigelse fra »Departement federal de justice et police« er nødvendig for at indlede strafforfølgning mod tjenestemænd på grund af forseelser begået i forbindelse med deres arbejde eller deres tjenestestilling, bortset fra færdselsforseelser.

2) Kantonernes strafforfølgende myndigheder, til hvilke sådanne forseelser anmeldes, bør om-

gående indhente bemyndigelse og træffe de nødvendige rettssikrende forholdsregler.

3) Når en forseelse er begået og de i loven fastsatte betingelser for strafforfølgning synes opfyldt, kan bemyndigelse kun nægtes, hvis sagen ikke er alvorlig, og såfremt en disciplinær reaktion mod den skyldige efter omstændighederne synes tilstrækkelig.

4) Beslutningen om meddelelse af bemyndigelse er endelig.

5) Den administrative afgørelse om nægtelse af bemyndigelse kan indankes for forbundsdomstolen (Tribunal federale). Domstolen kan også efterprøve beslutningen i realiteten. Ankebeføjelse tilkommer den krænkede, der kræver tjenestemanden straffet, og den offentlige anklager i den kanton, hvor forseelsen er begået.«

Når bemyndigelse til strafforfølgning er givet, går sagen sin normale gang i overensstemmelse med den sædvanlige fremgangsmåde: forundersøgelse — domsforhandling — dom.

Man anvender de almindelige materielle regler i den schweiziske straffelov eller i andre almindelige forbundsstraffelove. Hvis bemyndigelse til strafforfølgning ikke meddeles, og en disciplinær reaktion skønnes tilstrækkelig, anvendes reglerne i forbundsloven af 30. juni 1927 om tjenestemænds retsstilling.

11. Østrig

Der findes ikke i Østrig særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

Såfremt klagen indgives direkte til indenrigsministeriet, anmoder man normalt om en udtalelse fra den myndighed, hvorunder den indklagede tjenestemand hører. Når man modtager

den pågældende myndigheds indstilling, træffes der afgørelse af, om det er nødvendigt at ændre tjenesteforskrifter eller at foretage organisatoriske ændringer, eller om der skal træffes disciplinære foranstaltninger over for den indklagede tjenestemand, eller om klagen skal afvises. Klageren får meddelelse om udfaldet.

Klagerne behandles normalt af retskyndige embedsmænd, som tillige er fortrolige med polititjenesten.

Såfremt klagen indbringes direkte til den pågældende myndighed, foretages der en undersøgelse, og klageren får meddelelse om de truf-

ne foranstaltninger. Når den myndighed, der har foretaget undersøgelsen, mener, at den indklagede embedsmand har handlet i overensstemmelse med forskrifterne, og at der derfor ikke skal træffes nogen foranstaltninger over for ham, skal han have meddelelse herom.

12. New York

Da byen New York har indført en speciel ordning til behandling af klager over politiet, har udvalget indhentet oplysninger om den dér gældende ordning, der er etableret ved cirkulærer af 17. maj 1966 og 25. april 1967 fra politidirektøren i New York.

Det fremgår af disse cirkulærer, at den etablerede klageordning har flere formål.

Det hedder således i cirkulæret, at det er politiets ansvar at stimulere og opretholde den højst mulige standard for politifolkenes opførsel. For at gennemføre dette kræves der effektiv disciplin, herunder en grundig undersøgelse og upartisk bedømmelse af klager over politiet. Det er af væsentlig betydning, at hele samfundet har tillid til upartiskheden i det administrative maskineri, som dirigerer udøvelsen af politiets magtbeføjelser. Videre hedder det, at det er politiets ønske at opmuntre offentligheden til at fremsætte berettigede klager mod politiet, og at man vil tage ethvert skridt for at sikre, at disse klager bliver modtaget høfligt og behandlet hurtigt.

Endelig anføres det, at politifolk under deres arbejde ofte er udsat for hårdt pres, og at de må forblive neutrale under omstændigheder, som kan indebære spænding, ophidselse og sindsbevægelser. I sådanne komplicerede situationer kan ord, handlinger og begivenheder ofte resultere i misforståelser og forvirring, hvorfor det er til politibetjentenes fordel, at man har et upartisk forum til at undersøge sådanne begivenheder og de bagved liggende omstændigheder, således at uretfærdige klager kan blive afdækket og misforståelser opklaret, alt under tilbørlig hensyntagen til det pres, hvorunder politiet arbejder.

Af de anførte grunde har man i byen New York etableret et særligt klageorgan, kaldet »The Civilian Complaint Review Board«.

Oprindeligt havde det været tanken, at klage-

udvalget skulle bestå af 7 medlemmer, hvoraf 3 skulle udnævnes af politidirektøren, medens 4 skulle udnævnes af byens borgmester, men denne ordning blev ikke gennemført, og udvalget består nu af 5 medlemmer, som er valgt af politidirektøren (The Police Commissioner). Udvalget mødes regelmæssigt for at behandle sager, som er forelagt for udvalget, eller det kan mødes, når som helst politidirektøren måtte ønske at indkalde det.

Tilsluttet udvalget er 15 underudvalg, bestående af hver 3 mand. Disse underudvalgs hovedfunktion er at behandle sagerne og forelægge dem for udvalget med indstillinger. Underudvalgene har også under deres arbejde med at hjælpe udvalgets medlemmer pligt til at undersøge, hvilke grunde der kan ligge bag ved gnidninger eller misforståelser mellem politiet og civile borgere.

Under hvert medlem af udvalget hører 3 underudvalg, og han mødes med disse underudvalg og diskuterer de enkelte sager, som disse har fået til behandling.

Udvalgsmedlemmet kan følge underudvalgets indstilling eller afgive sin egen indstilling på basis af underudvalgets rapport, eller han kan forelægge sagen til gennemgang og afgørelse af det samlede klageudvalg. Udvalgets indstillinger er kun vejledende.

Kun politidirektøren kan træffe afgørelser om disciplinære foranstaltninger.

For at sikre en hurtig behandling af klagerne har udvalget en særlig afdeling, der kun er beskæftiget med efterforskningsarbejdet vedrørende klagerne.

De klager, der henhører under udvalgets kompetence, er følgende:

- a) klager over unødvendig magtanvendelse
- b) klager over myndighedsmisbrug
- c) klager over uhøflig optræden, herunder nedsettende eller fornærmelig tale

d) klager over tiltale eller optræden, som er nedsættende med hensyn til en persons race, religion eller nationalitet.

Klager, der ikke vedrører disse spørgsmål, behandles af politiet uden klageudvalgets medvirken.

Der er fastsat særdeles detaljerede regler for behandlingen af de klager, der indgives til klageudvalget, lige fra klagen modtages, til udvalget afgiver sin indstilling.

Det kan blandt andet nævnes, at forhør skal afholdes ved civile forhørsledere, der er udvalgt af formanden for klageudvalget. Forhørene er ikke offentlige. Begge parter kan lade sig repræsentere af advokat, og hvis en af parterne ikke er i stand til at afholde udgifterne

herved, vil udvalget hjælpe ham dermed. Parterne og deres advokater har ret til afhøring (cross examination) af klageren og den eller de indklagede samt eventuelle vidner.

Udvalget skal træffe afgørelsen om, hvorvidt det til politidirektøren skal indstille, at der skal rejses tiltale mod den pågældende politimand. Udvalget skal derimod ikke fremsætte indstilling om, hvilke specielle disciplinære foranstaltninger der eventuelt skal træffes over for den pågældende, ligesom der ikke på politimandens stamblad skal anføres noget om udvalgets behandling af klagen. Så snart politidirektøren har truffet afgørelse, skal klageren og den eller de indklagede øjeblikkelig ved anbefalet brev have meddelelse herom.

KAPITEL IV

Danske auditørordninger m.v.

Til brug ved overvejelserne over, hvorvidt der måtte være grundlag for at tilvejebringe en særlig klageordning vedrørende klager over politiet ved oprettelse af en auditør stilling el. lign.,

har udvalget orienteret sig om de her i landet gældende auditørordninger ved forsvaret og under ministeriet for offentlige arbejder.

1. Forsvarets auditørkorps

Den gældende militære retsplejeordning er indført ved lov nr. 542 af 4. oktober 1919 om retsplejen ved hæren og søværnet med senere ændringer og tilføjelser, jfr. nu lovekendtgørelse nr. 261 af 21. juli 1954 og lov nr. 123 af 12. april 1957.

Ifølge loven pådømmes alle militære straffesager ved de borgerlige retter. Militære straffesager er sager mod militærpersoner for overtrædelse af militær straffelov samt for overtrædelse af andre straffebestemmelser, for så vidt disse overtrædelser vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af denne, på militært område eller i anvist kvarter, eller vedrører forbrydelser mod person eller ære, begået mod en ved krigsmagten tjenstgørende (§ 3). Påtalemyndigheden er henlagt til visse militære chefer, der betegnes som rettergangschefer.

Ifølge militær retsplejelov (M. R.) § 12 bistås rettergangscheferne ved udførelsen af deres påtalemyndighed af auditører.

Den militære retsplejekommission af 1918 motiverede i sin betænkning kompetencefordelingen mellem rettergangschefen og auditøren således:

»Medens domsmyndigheden som bemærket i det hele overføres til de borgerlige domstole, har man ment at burde lade påtalemyndigheden blive hos militæret, herunder altså afgørelsen af, hvorvidt formentlige tjenesteforseelser (og de forseelser, der i så henseende ligestilles dermed) i det hele skal forfølges, og påtale-

retten er lagt i hænderne på militære rettergangschefer, der i reglen er overordnede, med kommandomyndighed udrustede chefer.

Men idet således påtalemyndigheden udøves af folk uden juridisk uddannelse, er det givet, at den må underkastes korrektiver, hvortil der intet kendes ved den almindelige anklagemagts udøvelse af denne virksomhed. Påtalen i videre forstand omfatter beslutningen om at sætte en undersøgelse i gang, virksomheden ved selve denne undersøgelse, rejsningen af tiltalen for den dømmende ret og selve udførelsen af tiltalen. Af disse fire elementer i påtalen er det formentlig kun beslutningerne om, hvorvidt undersøgelse skal indledes og tiltale rejses, samt de rent indledende skridt ved efterforskningen, der bør lægges i hænderne på kommandomyndighederne, medens den nærmere udførelse af undersøgelsen og udførelsen i sin helhed af tiltalen må overlades til juridisk skolede embedsmænd, der i denne deres virksomhed på deres side må stilles selvstændigt og handle udelukkende på eget ansvar. Hertil benytter forslaget auditørkorpsset, således som det allerede forefindes organiseret, og på den måde, at efterforskningen og endvidere udførelsen af tiltalen for underret og landsret udføres af auditørerne under tilsyn af generalauditøren, der står umiddelbart under vedkommende militære minister, hvis rådgiver han i det hele er i sager den militære retspleje vedrørende. Udførelse af tiltalen for højesteret påhviler ham. Auditørkorpsets

selvstændige stilling med hensyn til dets virksomhed er yderligere markeret ved, at det, i øvrigt i overensstemmelse med, hvad der i tidligere tid har været tilfældet, er stillet uden for den militære rækkefølge.«

Ved revisionen af loven i 1957 indsatte man i § 12, stk. 2, en bestemmelse, hvori det fastslås, at rettergangschefen ikke alene skal forhandle med auditøren i sådanne tilfælde, hvor dette er særligt foreskrevet i loven, men tillige i andre tilfælde, hvor sådan forhandling må anses for at være af betydning.

I den til grund liggende udvalgsbetænkning lægges der vægt på, at der bør skabes garanti for det juridiske elements indflydelse ved behandlingen og afgørelsen af straffesager.

Ifølge lovens § 13 leder auditørerne undersøgelsen i straffesager og virker som anklagere ved underretterne og landsretterne. De er selvstændige embedsmænd, der ikke er indordnet i den militære rækkefølge.

Auditørerne bistås ved efterforskningen i straffesager af auditørassistenter, der ligeledes står uden for den militære rækkefølge. Ifølge kgl. anordning nr. 176 af 16. maj 1962 kan til auditørassistenter udnævnes kriminalpolititjenestemænd (ifølge hidtidig praksis kriminalassistenter eller kriminaloverbetjente).

Der er for tiden 13 auditører og 14 auditørassistenter.

Generalauditøren, auditøren og auditørassistenterne er forsynet med politiskilte og derigennem legitimerede til at udøve politimyndighed, jfr. justitsministeriets cirkulære nr. 173 af 11. december 1958.

Auditørassistenterne deltager i behandlingen af de militære straffesager. De handler under efterforskningen - herunder også med hensyn til beslaglæggelse, ransagning og anholdelse - på auditørens vegne og er berettiget til at indhente den fornødne bistand hos de militære myndigheder og hos det borgerlige politi i overensstemmelse med reglen i M. R. § 32, stk. 5.

I lovens § 22 hedder det, at påtalen i militære straffesager udføres af auditøren i henhold til den til ham af rettergangschefen rettede efterforsknings- eller tiltaleordre, og i § 24, at de beføjelser, der ved lov om rettens pleje er tillagt politiet med hensyn til anvendelse af de i IV. bogs 2. afsnit omhandlede midler til sagens oplysning m.m., kan overfor militære personer udøves af de militære fore-

satte og vagthavende, samt af auditøren og auditørassistenten.

I M. R. § 32 er der fastsat nærmere bestemmelser om befalingsmænds pligt til at foretage undersøgelse, når der opstår rimelig formodning om, at en strafbar handling er begået. Det hedder herom i § 32, stk. 3-5:

»Så snart ske kan, indsendes sagen, hvis den ikke er afgjort ved straf uden dom, med alle foreliggende oplysninger til rettergangschefen, der, hvis han finder, at der bør tilvejebringes yderligere oplysninger, tilstiller auditøren sagen til nærmere efterforskning.

Auditøren udfører sit hverv selvstændigt, men er i henseende til de forhold, der skal efterforskes, bundet ved henvisningsordren, og rettergangschefen har på ethvert trin af efterforskningen ret til at gøre sig bekendt med eller forlange oplysning om dens gang. Auditøren kan dog uden at afvente henvisningsordre efter anmeldelse fra en underafdeling eller anden selvstændig militær enhed iværksætte efterforskning i alle tilfælde, hvor der konstateres eller opstår grundet mistanke om en på militært område begået overtrædelse af borgerlige straffelove.

Auditøren erholder til gennemførelse af sit hverv den fornødne bistand af de militære myndigheder. Sådanne efterforskningskridt, der griber ind i militære kommandoområder, kan han ikke foretage uden ved henvendelse til vedkommende chef, medmindre det pågældende skridt ikke uden skade for sagens oplysning kan opsættes, i hvilket fald han uopholdelig giver meddelelse til chefen. Det borgerlige politi er pligtigt til at efterkomme alle lovlige begæring fra auditøren vedrørende efterforskningen af de under hans virkekreds hørende forbrydelser. I påtrængende tilfælde kan politiet uden at afvente begæring foretage enkelte efterforskningskridt, som skønnes uopsættelige, men det skal i så fald uopholdelig underrette vedkommende rettergangschef eller auditør om de foretagne skridt.«

Om den nærmere fremgangsmåde er der fastsat regler i kundgørelse for forsvaret B. 32/62. Det fremgår heraf, at når der foreligger mistanke om en alvorlig overtrædelse af borgerlig straffelov, herunder tyveri eller anden berigelsesforbrydelse inden for militært område — kaserne, lejr, kvarter, depot o.s.v. — skal melding omgående ske til nærmest foresatte. Unladelse heraf vil efter omstændighederne kunne medføre erstatningspligt. Den foresatte,

der modtager meldingen, skal ufortøvet lade denne gå videre til underafdelingen, der straks underretter auditøren eller i dennes fravær auditørassistenten og i øvrigt forholder sig i overensstemmelse med M. R. § 32.

Når auditøren modtager melding om forhold af nævnte art og finder det påkrævet, at en sagkyndig undersøgelse snarest påbegyndes, drager han omsorg for, at en auditørassistent hurtigst muligt kommer til stede og påbegynder efterforskningen.

I M. R. § 33 fastslås det, at reglerne i retsplejelovens kapitel 74 om efterforskning i øvrigt finder anvendelse med de af paragraffen følgende lempelser, hvoraf her skal fremhæves:

»6. I stedet for § 812 træder følgende bestemmelse:

Findes efterforskningens øjemed at være opnået, afgiver auditøren sagen med beretning om efterforskningens resultat til rettergangschefen, der, efter at sådanne enkelte yderligere oplysninger, som måtte findes fornødne, er tilvejebragte, tager beslutning om sagens afgørelse ved pålæg af straf uden dom, for så vidt denne afgørelsesmåde er hjemlet, eller om dens efterfølgning ved retten, eller om efterforskningens afslutning ved sagens henlæggelse. Henlægges sagen, vedtegnes grunden.

7. I stedet for § 813, 1. punktum, træder følgende bestemmelse:

Får nogen underordnet militær myndighed, auditøren eller politiet, efter at tiltale er rejst eller sagen henlagt, kundskab om omstændigheder, der opfordrer til yderligere efterforskning, og forholdene ikke tilsteder at indhente rettergangschefens nærmere bestemmelse, foretager de på egen hånd de efterforsknings handlinger, der skønnes fornødne, og gør derefter uopholdelig indberetning til rettergangschefen.

8. Klager over formentligt myndighedsmisbrug fra militære myndigheders side under efterforskningen behandles efter de i § 814 foreskrevne regler for behandlingen af klager over politiet. Klage fra flere fremføres på samtlige de klagendes vegne af 1 eller 2 af dem dertil valgte.«

Som det fremgår af disse bestemmelser, er det det selvstændige auditørkorps med bistand af de inden for politiet uddannede auditørassistenter, der alene varetager efterforskningen i militære straffesager, når disse er afgivet til auditørbehandling.

Det borgerlige politi deltager således normalt ikke i efterforskningen i militære straffesager, jfr. dog M. R. § 32, stk. 5.

Auditøren og auditørassistenten har de samme beføjelser under efterforskningen i militære straffesager, som det borgerlige politi har i borgerlige straffesager.

2. Forsvarsministerens klageudvalg

I forbindelse med omtalen af forsvarers auditørkorps skal nævnes, at der ved kap. II i lov nr. 200 af 11. juni 1954 om talsmænd og klageadgang for menige af det militære personel er oprettet et udvalg, for hvilket en mening kan indbringe den af vedkommende chef truffne afgørelse vedrørende en klage over en foresat eller foranstående. Udvalgets medlemmer, der udpeges af forsvarsministeren, er en civil kommitteret som formand, en auditør og en tjenstgørende militærperson af det pågældende værn, korps el. lign. Siden udvalgets oprettelse har den nuværende præsident for Københavns byret været formand. Medlemmerne beskikkes for 3 år ad gangen og er honorarlønnede. Om de hensyn, der har ført til udvalgets nedsættelse - navnlig ønsket om at sikre, at rimelige klager ikke bliver tilbageholdt af

frygt for ubehaget ved eller følgerne af at klage - henvises til Betænkning (1953) angående overvejelse af forslag til ændring af militær straffelov og militær retsplejelov side 19-21, jfr. om lovens tilblivelse også Karnovs Lovsamling 7. udgave II Bind side 1715 med noter.

For udvalget kan indbringes de afgørelser, der træffes af afdelingschefen (bataillonschefen eller dertil svarende chef). Klager indgives skriftligt til udvalget. Dette kan enten afvise klagen med påtegning om grunden i tilfælde, hvor klagen uden nærmere undersøgelse kan ses at være ganske ubegrundet, eller oversende klagen til andre myndigheder, hvorunder den henhører (f.eks. politi eller andre borgerlige myndigheder), eller selv foretage en nærmere undersøgelse, herunder afhøre klageren og ind-

hente erklæringer fra militære myndigheder. Klageren og den, over hvem der klages, skal snarest have meddelelse om klagens modtagelse og skal i alle tilfælde underrettes om sagens udfald.

Såfremt sagen ikke afvises eller oversendes til anden myndighed, afgiver udvalget - eventuelt efter foretagen undersøgelse — indstilling til forsvarsministeren, der træffer afgørelse.

Klageudvalget har oplyst, at fremgangsmåden i almindelighed er den, at klagen sendes til udtalelse hos vedkommende værn, der lader sagen undersøge og tilbagesender den til udvalget ad tjenstlig vej. Hvis de herved tilvejebragte oplysninger ikke skønnes at være tilstrækkelige, sendes sagen til vedkommende au-

ditør til yderligere undersøgelse. Hvis det på forhånd er klart, at klagen angår en lovovertrædelse, sendes den straks til auditøren. Hvis klageren selv ønsker det, eller hvis udvalget skønner det formålstjenligt, indkaldes han til at give forklaring for udvalget, hvis møder holdes på Københavns Domhus.

Siden udvalget begyndte sit arbejde i 1954, har det haft godt 500 sager, hvoraf dog ca. en trediedel straks er afvist som faldende udenfor udvalgets kompetence. Af de resterende har ialt 38 vedrørt klager over myndighedsmisbrug og 52 haft relation til militære straffesager. De senere år har udvalget haft ca. 50 sager om året.

3. Auditøren under ministeriet for offentlige arbejder

Ved lov nr. 59 af 1. april 1911 oprettede man et auditørembede ved statsbanerne og kodificerede herved en ordning, der forsøgsvis havde været iværksat fra den 1. juni 1906.

Oprettelsen af embedet imødekom et krav fra personaleorganisationerne, og det blev ved lovens forelæggelse for rigsdagen kraftigt pointeret af de fleste partiers ordførere, at formålet med oprettelsen af embedet var at sikre en ensartet og upartisk behandling af sager vedrørende tjenesteforseelser m.v.

Ifølge lovens § 1, stk. 1, skal auditøren behandle og undersøge sager vedrørende uheld ved statsbanerne og tjenesteforseelser, begået af statsbanernes personale. Han skal opfylde de almindelige betingelser for udnævnelse til dommer.

Ved lønningsloven af 6. juli 1946 er auditøren henført direkte under ministeriet for offentlige arbejder.

Hans arbejdsområde omfatter nu foruden statsbanerne også privatbanerne og vandbygningsvæsenet samt luftfartsvæsenet og Københavns havn, men ikke postvæsenet.

Ifølge oplysninger fra auditørembedet har auditøren endvidere i nogle tilfælde efter anmodning fra finansministeriet beskæftiget sig med sager fra toldvæsenet og toldgrænselvæsenet, ligesom han i enkelte tilfælde har ydet Frederiksberg kommune bistand i disciplinære sager.

Ifølge lov om styrelsen af statsbanerne nr.

40 af 25. februar 1925 § 6 kan ingen tjenestemand afskediges på grund af tjenesteforseelse, før hans forhold har været gjort til genstand for undersøgelse af auditøren ved statsbanerne. Såfremt dennes indstilling ikke går ud på afskedigelse, kan sådan ikke finde sted, uden at sagen har været forelagt ministeren til afgørelse.

Om sagernes behandling ved auditøren findes i en ordresamling for statsbanerne en lang række detaljerede regler.

Følgende sager henvises til behandling ved auditøren:

1. Straffesager, der efter deres beskaffenhed kan antages at ville medføre afsked, degradation eller forflyttelse.
2. Straffesager, der kan medføre forsættelse til anden tjeneste eller bøde på over 10 kr., hvis der ikke foreligger en uforbeholden skriftlig tilståelse, i hvilken tjenestemanden vedgår de faktiske momenter i det påsigtede forhold og erkender sig skyldig i tjenesteforseelse.
3. Sager, hvori de af distriktscheferne, søfartschefen, rutebilschefen og værkstedscheferne trufne afgørelser indankes for generaldirektoratet, for så vidt det efter generaldirektørens skøn må anses for formålstjenligt at lade sagen behandle af auditøren.
4. Andre sager, som generaldirektoratet måtte anse det for hensigtsmæssigt at lade undersøge af auditøren.

Efterforskningen er normalt tilendebragt, inden sagen forelægges for auditøren, og denne deltager derfor kun undtagelsesvis i sagens efterforskning.

Auditøren eller den til hans bistand antagne juridiske medhjælper afholder tjenstligt forhør efter de i lønningsloven § 17 givne regler. I tilslutning til disse er der i statsbanernes ordresamling fastsat en række bestemmelser om bisidder, om underretning om sagens behandling, om berømmelse af forhør, om varsel, om fremgangsmåden ved forhøret, herunder om den ansattes ret til at lade føre vidner og forlange stillet bestemte spørgsmål til disse m. m.

Enhver ansat er pligtig til på forlangende at lade sig afhøre, og forhørslederen kan forlange udtalelser af en som vidne ført tjenestemand afgivet på ære og samvittighed. Auditøren afgør, på hvilket tidspunkt den sigtede skal gøres bekendt med det, der er oplyst under forhøret eller på anden måde, men inden forhørets slutning skal hele protokollen og de fremlagte aktstykker være oplæst for den sigtede, og denne skal have haft lejlighed til at udtale sig til protokollen, såvel i løbet af forhøret som ved dettes slutning. Såfremt den sigtede ønsker at afgive skriftligt indlæg efter forhørets slutning, meddeles der ham en passende frist hertil.

Auditøren må ikke forelægge administrationen nogen oplysning vedrørende sagen, som sigtede og bisidderen ikke forud er gjort bekendt med.

I ordrehæftet er der endvidere fastsat en række bestemmelser om ikendelse af disciplinære straffe.

Det fremgår heraf blandt andet, at en tjenestemand, der er anset med en disciplinær straf

uden forudgående auditorforhør, jfr. lønningslovens § 18, kan anmode ministeren om iværksættelse af auditorundersøgelse. En sådan anmodning vil dog kun kunne imødekommes, såfremt den er anbefalet af vedkommende forhandlingsberettigede organisation.

Skulle generaldirektøren ved afgørelse af en sag, der har været henvist til auditorbehandling, i modstrid med auditørens indstilling beslutte at afskedige vedkommende ansatte, henholdsvis afgive indstilling herom, skal auditøren forinden afskedigelsens iværksættelse gøres bekendt med beslutningen, og såfremt han ikke tiltræder denne, skal sagen forelægges ministeren til afgørelse. Den ansatte skal underrettes herom med tilkendegivelse af, at han kan få adgang til personlig at fremstille sin sag for ministeren og herved vil kunne medtage en tillidsmand.

De disciplinærsager, der behandles af auditøren, vedrører blandt andet tilfælde af beruselse i tjenesten, uregelmæssigheder i pengeforhold, personlige stridigheder og vanskelige samarbejdsforhold samt sikkerhedsovertrædelser.

En mængde småsager afgøres uden auditørens medvirken, og antallet af sager, der for øjeblikket forelægges auditøren, udgør for statsbanernes vedkommende ca. 50 om året.

Når auditøren har afholdt forhør, indstillingen har nærmest karakter af et responsum, der indeholder en gennemgang af sagens faktiske omstændigheder og de forskellige bevisligheder, og som slutter med auditørens bedømmelse af sagen og med en indstilling om, hvad der efter hans mening bør foretages over for den pågældende tjenestemand.

4. Auditøren ved den i 1945 oprettede ekstraordinære tjenestemandsdømstol

For en fuldstændigheds skyld skal anføres, at særlig udpegede auditører medvirkede ved forberedelsen og gennemførelsen af tiltalen ved den ved lov nr. 322 af 7. juli 1945 oprettede ekstraordinære tjenestemandsdømstol, som skulle undersøge og påkende disciplinærsager mod tjenestemænd, der på visse nærmere angivne

måder mod landets interesser havde samarbejdet med den tyske besættelsesmagt eller udvist uværdig national optræden m.m.

Der etableredes således en særlig anklagemyndighed i disse sager. Ordningen giver i øvrigt ikke udvalget anledning til bemærkninger.

KAPITEL V

Ændringer af den gældende ordning

A. Problemstilling

Ifølge retsplejelovens § 108 påhviler det politiet at opretholde sikkerhed, fred og orden, at påse overholdelse af love og vedtægter samt at foretage det fornødne til forhindring af forbrydelser og til efterforskning og forfølgelse af sådanne. Der er herudover pålagt politiet en lang række opgaver af administrativ karakter, f.eks. vedrørende motorvæsen, beværtervæsen, sundhedsvæsen, forlystelsvæsen og med hensyn til brand- og bygningslovgivning samt medvirken i familieretlige sager m.m. Endelig optræder politiet i vidt omfang som hjælper for andre myndigheder. Der er således i retsplejeloven og andre love fastsat regler om politiets pligt til om fornødent ved magtanvendelse at beskytte andre myndigheder eller til ved magt at gennemtvinge myndighedernes bestemmelser. Som eksempler kan nævnes beskyttelse af fogden under udlægs-, auktions- og arrestforretninger, fremstilling af udeblevne vidner eller at skyldnere i fogedretten, håndhævelse af fogedforbud og tvangsindlæggelse af sindssyge.

Politiets pligter må efter deres natur ofte bringe politimanden i et modsætningsforhold til eller ligefrem i konflikt med borgerne. Det er for samfundet nødvendigt at have et magtapparat til gennemførelse af lovene og sikring af den enkelte borgers liv og rettigheder. Men lige så påkrævet er det, at der ikke ved anvendelsen af magtmidlerne sker unødvendige eller urimelige indgreb i borgerens frihedsrettigheder eller overgreb mod hans person. I det moderne samfund, hvor berøringsfladerne mellem politi og offentlighed er store - man kan i så henseende blot som eksempel nævne færdselen - er der hos offentligheden og den enkelte borger en udtalt følsomhed overfor politiets optræden i forbindelse med tjenestens udførelse. Det er derfor af afgørende betydning for politiets arbejde og dermed for sam-

fundet selv, at der består et tillidsforhold mellem politi og offentlighed.

Dette tillidsforhold opbygges ikke blot ved, at offentligheden kan stole på politiets effektivitet, når det gælder opklaring af forbrydelser, og dets evne til at opretholde ro og orden. Det påvirkes også af de tusinder af situationer, hvor politimanden står overfor den enkelte borger i dagliglivets almindelige forhold. Her vil konflikter ikke kunne undgås. Men af væsentlig vægt vil det være, at borgeren, hvis han mener sig forurettet af politiet, kan have tillid til, at hans klager bliver behandlet retfærdigt. Det er derfor nødvendigt at sikre en effektiv, hurtig og upartisk behandling af alle klager over magtmisbrug, myndighedsmisbrug eller forseelser iøvrigt fra politiets side i forbindelse med udøvelsen af dets beføjelser.

Ved overvejelserne af, hvorledes klagesagerne bør behandles, må der således dels tages hensyn til klagernes berettigede krav på, at klagesagerne undersøges og afgøres hurtigt og upartisk, dels til samfundets interesse i, at politiets effektivitet ikke unødigt hæmmes. Indvendingerne mod det bestående system kan vel formuleres således, at »politiet selv behandler klager over politiet«. Spørgsmålet deler sig imidlertid i to: Hvem foretager undersøgelsen? Og: Hvem træffer afgørelsen? Som det fremgår af det i kapitel III og nedenfor side 32 anførte, var det navnlig det sidste spørgsmål, der optog den engelske kommission.

Den gældende ordning herhjemme har, for så vidt angår afgørelsen af klagerne, ikke givet anledning til kritik. Dette følger formentlig navnlig af, at der er en udstrakt adgang for klagerne til at indbringe afgørelsen for myndigheder uden for politiet - statsadvokaterne, rigsadvokaten, justitsministeriet og domstolene, ligesom klager over politiet kan indbringes for

folketingets ombudsmand. Hertil kommer muligheden for at fremdrage påståede myndighedsmisbrug o.lign. i pressen og i folketinget.

Problemet er spørgsmålet om, hvorledes undersøgelserne foretages, altså hvorledes de oplysninger tilvejebringes, som foranlediges af klagen. Selv den mest oprigtige vilje til at yde klageren retfærdighed vil komme til kort, hvis det materiale, hvorpå afgørelsen skal bygges, er misvisende eller ufuldstændigt. Og selv om mangler og urigtigheder måtte blive påvist under sagens gang, vil det kunne være vanskeligt eller umuligt at »rette sagen op«, fordi bevis kan være gået tabt i mellemtiden.

Der kan derfor anføres principielle betænkeligheder imod, at politiet selv foretager undersøgelsen i anledning af en klage over en politimand. Selv om man ser bort fra forvanskning eller undertrykkelse af bevismateriale, kan selve følelsen af solidaritet med en kollega, hensynet til politiets prestige og lignende betragtninger være en belastning for en effektiv og upartisk undersøgelse af klagesagen. Sagen kan i øvrigt også få slagside på den måde, at politimanden af frygt for at holde hånden over en kollega - eller for at synes at gøre det - optræder med større nidkærhed, end han ellers ville gøre.

Det skal i denne forbindelse anføres, at mange konflikter mellem en politimand og en borger vil forløbe »på tomandshånd« og altså uden vidner. Sådanne sager kan være vanskelige at klarlægge, fordi forklaring står mod forklaring. For så vidt politimanden bliver beskyldt for vold, ukorrekt optræden el. lign., må enhver rimelig tvivl efter almindelige retsplejeprincipper komme ham tilgode. Også dette kan tale for, at afhøringer og andre undersøgelser foretages af andre end politiet selv.

Det er derfor spørgsmålet om tilvejebringelsen af oplysningerne i klagesagen, der navnlig har været genstand for udvalgets overvejelser.

Også hensynet til politiet må tale for, at klagesagerne behandling ikke bliver for tung og omstændelig, og hensynet til politiets effektivitet taler navnlig også for, at der gives politimanden en rimelig beskyttelse mod ubegrundede klager eller forfølgelse fra enkelte personer eller offentligheden. Han vil under sin tjeneste ofte befinde sig i situationer, der stiller store fordringer til hans beslutsomhed og konduite, og har derfor krav på en rimelig margin, når hans handlinger senere skal bedømmes.

Dette er imidlertid ikke blot et hensyn til politimanden selv. Hvis frykten for kritik frister ham til passivitet og overdreven forsigtighed i tilfælde, hvor en aktiv indsats er påkrævet, vil dette selvsagt være til skade for samfundet.

For øvrigt taler også hensynet til politiet i almindelighed for, at undersøgelsen gøres så upartisk som mulig. En mistanke, som — med rette eller urette - kastes over de af politiet selv foretagne undersøgelser, bevirker, at det for politiet kan være overmåde vanskeligt i offentlighedens øjne at blive rensset selv for åbenbart urimelige beskyldninger.

Endelig skal det fremhæves, at der ved bedømmelsen af, hvilke foranstaltninger der bør træffes på det heromhandlede område, må tilstræbes en passende balance mellem den teoretisk set rigtigste løsning og den, som efter problemernes omfang og betydning i praksis kan anses for rimeligt motiveret. I denne forbindelse må det anføres, at man ikke kan etablere nogen ordning, som yder en fuldstændig garanti for, at overgreb eller magt- og myndighedsmisbrug fra politiets side vil blive afsløret, men at man på den anden side heller ikke, uanset hvordan man udformer en klageordning, kan forhindre grundløse klager.

At også økonomiske hensyn må spille ind, skal nævnes for fuldstændighedens skyld. Men disse hensyn må, når det drejer sig om et så centralt problem, efter udvalgets opfattelse komme i anden række.

Med hensyn til afgrænsningen af den kreds af personer, hvis forhold har været genstand for udvalgets overvejelser, skal det anføres, at udvalgets opgave, således som den er beskrevet i kommissoriet, i og for sig også vedrører klager over kontorfunktionærer i politiet. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at sådanne klager efter deres beskaffenhed næppe vil adskille sig fra klager over en funktionær på et andet offentligt kontor, og at de almindelige regler, som er fastsat herom, jfr. navnlig rigspolitichefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966 (bilag nr. 1) er fuldt tilstrækkelige. Det, der for polititjenestemænd gør problemet ømtåleligt, er deres beføjelse til at udøve myndighed, om fornødent under anvendelse af fysisk magt. Da en sådan beføjelse ikke tilkommer politiets kontorfunktionærer, har udvalget ment at kunne indskrænke sine overvejelser til at angå polititjenestemændene.

B. Gennemgang af det tilvejebragte materiale

1. De udenlandske ordninger

Som det fremgår af kapitel III, har udvalget tilvejebragt oplysninger fra en række vesteuropæiske lande samt fra byen New York. Det fremgår af de indhentede oplysninger, at intet af de nævnte vesteuropæiske lande har særlige instanser til undersøgelse og afgørelse af klager mod personer ansat i politiet.

I de fleste tilfælde behandles sager mod polititjenestemænd af de sædvanlige myndigheder, i nogle tilfælde med en særlig procedure, der dog i første række synes at tage sigte på at beskytte polititjenestemændene eller visse kategorier af disse mod urimelige klager eller forfølgelser, se således omtalen af de i Belgien, Frankrig og Schweiz gældende ordninger.

Det er bemærkelsesværdigt, at man i Sverige har ophævet en ordning, hvorefter disciplinær-sagerne behandledes af særlige poliskollegier, der bestod af en dommer som formand og 3 lægmænd — altså alle personer uden tilknytning til politiet. Efter det oplyste forlod man denne ordning dels på grund af kollegiernes mangelfulde muligheder for at tilvejebringe en fuldstændig oplysning af sagerne, dels på grund af det ringe antal sager, der blev forelagt kollegierne.

For så vidt angår den i kapitel III omtalte engelske betænkning af 1962, der blandt andet indeholdt et kapitel vedrørende behandlingen af klager mod politiet, skal det fremhæves, at det engelske udvalg enstemmigt var af den opfattelse, at den hidtil fulgte fremgangsmåde med de - meget detaljerede - ændringer, som det havde foreslået (vedr. journalisering, procedure m.m.), praktisk taget altid vil sikre en tilfredsstillende og upartisk undersøgelse af klager mod politiet. Et flertal af udvalget (12 af udvalgets 15 medlemmer) fandt derfor, at der ikke var grundlag for at tilvejebringe et selvstændigt organ til behandling af klager over

politiet, medens et mindretal (3 medlemmer) mente, at et uafhængigt kontrolorgan (en Commissioner of Rights) i højere grad ville give befolkningen en følelse af, at retfærdighed skete fyldest.

Mindretallet fremhævede imidlertid, at forslaget ville blive overflødig, hvis der oprettes en stilling som ombudsmand i England, at efterforskningen normalt bør foretages på sædvanlig måde, men at the Commissioner of Rights skal have mulighed for selv at foretage supplerende afhøringer, og at han kun skal realitetsbehandle de til ham indgivne klager, når visse nærmere angivne betingelser er opfyldt.

Derimod er der som anført i byen New York etableret et særligt klageorgan - Civilian Complaint Review Board - med et betydeligt personale, der dog ligesom ledelsen udnævnes af politidirektøren selv. Som grundlag for en vurdering af klageorganets størrelse skal det oplyses, at byen New York i 1966 havde ca. 4Vi mill. indbyggere, og at politistyrken bestod af ca. 28.000 mand. Ordningen er kendetegnet ved, at klageudvalget selv skal foretage undersøgelserne i klagesagerne, at dets indstillinger kun er vejledende for politidirektøren, og at dets kompetence indskrænker sig til sager om uberettiget magtanvendelse, myndighedsmisbrug, uhøflig optræden og diskrimination på grund af race m.v. I øvrigt synes ordningen også efter amerikanske forhold at være enestående, idet det fortsat de fleste steder i U.S.A. er politiet selv, der undersøger klager mod politiet. Såvidt vides, har man dog i enkelte andre større amerikanske byer etableret eller arbejder på at etablere klageordninger, der minder om den ordning, der er indført i New York, selvom det også i disse ordninger normalt synes at være princippet, at undersøgelserne foretages af politiet.*)

2. Danske auditørordninger m.v.

I kapitel IV har udvalget foretaget en nærmere gennemgang af de her i landet gældende auditørordninger m.v. ved forsvaret og under ministeriet for offentlige arbejder med henblik

på mulighederne for eventuelt at kunne anvende tilsvarende eller lignende ordninger ved be-

) Herom kan henvises til en redegørelse i Harvard Law Review for januar 1964.

handlingen af klager over polititjenestemænd.

Det kan dog straks slås fast, at ingen af de nævnte auditørordninger synes egnede til overførelse på politiets forhold.

Når man har indført auditørordningen i forsvaret, skyldes dette ikke et hensyn til den eventuelt krænkede part. Ordningen er indført, fordi man i militære straffesager har erstattet den almindelige anklagemyndighed med de militære rettergangschefer, og man har derfor fundet det nødvendigt at henlægge selve undersøgelsen i sagerne samt udførelsen af tiltalen til auditørkorpsets juridisk uddannede personale.

Som det senere nærmere vil blive omtalt, er det endvidere udvalgets opfattelse, at hovedproblemet for politiets vedkommende ikke vedrører straffesager og disciplinærsager, men derimod klager over unødigt magtanvendelse, myndighedsmisbrug m.m.

Hvad angår auditøren under ministeriet for offentlige arbejder, bemærkes, at han normalt ikke deltager i efterforskningen, men skal afholde tjenstligt forhør efter de i lønningslovens

§ 17 nævnte regler og skal derefter afgive en indstilling om sagen til den myndighed, der skal træffe afgørelse. Denne ordning indførtes efter et krav fra personaleorganisationerne, ikke for at sikre, at publikum fik deres klager behandlet af en udenforstående person, men udelukkende for i personalets interesse at sikre en ensartet og upartisk behandling af sager vedrørende tjenesteforseelelser m. m.

Derimod kan der hentes en vis inspiration fra forsvarsministerens klageudvalg. Dette udvalg behandler ganske vist kun klager fra menige over foresatte og foranstående, altså tvistigheder inden for værnene selv. Problemstillingen i disse sager — f.eks. med hensyn til påståede overgreb mod menige fra officerers side — er imidlertid ikke uden lighedspunkter med de spørgsmål, der opstår, når det drejer sig om klager fra borgere over politiet. Udvalgets sammensætning og dets karakter af uvildigt klageorgan findes derfor, ligesom dets forretningsgang, at være af interesse for nærværende udvalgs overvejelser.

3. Statistisk materiale

Til brug ved vurderingen af, om den gældende ordning vedrørende undersøgelsen af sager mod personer ansat i politiet er tilfredsstillende, og af mulighederne for ændringer af ordningen har udvalget anset det for hensigtsmæssigt at skaffe sig overblik over, hvilke sager det overhovedet drejer sig om — såvel med hensyn til art og antal som med hensyn til sagernes geografiske fordeling. Sådanne oversigter kan naturligvis ikke give et helt nøjagtigt billede. Oplysningerne må nødvendigvis rumme visse fejlkilder, da der bortset fra København ikke findes særlige regler for journalisering af klager, hvorfor navnlig mindre klagesager, som ikke i de enkelte politikredse er blevet selvstændigt journaliseret, muligvis ikke er blevet indberettet til udvalget. Men materialet giver dog efter udvalgets opfattelse tilstrækkelig vejledning.

a. Først skal nævnes, at man har indhentet oplysninger om *alle straffesager og disciplinærsager mod polititjenestemænd samt sager ved-*

rørende klager over politifolk i årene 1964 og 1965.

De indhentede oplysninger er gennemgået af udvalget og bearbejdet i den nedenfor side 37-39 optagne oversigt, og akterne i en række af sagerne er indfordret og gennemset af udvalget. I oversigten har man ikke medtaget færdselssager, der er optaget i et særligt skema, jfr. nedenfor under b. Endvidere har man ikke medtaget interne disciplinærsager, f.eks. sager i anledning af, at en politimand uberettiget har forladt sin post, har mistet noget udstyr eller er mødt for sent til tjeneste. Sådanne sager falder efter udvalgets opfattelse uden for dets opgave, idet de ikke udspringer af en konflikt mellem politi og borger, og de bør under alle omstændigheder fortsat behandles af politiledelsen efter de herom i almindelighed gældende regler.

For at anskueliggøre, hvad klager over politiet kan vedrøre, skal anføres en række eksempler fra de nævnte to år. Som eksempler er valgt både alvorlige og bagatelagtige sager og

både sager, hvor klageren har fået medhold, og sager, hvor klagen er afvist.

1. Skriftlig klage - udfærdiget og fremsendt af et dagblad - fra en mand, der klager over, at han på gaden havde været udsat for voldsom behandling af tre politimænd, der slog en cigaret fra ham og tog førergreb på ham, samt over, at han var blevet afvist såvel af ordenspolitiet på stationen som af kriminalpolitiet, da han havde henvendt sig dér for at klage over det passererede.

Det fremgår bl.a. af svarskrivelsen til klageren, at de tre politifolk fejlagtigt havde fået den opfattelse, at klageren havde været impliceret i et overfald på en kvinde.

I skrivelsen beklages det skete, og det meddeles, at det vil blive betydet de implicerede politifolk, at deres optræden har været uheldig. Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

2. Skriftlig klage til justitsministeriet fra en mand, der klager over, at en overpolitibetjent uberettiget havde anvendt sin stav over for nogle unge mennesker, der var anmeldt for gadeuorden og støjende adfærd.

Klagen besvaret af justitsministeriet, der i skrivelse til politiet anmoder om, at det måtte blive meddelt overpolitibetjenten, at der efter ministeriets mening ikke havde været tilstrækkelig grund til at anvende staven.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

3. Skriftlig klage fremsendt gennem advokat fra en mand, der anker over, at han var blevet indbragt til en politistation i anledning af huspektakler og i forbindelse hermed var blevet ukorrekt og hårdhændet behandlet af politiet, der havde taget førergreb på ham og slået ham ned ad trappen, og som senere havde anbragt ham i detentionen.

Klagen undersøgt af overordnet politimand ved afhøring af klageren, de to politiassistenter, der havde vagten, medens klageren opholdt sig på politistationen, samt de politimænd, der havde indbragt klageren eller haft med ham at gøre under hans ophold på stationen.

Sagen blev efter endt undersøgelse forelagt for statsadvokaten med indstilling om, at der ikke foretoges videre i sagen, hvilket blev tiltrådt af statsadvokaten.

Af undersøgelsen fremgik bl.a., at klageren den omhandlede aften havde drukket en flaske hvidvin samt ét å to glas af en anden flaske.

Polititjenestemændene forklarede, at han var meget urolig og aggressiv, og at han havde tildelt den ene politimand et knytnæveslag i ansigtet og senere væltet sig ind på den anden. Klageren indrømmede, at han var ophidset og uligevægtig, men nægtede, at han skulle være så påvirket af spiritus, at han ikke var herre over sine handlinger.

Advokaten tilskrevet med udførlig redegørelse om resultatet af undersøgelsen og meddelelse om, at der ikke efter det foreliggende fandtes grundlag for at bebrejde politimændene noget, hvorfor der ikke ville blive foretaget videre i anledning af klagen.

Han blev samtidig gjort bekendt med, at denne afgørelse var blevet tiltrådt af statsadvokaten.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

4. Skriftlig klage fra en mand, der klagede over, at politiet uberettiget havde anholdt og indbragt ham til en politistation som mistænkt i en uterlighedssag og herunder visiteret ham og tiltalt ham på ukorrekt måde.

De implicerede politimænd afhørt af overordnet politimand. Det oplystes, at anholdelsen havde været uberettiget, idet politimændene på grund af lighed og mistænkelig adfærd havde forvekslet klageren med gerningsmanden. Politimændene erkendte, at der var blevet sagt »hold kæft« til klageren, da denne i forbindelse med anholdelsen gentagne gange havde forstyrret radiosending fra vognen.

Skriftlig beklagelse af det passerede og meddelelse til klageren om, at forholdet var blevet påtalt over for politimændene. Endvidere blev klageren gjort bekendt med, at anholdte i overensstemmelse med de gældende regler visiteres ved indbringelse til en politistation.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

5. Skriftlig klage fra en motorvognsfører over en overpolitibetjent, der havde noteret ham for overtrædelse af stopforbud.

Klageren anførte, at den rapportoptagende politimand skulle have »stået og luret på, at han skulle gå i fælden«.

Notits afgivet af den rapportoptagende politimand, der afviser klagerens påstand og udtaler, at han havde været i færd med at notere en anden, og at han derfor ikke havde haft lejlighed til at gribe ind over for klageren, inden denne forlod stedet.

Klagen afvist ved skrivelse til klageren, der

samtidig blev gjort bekendt med, at den optagne rapport ville blive fremmet på sædvanlig måde.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

6. Skriftlig klage fra en mand over, at han var blevet afvist af den vagthavende på en politistation, da han indfandt sig dér for at anmelde, at han som cyklist var blevet generet af nogle knallertførere.

En politimand, der havde været vidne til en del af det passerede, samt de implicerede knallertførere afhørt til rapport af overordnet politimand.

Det oplystes herunder, at klageren selv havde givet anledning til episoden og over for politimanden på stedet erklæret sig indforstået med, at der ikke blev optaget rapport.

Den vagthavende politiassistent har i rapport oplyst, at han havde afvist klageren, fordi det også efter dennes fremstilling lå klart, at det var ham selv, der havde skylden, og fordi han jo som nævnt på stedet havde afstået fra at få optaget rapport.

Skriftlig afvisning af klagen med bemærkning om, at klageren efter det foreliggende selv havde givet anledning til det passerede og ved sin manøvre gjort sig skyldig i en overtrædelse af færdselsloven.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

7. Klage til kriminalpolitiet fra advokat, som på en klients vegne anker over, at to ordenspolitimænd ved anholdelse af klienten på gaden havde undladt at efterkomme klientens anmodning om at tage vare på hans mappe, som var henstillet ved indgangen til en cafe i nærheden af anholdelsesstedet.

Sagen undersøgt ved indhentning af skriftlig redegørelse fra de indklagede politimænd.

Det fremgår af redegørelsen, at politimændene foretog anholdelse af klageren og en anden mand på Rådhuspladsen ved Jernbanegade. Medens man ventede på transportvognen, oplyste klageren, at han havde sat sin mappe fra sig på Vesterbrogade. Da de anholdte opførte sig meget uroligt og fremkaldte en ophidset stemning blandt publikum, fandt politimændene det rigtigst straks at køre direkte til stationen for derefter senere at vende tilbage og søge efter mappen.

Da de indfandt sig på stedet, var mappen forsvundet, men det oplystes, at dette meget

vel kunne være sket i den tid, der lå forud for anholdelsen.

Advokaten tilskrevet med oplysning om undersøgelsens resultat og meddelelse om, at man intet finder at bebrejde de indklagede politimænd.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

8. En kvinde klager over, at hun på grund af en mindre færdselsforseelse under en telefonafhøring blev udspurgt i en skarp tone om navn, pigenavn og førerbevis. Hun følte sig ydmyget over afhøringens form.

Notits fra rapportskriveren. Hun havde på den telefoniske henvendelse i en venlig tone erkendt sin forseelse, men da hun blev klar over, at der skulle optages rapport, blev hun meget ophidset. Politibetjenten havde selv været absolut høflig.

Afgjort af politimesteren med skrivelse til klageren, der blev gjort bekendt med politibetjentens forklaring og med, at de stillede spørgsmål var et nødvendigt led i behandlingen af sådanne sager.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

9. Klage over, at politiet havde taget et drikkeglas samt lånt nogle papkasser til at transportere beslaglagte varer bort i uden senere at have afleveret glasset og kasserne.

Glasset fundet og leveret tilbage sammen med de tre kasser fra toldvæsenet. Sagen henlagt, da klageren havde erklæret sig tilfreds.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

10. En mand klagede over, at han i forbindelse med tvangsindlæggelse havde været genstand for vold på en politistation.

Afgivet forklaringer af de tjenstgørende politifolk samt af en læge, der var tilkaldt til undersøgelse af klageren.

Afgjort af statsadvokaten, der meddelte klageren, at anmeldelsen måtte anses for grundløs, og at der ikke ville blive foretaget videre i sagen.

Ny klage 10 måneder senere vedrørende samme spørgsmål. Politimesteren henviste til statsadvokatens tidligere afgørelse.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

11. Klage fra mand, der som sigtet for overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1 (spirituskørsel) havde fået taget blodprøve, idet han, der nægtede at medvirke til den kliniske

prøve, hævdede ikke at være blevet gjort bekendt med sin pligt til at finde sig heri, og at der var anvendt unødigt magt for at gennemføre den.

Udtalelse fra den vagthavende politiassistent, som klagen vedrørte, og fra en politibetjent, der havde været til stede. Begge klagepunkter tilbagevistes.

Klagen afvist af politimesteren.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

12. Klage over, at politiet i forbindelse med omfattende undersøgelser i en drabs- og sædelighedssag rettede henvendelse til klageren.

Klagen angik ikke politiets optræden, men kun det, at henvendelsen var sket.

Skrivelse til klageren med redegørelse for grunden til, at der undertiden må rettes henvendelse også til fredelige og lovlydige borgere.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

13. Klage i læserbrev over, at politiassistent i forbindelse med påtale af overtrædelse af lukkelov og næringslov skulle have optrådt på »ubehersket måde, truet med bøder og optrådt ukorrekt og uhøfligt«.

Ved henvendelse til klageren modtog politiassistenten en uforbeholden undskyldning, og klageren tilbød at offentliggøre undskyldningen.

Ingen yderligere reaktioner fra klageren.

Som det fremgår af skemaet over klager i 1964 og 1965, har man opdelt sagerne

- 1) efter forseelsens art,
- 2) efter arten af de foretagne undersøgelser,
- 3) efter udfaldet.

Udvalget skal fremsætte følgende bemærkninger til skemaet:

Samtlige tal vedrører hele den toårige periode.

Sluttallene for de tre tabeller er ikke overensstemmende, men dette skyldes, at der i en række sager er foretaget undersøgelser, der kan henføres til flere af de i tabel 2 indeholdte punkter, samt at der i tabel 3 i mange tilfælde i samme sag har været tale om både straf og disciplinære sanktioner.

Antallet af sager, herunder klagesager, udgør efter denne oversigt, der som nævnt ikke omfatter færdselssager, ca. 200 om året. Til sammenligning kan det tjene, at antallet af klager over politiet i England, Wales og Skotland i en periode på 12 måneder sluttende juli måned

1960, ifølge den engelske betænkning var lidt over 4.000 eller ca. 1 klage for hver 20. politimand.

I Danmark udgjorde politistyrken i 1965 ca. 7.000 mand, d.v.s. at der kun er tale om en sag eller klage for hver 35. mand. Med andre ord vil der, såfremt antallet af sager ikke ændrer sig, gennemsnitlig blive klaget over hver politimand én gang i løbet af hele hans ansættelsestid.

Som det fremgår af tabel 1, var der i de to år 54 sager mod og klager over polititjenestemænd for vold og hårdhændet behandling, 22 sager vedrørende myndighedsmisbrug i forbindelse med anholdelse m.v., 93 sager under rubrikken anden ukorrekt handlemåde og 110 sager under rubrikken uhøflig tiltale og anden ukorrekt optræden.

I alt var der således 279 sager af disse kategorier.

Til bedømmelse af disse tal kan det eksempelvis nævnes, at antallet af anholdelser i 1964 og 1965 for overtrædelse af straffeloven (samt svangerskabsloven og for dyrplageri) beløb sig til i alt 25.221, og at antallet af afhøringer for overtrædelse af de samme bestemmelser i 1965 udgjorde 30.698, medens tallet for 1964 ikke er opgjort. Antallet af tiltalte for overtrædelse af færdselslovens § 16 (spirituskørsel) udgjorde i alt 12.172. Der har i de samme to år været 38.067 indsættelser i detention samt 4.312 tvangsindlæggelser af sindssyge. I 151.608 tilfælde har politiet modtaget begæring om bistand ved fremstilling af borgere for myndighederne, navnlig fogedretterne samt skatte- og socialmyndighederne. Københavns politi har overfor udvalget oplyst, at man i 1965 i 8.083 tilfælde ydede bistand til fremstilling af borgere for fogedretten. I 5.076 tilfælde mødte borgerne efter tilsigelse fra politiet, og i de resterende 3.007 tilfælde måtte politiet foretage anholdelse.

Vedrørende tabel 1, pkt. 8 (Diverse) skal det bemærkes, at der her bl. a. er tale om en hel del klager, hvor det på grund af klagerens sindstilstand ikke har kunnet konstateres, hvad klagen vedrørte. I øvrigt indeholder denne gruppe nogle klager over politifolks optræden som privatpersoner, f.eks. nabostridigheder o.lign.

Vedrørende tabel 2, pkt. 7 (Andre former for undersøgelse end de under 1-6 nævnte) skal det anføres, at der heri er medtaget dels sager, hvori det ikke nærmere har været spe-

Oversigt over sager mod og klager over polititjenestemænd i årene 1964 og 1965

Tabel 1

Efter forseelsens art:	København	Øvrige land	I alt
1. Vold og hårdhændet behandling	26	28	54
2. Myndighedsmisbrug i forbindelse med anholdelse m.v. ...	16	6	22
3. Anden ukorrekt handlemåde	35	58	93
4. Uhøflig tiltale og anden ukorrekt optræden	38	72	110
5. Uredelige forhold	1	10	11
6. Uordentlig økonomi	0	6	6
7. Spiritusmisbrug	5	18	23
8. Diverse	24	43	67
I alt	145	241	386

Tabel 2

Efter arten af foretagne undersøgelser:	København	Øvrige land	I alt
1. Egentlig politimæssig undersøgelse med henblik på eventuel straffesag	16	26	42
2. Tjenestemandsførhør	3	11	14
3. Afhøring af klager og indklagede samt eventuelle vidner ...	60	30	90
4. Afhøring af klager + notits eller rapport fra indklagede ...	3	26	29
5. Alene afhøring af indklagede	28	7	35
6. Alene notits eller rapport fra indklagede	30	108	138
7. Andre former for undersøgelse end de under 1-6 nævnte ...	6	26	32
8. Alene indhentelse af udtalelser fra andre myndigheder	0	9	9
9. Ingen undersøgelser	1	6	7
I alt	147	249	396

Tabel 3

Efter udfaldet:	København	Øvrige land	I alt
I. Sager, hvori der har været foretaget efterforskning mod polititjenestemænd som sigtede for strafbart forhold.....			
A. Ingen tiltale, jfr. retsplejelovens § 723, stk. 1 eller 2.....	1	7	8
B. Tiltale rejst.....			
1° frifundet	0	2	2
2° sagen afgjort ved bødeforelæg.....	1	4	5
3° indenretlig bødevedtagelse.....	0	0	0
4° domfældt:			
a. Bøde eller dagbøder.....	1	2	3
b. Hæfte	3	4	7
c. Fængsel	0	3	3
d. Betingede domme uden straffastsættelse.....	0	0	0
Af de under a-c nævnte domme har 2 været betingede.			
II. Disciplinær afgørelse			
1. Afskedigelse efter tjenestemandslovens § 60.....	2	7	9
2. Afskedigelse efter tjenestemandslovens § 61	0	2	i
3. Degradation	0	1	1
4. Forflyttelse.....	0	1	1
5. Forsættelse	1	0	1
6. Bøde ikendt af politidirektøren i København/ politimesteren (25 kr. eller derunder), rigspolitichefen eller justitsministeriet	1	5	6
7. Irettesættelse meddelt af politidirektøren i København/ politimesteren eller rigspolitichefen	5	9	14
8. Advarsel meddelt af politidirektøren i København/ politimesteren eller rigspolitichefen	1	6	7
9. Andre afgørelser - herunder påtale + indskærpelse af gældende bestemmelser	0	3	3
10. Ingen disciplinær afgørelse. Afsked efter ansøgning.....	2	4	6

Efter udfaldet:	København	Øvrige land	I alt
III. Andre afgørelser			
1. Klageren fået medhold.....			
a. helt.....	31	18	49
b. delvis	24	14	38
2. Klagen vist sig at bero på en fejltagelse eller misforståelse .	0	3	3
3. Klagen tilbagekaldt.....	8	13	21
4. Klagen afvist.....	69	131	200
5. Klagen henlagt uden skriftligt svar.....	3	25	28
	I alt	264	417

Oversigt over sager mod polititjenestemænd for overtrædelse af færdselsloven i alle landets politikredse - bortset fra København - i årene 1964 og 1965

1. STATSADVOKATSAGER, jfr. færdselslovens § 69, stk. 2	
a. Overtrædelse af § 16, stk. 1	
Sluttet, jfr. rpl. § 723, stk. 1.....	5
Domfældelse.....	3
Frifindelse.....	0
b. Andre statsadvokatsager	
Sluttet, jfr. rpl. § 723, stk. 1.....	0
Domfældelse - førerret frakendt.....	2
Domfældelse - førerret ikke frakendt.....	J
Frifindelse.....	1
	12
2. POLITISAGER	
a. Afgjort af politimesteren efter forelæggelse for statsadvokaten	
Henlagt (se side 41, sp. 2, stk. 5).....	54
Vedtaget bødeforelæg.....	59
b. Afgjort ved retten	
Idømt eller vedtaget bøde eller meddelt advarsel.....	22
Frihedsstraf.....	0
Frifindelse.....	5
c. Afgjort af politimesteren uden forelæggelse for statsadvokaten.....	13
	153
	lait 165

cificeret, hvilke undersøgelser der er foretaget, og dels sager, hvor afgørelsen er truffet på grundlag af mundtlige drøftelser med parterne.

Ad tabel 2, pkt. 9 (Ingen undersøgelser). I ét tilfælde afgav klageren, inden undersøgelsen blev iværksat, en uforbeholden undskyldning. I de øvrige tilfælde er der tale om klager vedrørende generelle spørgsmål, som har kunnet besvares uden foretagelse af egentlige undersøgelser.

Medens tabel 3 afsnit I og II taler for sig selv, skal udvalget knytte nogle kommentarer til de under afsnit III omtalte afgørelser, der vedrører egentlige klagesager, som ikke har ført til straf eller disciplinære reaktioner.

For så vidt angår de afviste klager (pkt. 4), er sagen i ca. 40 % af tilfældene behandlet og klagen afvist af justitsministeriet. I de øvrige tilfælde - bortset fra nogle enkelte, hvor sagen er afgjort af statsadvokaten — er klagerne afvist af politidirektøren/politimesteren.

I 85 % af tilfældene har der ikke været nogen reaktion fra klageren. I de øvrige tilfælde har klageren rettet fornyet henvendelse enten til den myndighed, der har truffet afgørelse i første omgang, eller i enkelte tilfælde til justitsministeriet eller folketingets ombudsmand. I de tilfælde, hvor afvisningen er indbragt for højere myndighed, henholdsvis ombudsmanden, er afgørelserne stadfæstet, bortset fra et enkelt tilfælde.

Med hensyn til de henlagte klager (pkt. 5) bemærkes, at en del af sagerne er henlagt, da man på grund af klagerens anonymitet ikke har haft nogen adressat at stille afgørelsen til. I andre tilfælde er klagen henlagt, fordi klageren har undladt at besvare politiets anmodninger om yderligere oplysninger til brug for sagens behandling. I nogle tilfælde er klagen henlagt efter mundtlige drøftelser med klageren, og endelig er der i enkelte tilfælde tale om henlæggelse, hvor det formentlig havde været rigtigst at give klageren skriftlig meddelelse om den trufne afgørelse.

b. Udvalget har endvidere indhentet oplysninger om *sigtelser mod polititjenestemænd for overtrædelse af færdselsloven og de i medfør af denne udstedte bestemmelser*.

Den på grundlag af disse oplysninger udarbejdede statistik, der er trykt foran side 40, omfatter alle landets politikredse, bortset fra København, der af journaltekniske grunde ikke

uden et uforholdsmæssig stort arbejde ville have kunnet bidrage til oversigten.

Oversigten vedrører ligesom den under a nævnte oversigt årene 1964 og 1965.

Når udvalget har ment også at burde medtage færdselssager mod polititjenestemænd i sine overvejelser, skyldes det især, at der i disse sager ofte er en civilperson som modpart, og at der hos denne kan opstå mistanke om, at de politifolk, der foretager undersøgelserne i sagen, begunstiger politimanden på den anden parts bekostning.

Oversigten omfatter kun sager mod politifolk for overtrædelse af færdselsloven. Klager over politifolk i anledning af disses optræden i forbindelse med færdselssager i øvrigt indgår i den under a omtalte oversigt.

Udvalget har gennemset akterne i samtlige de i oversigten anførte henlagte sager og har herved konstateret, at der i alle tilfælde er tale om bagatelagtige sager — i det højeste med mindre materielle skader, og at der i vidt omfang er tale om sager, hvor rapport alene er optaget, fordi en politimand har været impliceret i sagen, jfr. reglen i rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 20, pkt. 6, som er omtalt ovenfor i kapitel I.

c. Til brug ved udvalgets vurdering af omfanget af det arbejde, der vil komme til at påhvile et eventuelt særligt klageorgan (auditør, udvalg el. lign.), er alle landets politikredse den 12. april 1967 anmodet om at indsende en kronologisk oversigt over *samtliges straffesager, disciplinærsager og klagesager mod polititjenestemænd, indledt i perioden 1. januar — 30. juni 1967*.

Det fremgår af de modtagne indberetninger, at der i halvåret er indledt 104 sager. Heller ikke her er for Københavns vedkommende færdselssagerne medtaget.

Udvalget har ikke indhentet oplysning om sagernes afgørelse, der i relation til omfanget af klageorganets virksomhed er uden betydning.

Det største antal sager på en enkelt dag er fire: I København en klage over fejl i en ransagningsrapport, i Varde en klage over, at politiet intet foretager sig i anledning af beskædigelse af klagerens hus, og i Assens og Hvidovre over politiets overtrædelse af færdselsloven. Den længste periode, hvor ingen sag indledtes, er 12 dage. Iøvrigt fordeler sagerne sig tidsmæssigt således:

Januar	16 sager
Februar	22 sager
Marts	10 sager
April	20 sager
Maj	18 sager
Juni	18 sager
Ialt	104 sager

Geografisk fordeler sagerne sig således:

København	24 sager
Københavns omegns-	
kommuner og	
Frederiksberg	28 sager
Det øvrige Sjælland	6 sager
Fyn	5 sager
Lolland-Falster	2 sager
Bornholm	3 sager
Jylland	36 sager
Ialt	104 sager

Efter sagsindholdet er fordelingen følgende:

1. Overtrædelse af straffeloven (bedrageri, underslæb, uterlighed)	4 sager
2. Kørsel i spirituspåvirket tilstand	3 sager
3. Andre overtrædelser af færdselsloven	17 sager
4. Overtrædelse af politivedtægt og brandpolitilov	2 sager
5. Vold og hårdhændet behandling i forbindelse med anholdelse, under optøjer o.lign.	11 sager
6. Uberettiget anholdelse m.v.	6 sager
7. Anden ukorrekt handlemåde	27 sager
8. Uhøflig tiltale og anden ukorrekt optræden	20 sager
9. Disciplinærsager	14 sager
Ialt	104 sager

Som det vil ses, ligger sagsantallet - idet færdselssagerne uden for København er medtaget i halvårsoversigten - lidt under gennemsnittet for et halvt år ifølge oversigten for 1964 og 1965.

C. Udvalgets bemærkninger til den gældende ordning vedrørende undersøgelser mod polititjenestemænd

Den gældende ordning, som er omtalt i kapitel I, må efter udvalgets opfattelse i det store og hele siges at have fungeret tilfredsstillende. Der er ikke i det omfangsrige materiale fra udland og indland fundet tegn på, at ordningen objektivt set er mindre betryggende end de i udlandet gældende ordninger, eller at ordningen i konkrete sager har været misbrugt eller har ført til uheldige resultater.

Udvalget er dog - idet man foreløbig bortser fra spørgsmålet om indførelse af et særligt klageorgan - af den opfattelse, at der savnes nærmere formelle regler om behandlingen af sager mod polititjenestemænd, og at der er behov for indførelse af generelle regler ikke alene om klagernes journalisering, men også om den nærmere fremgangsmåde ved undersøgelsen og afgørelsen af klagen. Udvalget skal i det følgende redegøre for, hvad der i så henseende ville være ønskeligt, idet bemærkes, at

reglerne, for så vidt angår København og eventuelt andre meget store politikredse (f.eks. Århus, Ålborg og Odense), bør tilpasses disse kredsens særlige forhold.

1. Klagens indgivelse og journalisering

Der oprettes i hver politikreds en særlig journal for klagesager, hvori alle sager indføres. Journalen indrettes med rubrikker til klagerens navn og adresse m.v. samt til indklagedes navn, grad og tjenestenummer. Endvidere angives tidspunktet for klagens indgivelse og i en særlig rubrik et kort referat af klagens indhold samt ved sagens afslutning et referat af afgørelsen.

Klagen kan indgives såvel skriftligt som ved personlig henvendelse.

Ved skriftlig klage går klagen direkte til politimesteren. Der gives straks klageren en skrift-

lig bekræftelse af, at klagen er modtaget og vil blive undersøgt.

Indførelse i klagejournalen skal finde sted, selvom der er tale om en klage over en politimand i forbindelse med en i forvejen verserende sag (der allerede er indført i de almindelige journaler).

Ved personlig henvendelse bør klagen normalt modtages af politimesteren, en fuldmægtig eller stationslederen.

Der udarbejdes et notat om klagen.

Såfremt klagen ordnes på stedet, tilføjes der notatet en bemærkning herom og om afgørelsesmåden.

Om klager orienteres politimesteren så hurtigt som muligt, eventuelt telefonisk.

2. Undersøgelser

a) Ved klager, der afgøres på stedet som under pkt. 1 omtalt, er den i notatet indeholdte bemærkning om afgørelsen tilstrækkelig.

b) Ved alle andre klager bør der normalt foretages afhøring til rapport af såvel klageren som den eller de indklagede.

c) Yderligere undersøgelser, såsom vidneafhøringer, tekniske undersøgelser m.v., foretages, når det skønnes nødvendigt, og således, at man bør efterkomme alle rimelige krav om vidneafhøringer m.m.

d) Politimesteren træffer bestemmelse om, hvem der skal foretage undersøgelserne i klagesager, og fører kontrol med disses behandling. Han drager omsorg for, at undersøgelserne er grundige og hurtige.

e) Klageren bør gøres bekendt med det

fremkomne og have lejlighed til at gøre sine bemærkninger dertil.

3. Afhøringerne

Alle afhøringer i klagesager mod politifolk foretages af polititjenestemænd af højere grad end den eller de indklagede, normalt af stationslederen eller dennes stedfortræder. Dog bør afhøringen i klagesager af væsentlig betydning foretages af en overordnet politimand fra den anden politikreds.

I tilfælde, hvor der klages over politimesterens optræden, og sagen ikke kan afgøres på grundlag af en skriftlig redegørelse fra denne, afhøres han af en af justitsministeriet udpeget person.

4. Afgørelse af klagesagerne

Alle klagesager, der ikke er ordnet på stedet, jfr. pkt. 1, forelægges politimesteren til afgørelse eller videresendelse til anden myndighed til afgørelse. Afgørelsen skal altid være skriftlig og indeholde oplysning om ankemuligheden.

Som anført under pkt. 1 indføres afgørelsen i klagejournalen, og en kopi af den skriftlige afgørelse vedlægges journalen, eventuelt under henvisning til den verserende sag, hvorunder klagen måtte være opstået.

5. Kontrol med klagesagernes behandling

Klagejournalen gennemses jævnligt af politimesteren og står i øvrigt til rådighed for statsadvokaten og rigspolitichefen ved disses inspektioner.

D. Muligheder for tilvejebringelse af særlige klageordninger

Udvalget har betragtet det som den centrale del af sin opgave at overveje, hvorvidt der bør indføres et særligt organ til undersøgelse af klager over politiet. Inden der tages stilling til det principielle spørgsmål om etableringen af

et sådant organ, skal man i det følgende redegøre for de muligheder, der efter udvalgets opfattelse overhovedet kan komme på tale i så henseende.

I. Klageorganets kompetence

Indledningsvis vil det være hensigtsmæssigt at redegøre for de muligheder, der frembyder sig med hensyn til afgrænsningen af et eventuelt klageorgans kompetence.

De sager, der har påkaldt offentlighedens interesse, er klager over (sigtelser mod) politimænd for handlinger, foretaget i forbindelse med deres tjeneste, eller med andre ord sager,

der udspringer af en konflikt mellem politi og borger. Disse sager er i oversigterne for årene 1964 og 1965 og i kommentaren til oversigten for første halvår af 1967 inddelt i følgende grupper:

1. Klager over vold og hårdhændet behandling i forbindelse med anholdelse, under opløb o.lign.
2. Klager over myndighedsmisbrug, f.eks. i forbindelse med anholdelse.
3. Klager over anden ukorrekt fremgangsmåde under udførelsen af tjenesten.
4. Klager over uhøflig tiltale og anden ukorrekt optræden.

Som det fremgår af oversigterne, har antallet af sådanne sager udgjort ca. 140 om året.

Hvis et særligt klageorgan oprettes, må disse sager utvivlsomt være den centrale del af dets virkefelt. Der kan imidlertid rejses spørgsmål om at give det en yderligere kompetence ud fra den principielle betragtning, at undersøgelser mod politifolk i en hvilken som helst sag fuldtud bør unddrages politiet. En konsekvent gennemførelse af dette princip vil føre til, at alle sigtelser mod politimænd for strafbare forhold skal undersøges af klageorganet. Det vil således også gælde sigtelser for lovovertrædelser, begået uden forbindelse med den pågældendes tjeneste, ligesom enhver færdsels sag, hvori en politimand er impliceret, da skal henlægges til klageorganet.

På den anden side kan man, hvis klageorganet kun skal behandle sager, der udspringer af en konflikt mellem politi og borger, tænke sig dets kompetence yderligere begrænset således, at bagatelsager, f. eks. en klage over uhøflig tiltale fra en politimands side, fortsat skal behandles af politiet selv. Motiveringen for denne begrænsning af kompetencen ville være, at sådanne småsager ikke behøver og ikke vil kunne bære en særordning.

Udvalget skal dernæst henvise til, hvad der ovenfor side 33 er anført med hensyn til interne disciplinærsager, der ikke er udsprunget af en konflikt mellem en politimand og en borger. I det hele må det — som også fremhævet i den engelske betænkning - af hensyn til politiets effektivitet og korpsets disciplin

være uomgængelig nødvendigt, at sager om disciplinære følger behandles og afgøres af politiets egen ledelse efter lønnings- og pensionslovens regler.

Herudover skal udvalget med hensyn til kompetencespørgsmålet gøre følgende bemærkninger:

a. Som det fremgår af det ovenfor side 30 anførte, er det udvalgets opfattelse, at et klageorgan alene skal undersøge sagerne, altså tilvejebringe alle til sagernes afgørelse fornødne oplysninger, navnlig forklaringer af de implicerede og af eventuelle vidner. Derimod skal klageorganet ikke afgøre sagen, men kun fremsende den til vedkommende myndighed med sine eventuelle bemærkninger. Afgørelsen skal også fremtidig træffes af de respektive myndigheder efter de hidtil gældende regler og med sædvanlig adgang til at indbringe afgørelsen for højere myndighed.

b. Klager over materielle afgørelser - f.eks. afvisning af en anmeldelse om et begået strafbart forhold - falder naturligvis uden for et klageorgans kompetence, men må indgives til højere myndighed efter de derom gældende regler.

c. Klageorganets behandling af de under dets kompetence hørende sager bør være obligatorisk i den forstand, at skriftlige klager, der indgives til politiet, af dette viderendesendes til klageorganet, og at den borger, der henvender sig til politiet med en mundtlig klage, skal gøres bekendt med muligheden for at få klagen behandlet af klageorganet. I praksis bliver imidlertid mangfoldige småsager afgjort ved en samtale mellem en overordnet politimand og klageren. Herved kan fejltagelser og misforståelser opklares, eller klageren vil undertiden være tilfreds med blot at få luft for sin irritation. Men det sker også, at klageren får medhold og modtager en beklagelse af det skete med tilsagn om, at forholdet vil blive påtalt, hvormed han da erklærer sig tilfreds. En sådan adgang til jævnt og praktisk at bringe små gnidningsmomenter i forholdet mellem politi og borger ud af verden bør naturligvis ikke udelukkes, selv om et klageorgan indføres.

II. Klageorganets opbygning og sagsbehandling

De muligheder, som frembyder sig med hensyn til etablering af et klageorgan, er efter ud-

valgets opfattelse navnlig en auditørordning eller indførelsen af et eller flere klageudvalg. I

det følgende skal redegøres for, hvorledes sådanne ordninger kan tænkes etableret, og for deres arbejdsgang, ligesom nogle sekundære muligheder skal skitseres. Udvalget skal derefter foretage en vurdering af de forskellige ordningers fordele og svagheder.

i. En auditør ordning

a. For en ordning med *en auditør for hele landet* skal udvalget fremkomme med følgende skitse:

Der udnævnes en auditør for hele landet - formentlig i 27. lønningsklasse eller dertil svarende. Auditøren bør være jurist og opfylde de i retsplejelovens § 104, stk. 2, nævnte betingelser for at blive udnævnt til statsadvokat.

Det skal særlig bemærkes, at det næppe af offentligheden ville føles som nogen forbedring i forhold til den nuværende ordning, hvis hvervet — som honorarlønnet — beklædtes af en tjenestemand i politiet eller anklagemyndigheden. En sådan ordning bør derfor ikke indføres.

Auditøren skal have en stab - formentlig mindst 2-3 medhjælpere - der skal have bestået juridisk embedseksamen.

Auditøren skal have et fast kontor i København eller et andet, centralt beliggende sted. Til kontoret knyttes et antal kontormedhjælpere. Udgifterne ved en sådan ordning kan påregnes at blive følgende:

Lønninger til 1 auditør, 3 jurister og 4-5 kontormedhjælpere,	
ialt ca.	325.000 kr.
Leje af lokaler, kontorhold m.v.	
ca.	100.000 kr.
Rejser, diæter m.m., ca.	75.000 kr.
Ialt ca.	500.000 kr.

Klager eller sigtelser, der falder inden for auditørens kompetence, indgives direkte til auditøren eller til vedkommende politimester, der videregiver henvendelsen til auditøren, eventuelt telefonisk.

Auditøren iværksætter straks undersøgelsen, der foretages af ham selv eller en eller flere af hans medhjælpere.

Såfremt der bliver tale om undersøgelser, som auditørembedet ikke selv har mulighed for at foretage — såsom tekniske undersøgelser eller undersøgelser, der kræver indsats af specielt materiel — kan auditøren trække på de på-

gældende afdelinger og organer inden for politiet. Politiet har i øvrigt pligt til at medvirke ved undersøgelserne i det omfang, auditøren fremsætter begæring herom.

Når auditørens undersøgelser er tilendebragt, fremsendes sagen til den kompetente myndighed (politidirektøren, politimester, statsadvokat eller justitsministerium) til afgørelse. Sagen ledsages af auditørens eventuelle bemærkninger, men ikke med indstilling om, hvad der skal foretages i anledning af klagen eller sigtelsen. Samtidig meddeler auditøren klageren, at undersøgelserne er tilendebragt, og sagen fremsendt til den myndighed, der skal træffe afgørelsen.

Såfremt den pågældende myndighed finder det nødvendigt, at der foretages yderligere undersøgelser i anledning af klagen eller sigtelsen, har auditøren pligt til at foretage sådanne undersøgelser. De må ikke foretages af den politimyndighed, der skal træffe afgørelsen. Tvivlsspørgsmål i så henseende afgøres af justitsministeriet.

b. I stedet for ét auditørembede kunne der tænkes en ordning med *flere sideordnede auditører* efter følgende retningslinier:

Der udnævnes f. eks. 2 sideordnede auditører i 27. lønningsklasse eller dertil svarende. Auditørerne bør være jurister og opfylde de i retsplejelovens § 104, stk. 2, nævnte betingelser.

Hver auditør skal have mindst 1 medhjælper, der skal have bestået juridisk embedseksamen, samt formentlig mindst 1-2 kontormedhjælpere.

Hver af auditørerne skal dække et bestemt lokalt område, f. eks. en for øerne øst for Storebælt og en for resten af landet. Udgiften ved en sådan ordning vil formentlig ikke væsentlig overstige udgifterne ved den under pkt. a. nævnte ordning.

Arbejdsformen kan ganske svare til den for ét auditørembede nævnte.

Med hensyn til en eventuel auditørordning skal i øvrigt anføres:

Ovenstående beregninger af normeringen er foretaget ud fra den forudsætning, at auditøren kun skal behandle sager, der udspringer af en konflikt mellem politi og borger. Den samlede arbejdsbyrde vil ganske vist næppe overstige 2 mands kapacitet, men der må på grund af sagernes geografiske fordeling og muligheden af, at flere sager skal behandles samtidig, eller

at en omfattende sag kræver indsats af flere personer, ansættes et større personale. Hvis auditøren skal behandle alle sager mod politiet - herunder også færdselssager, hvor en besigtigelse af stedet ofte er nødvendig - må antallet af medarbejdere være højere, og de samlede udgifter til lønninger, medhjælp, lokaler, kontorhold og rejser vil da snarere ligge omkring 1 million kroner årligt.

Det skal dog herved bemærkes, at udgifterne til personale vil kunne nedbringes, hvis auditøren i et vist omfang kunne benytte advokater som medhjælpere ved undersøgelsen, jfr. nedenfor under pkt. 2.

Yderligere skal opmærksomheden henledes på, at uddannelsesproblemet vil kunne volde visse vanskeligheder, hvis auditørerne og deres medhjælpere — som principielt ikke bør rekrutteres fra politiet - også skal uddannes uafhængigt af dette.

Endelig skal anføres, at der må gives nærmere regler om det samarbejde, f. eks. med hensyn til tekniske undersøgelser, som auditøren må have med politiet, samt om hans forhold til anklagemyndigheden.

2. Et eller flere klageudvalg

a. Et centralt udvalg for hele landet bør formentlig bestå af jurister. En hensigtsmæssig sammensætning vil være: en advokat (som offentlighedens repræsentant), en statsadvokat (som kendt med politiforhold og efterforskning) og en dommer som formand. Udvalgets medlemmer beskikkes af justitsministeriet. Der ansættes en jurist som udvalgets sekretær, f. eks. en ved vedkommende dommerembede ansat fuldmægtig.

Udvalget placeres i København eller et andet, centralt beliggende sted.

Udvalgets medlemmer og sekretær lønnes med faste honorarer, der i alt næppe vil overstige 50.000-60.000 kr. om året.

Klager eller sigtelser, der falder inden for udvalgets kompetence, indgives direkte til udvalget eller til vedkommende politimester, der videregiver henvendelsen til udvalget, eventuelt telefonisk.

Et sådant udvalg ville i hvert fald kun rent undtagelsesvis selv eller ved sin sekretær kunne foretage afhøringer m. v. i sagerne, hvad på den anden side ikke bør være udelukket. Med hensyn til tilvejebringelsen af bevismaterialet skal i øvrigt nævnes følgende muligheder:

1) Afhøringerne foretages - som efter den

nugældende ordning - af politiet selv, men efter udvalgets direktiver og under dettes kontrol. Eller:

2) Til rådighed for udvalget stilles - på samme måde som nævnt vedrørende det eventuelle auditørembede - nogle juridiske medhjælpere, der foretager undersøgelserne. Eller:

3) Udvalget lader afhøringerne foretage af lokale kræfter. Det bør være jurister, og når de skal vælges uden for politiet (og anklagemyndigheden), må det efter udvalgets opfattelse være advokater, der kommer i betragtning. Ordningen måtte da være den, at justitsministeriet efter samråd med Advokatrådet udpeger et passende antal advokater inden for hver politikreds eller måske snarere inden for større områder (f. eks. amt eller politiregion). Udvalget anmoder da en sådan advokat om at foretage afhøringerne i sagen efter udvalgets direktiver og fremsende materialet til udvalget med sine eventuelle bemærkninger. Advokaterne honoreres pr. sag.

Med hensyn til klageudvalgets arbejdsform i øvrigt bemærkes, at udvalget i samme omfang som ovenfor for auditørens vedkommende nævnt bør kunne rekvirere politiets hjælp til undersøgelserne.

Når sagen efter udvalgets skøn er oplyst så godt, som det er muligt, fremsender det sagen til den kompetente myndighed til afgørelse på samme måde som ovenfor anført. Samtidig giver udvalget klageren meddelelse om, at undersøgelserne er tilendebragt og sagen fremsendt til den myndighed, der skal træffe afgørelsen.

Denne myndighed kan på samme måde som ovenfor anført anmode om foretagelse af yderligere undersøgelser.

De samlede udgifter ved denne ordning vil afhænge dels af antallet af sager, dels af, hvilken fremgangsmåde man vælger med hensyn til undersøgelserne.

b. I stedet for et centralt klageudvalg kunne tænkes oprettet lokale udvalg, f. eks. efter følgende retningslinier:

Der oprettes i hver politikreds et lokalt klageudvalg på 3 mand, således at et medlem udpeges af de kommunale myndigheder (byråd eller amtsråd), og et medlem udpeges af justitsministeriet blandt de beskikkede advokater, medens et medlem udpeges af politiets organisationer.

Sådanne udvalg ville formentlig ikke selv

kunne foretage undersøgelserne. Hvis man ikke ville lade politiet foretage dem – hvorved ordningen stærkt ville nærme sig til den nedenfor under pkt. 4 omtalte — måtte den nærmestliggende mulighed være, at udvalget lader afhøringerne foretage af dertil særlig udpegede advokater som omtalt ovenfor vedrørende det centrale klageudvalg.

De lokale udvalg bør endvidere have mulighed for i et vist omfang på samme måde som for auditøren og det centrale klageudvalg anført at trække på politiet til foretagelse af undersøgelser, som udvalget og dets auditører ikke har mulighed for at gennemføre.

Når undersøgelserne er tilendebragt, indsendes undersøgerens materiale til udvalget, der videresender det til den kompetente myndighed til afgørelse ledsaget af udvalgets eventuelle bemærkninger på samme måde som ved de øvrige ordninger anført.

3. Advokatorordninger

Såvel en auditørordning som oprettelse af klageudvalg vil indebære, at der etableres organer, som både kan modtage klager og forestå undersøgelsen af dem.

Hvis man *ikke* mener at behøve sådanne særlige organer, men alene anser det for nødvendigt at *omgive undersøgelsen med visse kauteler*, skal udvalget pege på to muligheder.

a. Justitsministeriet udpeger på samme måde som ovenfor anført 2 eller 3 advokater i hver politikreds — eller eventuelt et passende antal inden for amt eller politiregion - til at foretage undersøgelserne.

Klagerne indgives fortsat til de sædvanlige myndigheder, *der lader klagen undersøge af en af disse advokater.*

Når advokaten har tilendebragt undersøgelsen, tilbagesendes det tilvejebragte materiale til den myndighed, der skal træffe afgørelsen, samtidig med, at han giver klageren meddelelse om, at undersøgelsen er afsluttet og materialet fremsendt til den pågældende myndighed. Denne kan på samme måde som ved de tidligere ordninger anført anmode advokaten om at foretage yderligere undersøgelser.

Advokaten honoreres pr. sag.

b. Efter den under a. omtalte ordning foretages selve undersøgelsen af en dertil udpeget advokat. Man kan imidlertid også tænke sig den mulighed, at undersøgelsen foretages *af politiet i samarbejde på lige fod med en særlig*

dertil udpeget advokat. En sådan ordning kunne være følgende:

Justitsministeriet udpeger efter tilsvarende retningslinier som under pkt. a anført nogle advokater til at deltage i behandlingen af klagesagerne.

Når en person klager over politiet, skal der, hvis klagen ikke med klagerens indforståelse afgøres på stedet uden videre undersøgelser af politiledelsen, tilkaldes en af de i forvejen udpegede advokater. Ved sin deltagelse i undersøgelsen skal han både overfor offentligheden, den myndighed, der skal træffe afgørelsen, og parterne være garant for, at sagen oplyses på tilfredsstillende måde.

Når undersøgelserne er tilendebragt, afgøres sagen af den myndighed, under hvis kompetence den henhører. Der gives både klageren og advokaten meddelelse om afgørelsen.

4. Efterfølgende kontrol

Under udvalgets overvejelser har også været inddraget den mulighed, at der til supplement af de foran side 42 f. nævnte forbedringer af det nuværende system blot indføres en *efterfølgende kontrol med behandlingen af klagesagerne* - typisk de oven for side 44 nævnte fire grupper af sager.

Udvalget har i denne forbindelse haft opmærksomheden henvendt på de i retsplejelovens § 115 nævnte *politiråd*, der skal oprettes i de politikredse, i hvilke der fremsættes begæring derom af nogen af kredsens polititjenestemænd eller af et af de amtsråd eller byråd, der har ret til at vælge repræsentanter til politirådet. Rådet kan efter § 115, stk. 4, fremkomme med forslag angående kredsens almindelige politiforhold og tjenestens udførelse, ligesom andre sager efter nærmere regler kan indbringes for rådet.

I København består politirådet af politidirektøren som formand, et af Københavns magistrat valgt medlem af samme, 3 af Københavns borgerrepræsentation valgte medlemmer af samme, en repræsentant for de overordnede polititjenestemænd i København, valgt af og blandt disse, samt 4 repræsentanter for stadens øvrige polititjenestemænd, valgte af og blandt disse, hvoraf 1 medlem valgt af og blandt kriminalpolitiet og 1 medlem valgt af og blandt politiassistenterne samt overpolitibetjentene.

Uden for København består politirådet af politimesteren som formand, 2 medlemmer valgte i politikredse, der udelukkende består

af købstad eller landdistrikt, af henholdsvis vedkommende byråd eller amtsråd, og i politikredse, der omfatter både købstad og landdistrikt, det ene af vedkommende byråd og det andet af vedkommende amtsråd, samt 2 medlemmer valgte af og blandt kredsens polititjenestemænd. Hvis der blandt de kommunale råd opstår uenighed angående retten til valg af repræsentanter til politirådet, fastsætter justitsministeren de nærmere regler herom.

Et eventuelt *centralt klageudvalg for hele landet* kunne f. eks. bestå af 7 medlemmer: to folketingsmænd, en repræsentant for justitsministeriet, en advokat, en repræsentant for politiets ledelse samt to repræsentanter for politiets organisationer.

Hvis man foretrækker *lokale udvalg*, kan man tænke sig enten politiråd efter en tilpasning af reglerne i retsplejelovens §115 eller særlige udvalg i de enkelte politikredse efter de ovenfor under pkt. 2 b angivne retningslinier.

Fremgangsmåden kunne da være den, at klagesager efter endt behandling sendes til udvalget af den myndighed, der har truffet afgørelsen. Hvis en gennemgang af akterne giver anledning dertil, kan udvalget kritisere undersøgelsen og eventuelt henstille, at sagen genoptages, eller at et af sagen omfattet tjenstligt forhold fremtidig ændres.

Udvalget bør have adgang til gennemsyn af klagejournalerne.

ni. Udvalgets vurdering af de skitserede muligheds fordele og svagheder

1. Auditørordningen

Oprettelsen af *et centralt auditørembede* vil medføre, at klager kan indgives til en selvstændig og uafhængig instans, hvad der i sig selv er et betydeligt gode. Og navnlig indebærer ordningen, at undersøgelserne foretages af en af politiet uafhængig person, der utvivlsomt vil kunne undersøge disse sager så effektivt og upartisk, som det nu en gang er muligt. Et centralt embede sikrer også en ensartet behandling af sagerne over hele landet. For så vidt vil kritikken af den gældende ordning fuldt ud være imødekommet.

På den anden side vil der være en vis risiko for, at auditøren i offentlighedens øjne efterhånden vil blive identificeret med politiet og derfor ikke vil blive betragtet som tilstrækkelig upartisk. Og navnlig må det overvejes, om opbygningen af den skitserede institution står i rimeligt forhold til arten og antallet af de sager, som auditøren vil komme til at beskæftige sig med. Hvis auditøren kun skal behandle sager, der udspringer af en konflikt mellem politi og borger, kan sagsantallet anslås til ca. 150 om året, i hvert fald næppe over 200. Hvis auditøren skal behandle alle sager, hvori en politimand er impliceret, herunder også færdselsager, vil sagsantallet blive højere. De enkelte sagers art og omfang er det selvsagt umuligt at spå om, men det vil næppe være urealistisk at antage, at de fleste sager vil være bagatelagtige, og at det årlige antal af større og alvorligere sager, der vil kræve omfattende un-

dersøgelser, vil være ganske ringe. Arbejdsbyrden vil derfor utvivlsomt - ikke mindst for auditøren personlig - blive overmåde ujævn. Selvfølgelig kan antallet af medarbejdere, både de juridiske medhjælpere og kontorpersonalet, efterhånden afpasses efter arbejdets omfang. Men for en institution, der skal være indrettet: på at fungere når som helst og hvor som helst, kan en betydelig tomgang næppe undgås.

De anførte betragtninger har også gyldighed for en ordning med *flere sideordnede auditører*.

Ved deres placering på forskellige steder i landet vil opnås en større kontakt med deres distrikt, og omfanget af tjensterejserne vil formindskes. På den anden side vil den centrale ledelse af institutionen mangle, og selv om det enkelte embedes medarbejderstab begrænses så meget som muligt, vil tomgangen blive betydelig-

2. Klageudvalg

Også *et centralt klageudvalg* vil være et af politiet uafhængigt organ, til hvilket klager kan indgives, og som under alle omstændigheder vil have til opgave at lede og kontrollere undersøgelserne, ligesom det kan sørge for en ensartet behandling af sagerne. I kraft af sin sammensætning vil det formentlig i endnu højere grad end auditøren i offentlighedens øjne være upartisk og selvstændigt.

I forhold til auditørordningen frembyder det den betydelige fordel, at der ikke skal oprettes særlige embeder med de dermed forbundne krav om lokaler, kontorhold m. m. Det skal så at sige kun mobiliseres, når og i det omfang der bliver brug for det.

Medens udvalgets evne til at overvåge undersøgelserne og vurdere de ved disse tilvejebragte oplysninger formentlig ikke vil være ringere end auditørens, vil dets muligheder for at foretage afhøringer og andre undersøgelser frembyde problemer. At lade politiet selv foretage afhøringerne - som efter den nugældende ordning -, men efter udvalgets direktiver og under dets kontrol vil vel i sig selv medføre en ikke ringe sikkerhed for, at undersøgelserne bliver effektive og loyale, men fyldestgør dog ikke et krav om, at selve de primære afhøringer bør foretages af andre end politiet selv.

Man kunne som ovenfor nævnt lade afhøringerne foretage af en under udvalget hørende, mindre stab af juridiske medhjælpere. Dette ville kunne imødekomme kravet om undersøgelsernes effektivitet og upartiskhed, men ville berøve udvalgsordningen en væsentlig del af dens lige nævnte fordele. Skønnes en sådan stab af heltids-medhjælpere nødvendig, måtte de naturligere sortere under en auditor.

Med hensyn til muligheden af at lade afhøringerne foretage af særlig udpegede, lokale advokater bemærkes, at dette ligeledes ville indebære den betydelige fordel, at de pågældende kun skulle træde i virksomhed, når der var brug for dem, således at tomgang kan undgås. Spørgsmålet om, hvorvidt det i alle dele af landet vil være muligt at få tilstrækkeligt kvalificerede advokater til rådighed, er meget vigtigt. Medens en lille sag ikke vil volde problemer, må det erkendes, at undersøgelse af (afhøringer i) en større klagesag ikke blot forudsætter en betydelig evne til at foretage afhøringer, men også en vis indsigt i efterforskningsteknik, som vel ikke uden videre er alle advokater beskåret. En forudsætning for at kalde de bedst kvalificerede advokater frem må det i hvert fald være, at honoraret sættes i rimeligt forhold til dette arbejdes særlige betydning.

Lokale klageudvalg i de enkelte politikredse ville ligeledes være uafhængige organer, som kunne modtage klager og i hvert fald overvåge de af politiet selv foretagne undersøgelser

af klagesagerne. Den centrale ledelse af klageordningen ville ikke foreligge, men til gengæld ville der være en nær kontakt mellem udvalget og politikredsen med de fordele og de ulemper, som en sådan lokal kontakt nu engang giver. Hvis udvalgene selv lader undersøgelserne foretage gennem særligt udpegede advokater, ville dette formentlig i det store og hele kunne give tilfredsstillende resultater, men effektiviteten ville næppe alle steder blive lige så stor, som hvis der etableres et centralt klageudvalg.

3. Advokatorordninger

a. Om de af advokater foretagne afhøringer i klagesager skal blot bemærkes, at selve afhøringerne vil blive foretaget af personer, der er uafhængige af politiet og vil nyde offentlighedens tillid. Men man mangler et organ, til hvilket klager kan indgives, og som kan lede undersøgelsen, og effektiviteten vil i disse tilfælde i hvert fald i større sager næppe altid være tilstrækkelig.

b. Hvis undersøgelserne foretages af politiet og den særlig dertil udpegede advokat, vil man ikke fuldtud have imødekommet kritikken af den gældende ordning, men opnår dog, at man kan bevare den politimæssige effektivitet i sagsbehandlingen, samtidig med at advokaten over for offentligheden og parterne kan stå som garant for, at undersøgelserne gennemføres på en tilfredsstillende måde.

4. Efterfølgende kontrol

Hvad endelig angår udvalg — centralt eller lokale - til efterfølgende kontrol af klagesagerne, skal anføres, at man herved for så vidt bibeholder den gældende ordning (eventuelt ændret i overensstemmelse med det foran side 42 foreslåede) med de deraf følgende muligheder for misbrug. Men selve den omstændighed, at samtlige sager med politimænd forelægges et udvalg med repræsentanter for offentligheden, vil utvivlsomt styrke tilliden til, at der finder en effektiv og upartisk undersøgelse sted, og give øget mulighed for drøftelser af reformer med hensyn til politiets arbejde.

Det må dog bemærkes, at et sådant klageudvalg i nogen grad kan komme til at varetage funktioner, som er henlagt til folketingets ombudsmand.

IV. Udvalgets indstilling

Der er i udvalget visse forskelligheder i opfattelsen af, hvorvidt der bør indføres en særlig klageordning, og i bekræftende fald hvilken ordning der må anses for den mest formålstjenlige.

Tre medlemmer (formanden, Hertz og Kragemose) fremhæver, at antallet af klager over politiet, som det fremgår af talmaterialet ovenfor side 33 ff., må anses for at være ganske ringe i forhold til de talrige situationer hver eneste dag, hvor forholdet mellem politi og borger rummer muligheden for konflikt. Udvalgets undersøgelser har heller ikke givet grundlag for at antage, at den danske ordning er mindre betryggende end andre landes, eller at den i de af udvalget gennemgåede sager har været misbrugt eller har ført til uheldige resultater. De er endvidere enige i, at en ændring af den gældende ordning i overensstemmelse med de ovenfor side 42 f. anførte retningslinier i sig selv vil indebære væsentlige fremskridt.

Disse medlemmer finder imidlertid at måtte lægge afgørende vægt på det principielt uheldige i, at undersøgelserne i de af borgerne rejste klagesager over politiet foretages af politiet selv. De henviser herom til de betragtninger, som er anført ovenfor side 30 f., og som kan sammenfattes derhen, at politiets egen undersøgelse af disse klager i offentligheden kan fremkalde og også i perioder har fremkaldt en mistro, som - hvor uberettiget den end måtte være i den konkrete sag — i ikke ringe grad kan belaste tillidsforholdet mellem politi og borger. De fremhæver, at det, der for politiet accentuerer problemet, er dets beføjelse til at udøve myndighed, om fornødent under anvendelse af fysisk magt. De finder det derfor rigtigt, at man ikke nøjes med at reformere enkeltheder inden for det bestående system, men at der indføres en egentlig klageordning. En sådan ordning vil ikke alene være af betydning for samfundet, men må tillige - jfr. det ovenfor side 31 anførte - antages at være i politiets egen interesse.

Ved overvejelsen af, hvilken af de ovenfor nævnte ordninger der bør foretrækkes, er disse medlemmer enige om, at en blot efterfølgende kontrol af sagernes behandling som nævnt side 47 og 49 ikke har større værdi i denne relation. Der er allerede nu en udstrakt adgang til at indbringe klagesager for højere instanser,

navnlig for folketingets ombudsmand. Og særlig må det fremhæves, at en sådan blot efterfølgende kontrol ikke afhjælper selve den mangel ved den bestående ordning, som har vakt kritik.

Disse medlemmer finder endvidere, at de ovenfor side 47 og 49 skitserede ordninger, hvorefter undersøgelserne - uden at der etableres et egentligt klageorgan — enten foretages af advokater alene eller af politiet selv sammen med advokater, ikke er tilfredsstillende. Der vil savnes et organ, som kan forstå undersøgelsen og sikre ensartethed i behandlingen af disse sager, og effektiviteten vil, hvis en advokat på egen hånd skal gennemføre undersøgelsen i en større sag, næppe altid blive tilstrækkelig. Og en politimæssig undersøgelse under medvirken af en beskikket advokat vil bringe denne i en vanskelig stilling.

Valget bør herefter stå mellem en auditørordning, jfr. ovenfor side 45 og 48, og et centralt klageudvalg, jfr. side 46 og 48. En auditør med en kvalificeret stab af medarbejdere vil formentlig have de bedste muligheder for en både effektiv og upartisk undersøgelse, men tomgang ved embedet kan sikkert ikke undgås, selvom det faste personale begrænses mest muligt, og der i stedet benyttes advokater. Et centralt klageudvalg, bestående af en dommer som formand, en advokat og en statsadvokat, vil både være upartisk og rumme fornøden sagskundskab. Ordningen vil bedre end en auditørordning kunne tilpasses arbejdsmængden, idet der ikke skal etableres en selvstændig institution med normering af stillinger og egne lokaler m. v., og udvalget vil ikke i samme grad som auditøren risikere at blive identificeret med politiet. Sekretærbistand og kontorhold vil formentlig kunne fås ved vedkommende dommerembede. Hvis kvalificerede advokater efter udvalgets direktiver kan foretage afhøringerne - i det omfang udvalget ikke selv måtte ønske at gøre det —, må ordningen antages at blive tilstrækkelig effektiv, og udvalget skulle kunne mobiliseres lige så hurtigt som auditøren.

Disse medlemmer er enige om, at begge ordninger vil være betryggende. Ud fra en afvejning af de lige nævnte momenter vil de dog foretrække et centralt klageudvalg.

Endvidere er de enige om, at klageorganets kompetence bør indskrænkes til de sager, hvor

problemet må anses for aktuelt, nemlig de sager, der udspringer af konflikter mellem politi og borger - typisk sager, hvori en borger indgiver klage over en politimand. Disse sager angår, jfr. ovenfor side 44, klager over vold og hårdhændet behandling i forbindelse med anholdelse, under opløb o. lign., klager over myndighedsmisbrug, f. eks. i forbindelse med anholdelse, klager over anden ukorrekt fremgangsmåde under udførelsen af tjenesten samt klager over uhøflig tiltale og anden ukorrekt optræden. Det årlige antal af sådanne sager er ovenfor side 48 anslået til 150-200.

Som ovenfor side 44 anført måtte de i indledningen til dette kapitel anførte betragtninger i og for sig principielt føre til, at undersøgelser mod politifolk i en hvilken som helst sag fuldtud bør unddrages politiet. En nærmere overvejelse vil imidlertid efter disse medlemmers opfattelse gøre det klart, at en så konsekvent og vidtrækkende ændring af den gældende ordning hverken er nødvendig eller praktisk gennemførlig.

Først skal nævnes sager angående sigtelser mod politimænd for kriminelle handlinger, begået uden forbindelse med deres tjeneste. Hvis man f. eks. tænker sig, at mistanken i en drabssag under efterforskningen falder på en politimand, vil det formentlig uden videre være indlysende, at denne del af undersøgelsen i en måske meget omfattende sag ikke kan tages ud af hænderne på kriminalpolitiet og overlades til en auditør eller et andet særligt klageorgan. Eller et andet eksempel: En nat indgives der til en politistation anmeldelse om, at en politimand på vej hjem fra en selskabelig sammenkomst har ført motorvogn i spirituspåvirket tilstand. Af hensyn til beviset må der omgående foretages eftersøgning af den pågældende, afhøringer, spiritusprøve m. v. Hvis også disse indledende efterforskningsskridt — der kan være aldeles afgørende for en sådan sags udfald - skal overlades til en auditør, måtte der holdes specialstyrker til rådighed for denne over hele landet i et omfang, der på forhånd må forekomme aldeles urealistisk. Disse medlemmer finder det oplagt, at politiet selv må foretage disse undersøgelser. Det bør imidlertid kræves - og praktiseres formentlig også allerede nu -, at politimesteren straks underrettes om sådanne sager, og at vedkommende statsadvokat ligeledes underrettes med henblik på eventuelt selv at overtage sagens efterforskning. Hvis denne fremgangsmåde føl-

ges, ses den gældende ordning for sådanne sagers vedkommende ikke at give anledning til betænkelighed.

Idet disse medlemmer dernæst henviser til, hvad der er anført ovenfor side 41 om færdselssager, hvori både en borger og en politimand er impliceret, skal de udtale, at det findes både upraktisk og unødvendigt at udelukke sådanne sager fra den sædvanlige politimæssige behandling og henlægge dem til det særlige klageorgan. Den for borgeren fornødne garanti for en upartisk behandling af sagen vil normalt være tilvejebragt ved et krav om, at politimesteren straks skal underrettes om denne, og ved, at tiltalespørgsmålet skal forelægges statsadvokaten, jfr. rigsadvokatens meddelelsesblad nr. 20, pkt. 6. Men hvis borgeren mener, at politiet har gjort sig skyldig i myndighedsmisbrug eller ukorrekt fremgangsmåde under behandlingen af færdselssagen, f. eks. ved at undlade at afhøre vidner, der kan forklare til gunst for borgeren, må han kunne indgive klage herover til klageorganet, jfr. også om retsplejelovens § 814 nedenfor kapitel VI.

Derimod findes det inden for den gruppe af sager, der foreslås henlagt under klageorganet, ikke hensigtsmæssigt at undtage bagatelsager, medmindre disse kan ordnes på stedet som nævnt ovenfor side 44. En i sig selv bagatelagtig klage kan godt belaste forholdet mellem borger og politiet, og sådanne sager vil ikke arbejdsmæssigt virke tyngende for klageorganet.

Interne disciplinærsager bør som hidtil behandles af politiets egne organer efter lønnings- og pensionslovens regler.

Disse medlemmer skal herefter resumere deres opfattelse med hensyn til klageorganets kompetence således:

En klageordning bør virke på det område, hvor problemet er aktuelt, og hvor offentlighedens kritik har sat ind, og kun på dette - altså i sager, der udspringer af en konflikt mellem borger og politi, hvadenten det drejer sig om en sigtelse for strafbart forhold, f. eks. uberettiget vold, eller blot en klage, f. eks. over ukorrekt tiltale. Politiets afhøring af politifolk, hvor der i øvrigt har foreligget sigtelser for lovovertrædelser, f. eks. berigelsesforbrydelser, ses ikke at have givet anledning til kritik.

Som af andre medlemmer af udvalget nedenfor anført vil der, hvis der indføres et klageorgan, kunne forekomme tilfælde, hvor politiet og klageorganet vil komme til at foretage side-

løbende undersøgelser, f. eks. når en for en lovovertrædelse sigtet person beskylder politiet for vold. At der foretages parallelle undersøgelser, vil imidlertid, hvad enten der indføres en auditørordning eller et klageudvalg, ikke medføre uoverstigelige hindringer for klageorganets virksomhed. Tilsvarende sideløbende behandlinger finder for øvrigt sted ved togulykker, hvor D.S.B.s trafikinspektør og kriminalpolitiet samtidig foretager afhøringer i sagen.

Idet disse medlemmer med hensyn til klageorganets forretningsgang i øvrigt skal henvise til det ovenfor side 45 og 46 anførte, skal de sluttelig fremhæve, at klager bør kunne indgives direkte til klageorganet, og at dette, når undersøgelsen er endt, bør fremsende sagen, ledsaget af sine eventuelle bemærkninger, til den myndighed, der skal træffe afgørelsen.

Fem medlemmer (Dalsgaard, Heide-Jørgensen, Eivind Larsen, Øyvind Larsen og Axel Sørensen) udtaler følgende:

1. Kritikken af den gældende ordning har navnlig fremhævet, at klager over politiet ikke bør undersøges af politiet selv, og at en politimand, der sigtes for en lovovertrædelse ikke bør have den særstilling, at undersøgelsen mod ham foretages af kolleger. Grænsen mellem de to områder er uskarp. Når det forhold, der klages over, er en lovovertrædelse, f. eks. vold, omfattes tilfældet af begge betragtningerne.

2. Når det af medlemmer af udvalget er udtalt (side 50), at det er principielt forkert, at klager over politiet undersøges af politiet selv, kan vi slutte os hertil ud fra det synspunkt, at misbrug af politiets myndighed ville være særlig farlige, men man skylder efter vor opfattelse at tilføje, at princippet krydses af andre principielle betragtninger:

a. At klager over en etats personale for ikke-kriminelle forhold undersøges af etaten selv, er ikke noget for politiet særligt, men gælder formentlig ganske generelt. Der ville kunne anføres væsentlige praktiske og principielle betænkeligheder ved en ordning, hvorefter en ansvarlig chef skulle tage stilling til en klage over en medarbejder uden selv at have lejlighed til at foretage eller forestå den nødvendige undersøgelse af sagen.

b. Det er et principielt vigtigt træk i dansk politis organisation, at politimestrene er juridisk uddannede og kun ganske undtagelsesvis har gjort tjeneste i politikorpset. Der skulle heri

rummes en garanti imod, at de bevidst eller ubevidst tager utilbørlige kollegiale hensyn ved ledelsen af en undersøgelse mod en politimand.

c. Kun når der er tale om lovovertrædelser, er det noget for politiet særligt, at kollega afhører kollega, hvorfor de principielle betænkeligheder skulle gøre sig særlig gældende her. Det ville derfor ikke være konsekvent netop i sådanne sager at lade undersøgelserne forblive hos politiet.

3. Uanset disse modifikationer i det principielle synspunkt, af hvilke vi må tillægge den under 2 a anførte betydelig vægt, og uanset at et på konkrete misbrug baseret praktisk behov for en nyordning ikke ses at foreligge, finder vi ikke at burde afvise en nyordning, forudsat at den på den ene side effektivt fritager politiet for denne mindre behagelige opgave, og på den anden side i offentligheden effektivt skaber ro om spørgsmålet.

For at disse forudsætninger kan opfyldes, må det sikres,

at undersøgelserne kan gennemføres hurtigt, effektivt og efter ensartede retningslinier landet over,

at den sigtede eller indklagede politimand bevarer sine rettigheder iflg. retsplejelov og tjenestemandsløve, og

at ordningen omfatter hele det kritiserede sagsområde, altså både klager og lovovertrædelser. Undtagelser burde i hvert fald kun kunne gøres for alvorlige lovovertrædelser helt uden forbindelse med polititjenesten, når ganske særlige efterforskningsmæssige grunde foreligger.

At ordningen i princippet skal gælde for alle sager, kan til dels begrundes med vanskeligheden ved at trække en grænse, men forekommer navnlig at være en nødvendig konsekvens af kritikken rent principielle karakter. Det synes ikke holdbart at knæsette det princip, at en politimand ikke bør undersøge en sag mod en politimand, og samtidig i væsentligt omfang at fravige det af rent praktiske grunde. Man ville kunne komme i den urimelige situation, at f. eks. auditøren indleder undersøgelsen af en klage, som derefter viser sig at have en anden og alvorligere karakter end oprindelig antaget og følgelig skal undersøges af politiet. Herved ville politiet, som skulle fritages for de ubehagelige undersøgelser imod politimænd, komme fra asken i ilden, og det må formodes, at

en konsekvent kritik efter at have fået delvis medhold ved etablering af en begrænset auditørordning el. lign. ville sætte ind med koncentreret kraft over for de sager, der holdes uden for ordningen. Det må i den forbindelse fremhæves, at pressens krav om ansættelse af en politiauditør bl. a. har været knyttet til beskyldninger mod politiet for korruption og samarbejde med Københavns kriminelle underverden.

4. Af det under 3 anførte følger, at vi må fraråde en auditørordning, begrænset til visse sager (klager), men at vi ikke vil modsætte os en *almindelig* auditørordning.

5. Indførelse af et centralt klageudvalg (side 46) med almindelig eller begrænset kompetence må vi fraråde.

Der vil næppe kunne tilvejebringes en teknisk brugbar ordning, hvorefter undersøgelsen ang. lovovertredelser skal henhøre både under et sådant udvalg og under den højere anklagemyndighed. Selv om udvalget kun skulle tage sig af klager, ville der kunne opstå forviklede grænsetilfælde. Hvis der f. eks. under en sag ang. gadeoptøjer rejses sigtelse mod urostifterne, samtidig med at disse eller andre klager over politiets adfærd, skulle ikke blot undersøgelserne af disse i praksis uadskillelige forhold foretages af forskellige — henholdsvis politiet og udvalgets medhjælpere -, men også overvågningen og godkendelsen af undersøgelserne skulle henhøre under forskellige myndigheder - henholdsvis statsadvokaterne og klageudvalget. En sådan ordning forekommer praktisk helt uantagelig.

I de rene ikke-kriminelle sager ville udvalget virke som et omstændeligt og i mange, tilfælde overdimensioneret mellemlid. Hvis udvalget godkender en undersøgelse, som den, der skal træffe afgørelsen ikke finder fyldestgørende, vil der opstå yderligere forhaling af sagen, og tidspunktet for en genoptagelse af undersøgelsen vil da muligvis være forpasset. Tilfældet vil let kunne forekomme, da udvalgets medarbejdere (advokater) næppe alle vil have den rutine, som effektive og homogene undersøgelser vil kræve.

6. En ordning med advokater som undersøgere uden et centralt klageudvalg (side 47) må frarådes dels med samme begrundelse som under 3, dels på grund af manglende garanti for effektivitet og ensartethed, jfr. 5.

7. For så vidt de ovenfor anførte synspunkter skulle blive tiltrådt, og for så vidt man ikke skulle ønske at indføre en almindelig auditørordning, bliver spørgsmålet, om der inden for rammerne af det gældende system kan indføres yderligere garantier for en upartisk undersøgelse.

a. Hvad angår lovovertredelser i eller uden forbindelse med klage, vil statsadvokaternes hjemmel efter rpl. § 802 til selv at overtage undersøgelserne kunne udnyttes i videre omfang. Fra politiets side ses dette gerne. Den evt. nødvendige forøgelse af statsadvokaternes personale vil formentlig kunne ske uden samme risiko for tomgang som den, der klæber ved den almindelige auditørordning. Formålet med en sådan udvidelse af statsadvokaternes personale vil dog næppe nås, medmindre man samtidig søger at modvirke den almindelige misforståelse, at politi- og anklagemyndighed er identiske.

b. For så vidt angår klager over ikke-kriminelle forhold, kan vi tilslutte os forslagene om faste regler for registrering, behandlingsmåde og besvarelse m.m. (side 42)

Vi har dernæst ikke noget imod den side 47 beskrevne ordning, hvorefter en advokat udpeges til på det offentlige vegne at deltage i politiets undersøgelser, og vi kan tilslutte os tanken om en efterfølgende kontrol ved politirådet el. lign., jfr. side 47 f.

8. Endelig må fremhæves et moment, som ikke har været stærkt fremme i den offentlige debat. En auditør- eller kontroludvalgsordning medfører ikke i sig selv, at sagerne behandles offentligt. Den bedste garanti såvel mod myndighedsmisbrug som mod uberettiget kritik ligger imidlertid i en hurtig, offentlig behandling af sagen. Vigtigere end hvem der undersøger sagen, er det derfor, at behandlingen i størst muligt omfang kan ske i offentligt retsmøde. Vi kan derfor anbefale, at rpl. § 810 søges ændret, således at retsmøde under efterforskning kan holdes for åbne døre, selv om ingen er sigtet, og at § 1018 søges ændret således, at man kan holde forhør i forbindelse med klage over politiet, jfr. nedenfor side 61 f.

9. Konklusion.

a. En almindelig auditørordning omfattende alle klager og sigtelser mod polititjenestemænd vil vi ikke modsætte os.

- b. Ønskes en sådan ordning ikke gennemført, vil vi ikke modsætte os
- at der, når en klagesag ikke straks kan afgøres med klagerens indforståelse, udpeges en advokat til på det offentlige vegne på lige fod at deltage i politiets undersøgelse.
- c. I øvrigt kan vi anbefale,
- at sigtelser mod polititjenestemænd for strafbart forhold i videst muligt omfang undersøges af statsadvokaterne,
- at der gives interne forskrifter for modtagelse, behandling og besvarelse af klager, som foreslået side 42 og
- at politirådet eller lign. forsamling får adgang til efterfølgende at blive gjort bekendt med enhver klagesag.
- d. Under alle omstændigheder kan vi anbefale, at offentlig behandling såvel af kriminelle som ikke-kriminelle forhold indføres i videst muligt omfang.

Tre medlemmer (Langkilde, Jørgen Nielsen og Ricard) er enige i de tre medlemmers vurdering af resultatet af de undersøgelser, udvalget har foretaget, jvf. s. 50, spalte 1, stk. 2. De kan tiltræde de fem medlemmers udtalelse foran under 2 om de principielle synspunkter, der kan anlægges på spørgsmålet om politiets undersøgelse af sager mod politifolk. De lægger dog ikke vægt på det under 2 c nævnte. De ønsker at fremhæve, at de af udvalget gennemsete sager giver det indtryk, at politiet går meget grundigt til værks i sager mod politifolk.

For disse medlemmer har det principielle synspunkt, at politiet ikke bør afhøre politifolk, ikke stor vægt, idet synspunktet som påvist af de fem medlemmer krydses af andre principielle synspunkter. Da det som påvist i betænkningen støder på store praktiske vanskeligheder at etablere en fornuftig ordning, hvorefter politifolk ikke afhøres af politiet, falder en afvejning af det principielle synspunkt overfor de praktiske vanskeligheder klart ud til fordel for det nuværende system. At en nyordning ikke er påkrævet, støttes af, at der ikke har vist sig praktisk behov for den, da den nuværende ikke ses at være blevet misbrugt. Det støttes endvidere af, at en sådan ordning såvidt ses ikke kendes i udlandet. Det har også spillet en rolle for disse tre medlemmer, at pol-

litiet ikke selv har udtalt noget ønske om indførelse af en nyordning. Hertil kommer endelig, at indførelsen af en ordning, hvorved politiet ikke foretager undersøgelser mod politifolk, uberettiget kunne forstås som en tilslutning til den rejste kritik imod politiets virke på dette område.

Disse tre medlemmer kan anbefale, at der skabes så stærke garantier som muligt for, at den omstændighed, at politiet afhører politifolk, ikke misbruges. De kan derfor tilslutte sig det forslag, som de fem medlemmer foran under 9 c og d har stillet for det tilfælde, at en egentlig auditørordning ikke gennemføres.

Hvad angår den af de fem medlemmer under 9 b nævnte ordning, hvorefter der, når en klagesag ikke straks med klagerens indforståelse kan afgøres, udpeges en advokat til på det offentlige vegne på lige fod at deltage i politiets undersøgelser, mener disse tre medlemmer, at en sådan ordning kun bør komme på tale på den måde, at der - typisk i alvorlige sager - åbnes adgang for den myndighed, der skal afgøre klagesagen, til at bestemme, at en advokat skal deltage i politiets undersøgelser.

Hvis man af principielle grunde finder, at en ordning, hvorefter politiet ikke afhører politifolk, bør indføres, kan *Jørgen Nielsen* og *Ricard* tilslutte sig de tre medlemmers indstilling herom, herunder for *Ricards* vedkommende også hvad angår kompetencen. Derimod vil *Jørgen Nielsen* foretrække en ordning, hvorefter sager af mindre alvorlig karakter holdes uden for nyordningen. Efter hans opfattelse kan sådanne sager ikke bære den tunge og dyre ordning med klageudvalg og advokater som undersøgere. Han mener, at kun klager vedrørende anvendelse af mere magt fra politifolks side end nødvendigt for gennemførelse af formålet og klager om myndighedsmisbrug bør undergives klageudvalgsbehandling. Der bør dog åbnes adgang for klageudvalget til selv at træffe afgørelse om egen kompetence og til i særlige tilfælde at beslutte klageudvalgsbehandling, selv om sagen drejer sig om anden ukorrekt fremgangsmåde eller optræden end magt- eller myndighedsmisbrug. De sager, der ikke undergives klageudvalgsbehandling, bør behandles efter det forbedrede klagesystem.

KAPITEL VI

Om bestemmelserne i retsplejelovens § 814 og § 726, stk. 3 og 4

1. Motiver og tilblivelseshistorie vedrørende reglerne i retsplejelovens § 814

Den 20. juni 1857 afleverede by- og herredsfoged Hage til justitsministeriet et af ham udarbejdet »Udkast til Lov om Forfølgningen af de Straffesager, der behandles ved Nævningesretter«. Udkastet, der var udfærdiget efter anmodning af justitsministeriet, indeholdt i § 280 en bestemmelse, der formentlig er oprindelsen til retsplejelovens § 814.

§ 280 er sålydende:

»Ved Dommen kunne den offentlige Anklager og den beskikkede Forsvarer, der have gjort sig skyldige i Pligtforsømmelse; Forhørsdommeren, Retsskrivere og Politiets Embedsmænd og Betjente, der have tilsidesat de dem paalagte Pligter eller misbrugt deres Myndighed..... - idømmes Bøder indtil 200 Rdlr., forsaavidt som der ikke ved denne eller andre Love er fastsat anden eller højere Straf for deres Brøde; saa kunne de ogsaa tilpligtes at udrede de ved deres Brøde foraarsagede Omkostninger.«

I udkast til lov om behandlingen af straffesager, der hører under kredsretternes område, som blev afgivet samtidig af samme forfatter, findes en tilsvarende bestemmelse.

De trykte udkast er ikke ledsaget af udførlige motiver, men Hage anfører i sin fremsendelseskrivelse til justitsministeriet, at han har bestræbt sig på at beskytte den sigtede (anklagede) mod vilkårlige og ensidige handlinger, og nævner, at der er opstillet garantier mod misbrug fra dommerens, anklagerens eller andres side, og han tilføjer, at hertil sigter blandt en række andre bestemmelser også bestemmelsen »om bøder, som embedsmænd og andre kunne idømmes«.

Efter at man i de følgende år længe forgæves havde arbejdet med spørgsmålet om en reform af strafferetsplejen, nedsatte man i 1868 i henhold til en motiveret dagsorden i folketinget den 2. proceskommission, der fuldendte sit arbejde i 1877.

Af de trykte gengivelser af kommissionens forhandlinger fremgår blandt andet følgende:

I et den 16. januar 1869 stillet forslag til lov om strafferetsplejen, der er en omformning af tidligere stillede forslag, lyder § 46 i uddrag således:

»Klager over Overgreb fra Politiets Side under de af samme anstillede Undersøgelser til Oplysning om begaaede Lovovertrædelser kunne, forsaavidt Sagen kommer for Dommeren, fremsættes for denne, der, forsaavidt Klagen findes begrundet, og Sagen egner sig til Afgjørelse ved Erlæggelsen af en Bod, kan ikjende Politiembedsmanden en saadan.....«

Formener Dommeren, at Politiets Forseelse er af større Betydning, bør han gjøre Indberetning derom til Amtmanden, for at denne kan tage Beslutning, om særlig Tiltale skal finde Sted imod Politiembedsmanden.«

Indledningsordene til § 47 er sålydende:

»Finder ingen Forundersøgelse Sted, kan den, der anseer sig forurettet af Politiembedsmanden, henvende sig med Klage til den Dommer, hvem Undersøgelsen, hvis en saadan skulde skee, vilde tilfalde.....«

Kommissionen vedtog den 7. oktober 1874 udkast til lov om strafferetsplejen. I § 226 hedder det:

»For strafbare Handlinger eller Undladelser, hvori Statsanklageren eller Politiets Embeds- eller Bestillingsmænd maatte gjøre sig skyldige under Efterforskningen, ifalde de Ansvar efter Lovgivningens Regler.

Klage over de efter Lovgivningen strafbare Myndigheds Misbrug kan af den Forurettede fremsættes for Undersøgelsesdommeren i den Kreds, hvor den paaklagede Handling har fundet Sted, eller for den Ret, hvis Virksomhed mod Klageren af vedkommende Embedsmand paakaldes, eller for hvilken Sag om Forbrydelsen af det Offentlige anhangiggjøres.....«

I motiverne til udkastet anføres vedrørende § 226 følgende:

»I samme Aand, som har faaet Udtryk i den gjældende Lovgivnings Bestemmelse angaaende Klager over Myndigheds Misbrug overhovedet af Politiets (underordnede) Personale, se Lov af 11te Febr. 1863, § 2, og Lov af 4de Febr. 1871, § 13, hvormed nu jævnføres Udkastets § 40 2det Stykke, har Udkastets § 226 med Hensyn til de denne Lov særlig vedkommende Misbrug af Politiets (Statsanklagerens) Myndighed i Virksomheden for Strafferetsplejen (Efterforskning af Forbrydelser) fastsat en simpel Form, ved hvilken Klager herover kunne gjøres gjældende af den formentlig Forurettede. Udkastet er herved gaaet ud fra, at en disciplinær Straffemyndighed for Retten her kunde hjemles i Lighed med Myndigheden til at paalægge Parter og deres Befuldmægtigede Rettergangs bøder, jfr. §§ 485 og 486. I Overensstemmelse med denne Tanke kræves ikke, at særlig Straffesag rejses; men Klagen kan, under den Betingelse, at Sagen findes klar og højere Straf end Bøder ej at være forskyldt, afgjøres accessorisk af den Ret, for hvilken Sag om den Forbrydelse, i Anledning af hvilken det paaklagede Forhold fandt Sted, anhängiggjøres, eller hvis Virksomhed mod Klageren (f. Ex. en Anholdt) paakaldes af vedkommende Embedsmand. Forsaavidt Myndighedsmisbrugen netop kan beståa deri, at en foreskreven Henvendelse til Retten ikke har fundet Sted, stemmer det hermed, at Klagen da kan gjøres gjældende for Undersøgelssdommeren som saadan i den Kreds, hvor Handlingen fandt Sted. En Nødvendighed for at gaa den her hjemlede Vej kan der imidlertid ikke være, og Betingelserne for Afgjørelse paa denne Maade kunne ogsaa mangle. I saa Fald komme de almindelige Regler om Maaden, hvorpaa Ansvar gjøres gjældende, til Anvendelse. Den i Paragraffen angivne Vej maa efter den samme Tanke blive anvendelig til at faae Bøder, som ere paalagte i Henhold til § 147 eller § 163, ophævede.«

Efter at lovgivningsarbejdet vedrørende retsplejeloven i begyndelsen af 1880'erne var gået i stå, rejstes sagen påny i 1891, og i 1892 nedsatte regeringen en 3. proceskommission, der afsluttede sit arbejde i 1899. I kommissionens forslag til lov om strafferetsplejen lyder § 200 således:

»Klage over formentligt Myndigheds Misbrug fra Politiets Side under Efterforskning kan

fremsættes for Undersøgelsesretten i den Kreds, hvor den paaklagede Handling har fundet Sted, eller for den Ret, hvis Virksomhed paakaldes mod Klageren, eller ved hvilken Sag om den Lovovertrædelse, der var Genstand for Efterforskning, tingfæstes.

Undlader Politiet i de i denne Lovs §§ 133 og 145, jfr. § 160, §§ 161 og 170 omhandlede Tilfælde at forelægge Sagen for Retten inden de foreskrevne Frister, skal Underrettsdommeren paa det Sted, hvor Beslaglæggelsen, Ransagningen, Anholdelsen eller Fængslingen er sket, naar det ved Klage fra den forurettede eller paa anden Maade kommer til hans Kundskab, indkalde Politimesteren til at afgive nærmere Forklaring og kan efter Omstændighederne ophæve den truffe Foranstaltning. Undlader Politimesteren at give Møde uden oplyst lovligt Forfald, ophæves Foranstaltningen straks ved Kendelse.

Paalæg af Bøder i Henhold til § 129 kan ophæves af Underretskredsens Dommer eller af den Ret, ved hvilken Sag om den Lovovertrædelse, der var Genstand for Efterforskningen, tingfæstes.«

I motiverne hedder det om § 200:

»Naar denne Paragraf i Modsætning til det tidligere Forslags § 226 ikke giver Retten nogen Beføjelse til, uden videre at paalægge Politiets Embeds- og Bestillingsmænd Bøder for de af dem efter Rettens Skøn begaaede Myndighedsmisbrug, er Grunden hertil den, at man ikke har fundet det forsvarligt at undergive Politiets Embeds- eller Bestillingsmænd en saadan summarisk Retsforfølgning, hvorved de undrages alle de Garantier for, at deres Sag undersøges og overvejes paa behørig Maade, som ellers tilsikres enhver Anden. Hvad der her tiltrænges, er dels, at den Private simpelt og hurtigt kan søge Rettens Beskyttelse mod formentlige Myndighedsmisbrug fra Politiets Side, for at Retten da enten ved en misbilligende Udtalelse kan standse saadant Misbrug eller foranledige Ansvar gjort gældende paa sædvanlig Maade, dels at der er et Middel til at hindre, at Politiet opretholder foreløbige Politihandlinger udover de i Loven foreskrevne Frister. Disse to Formaal opnaas ved Paragraffens to første Stykker, uden at nogen Bødedømmelsesret derfor behøver at tilføjes.«

Bestemmelsen indgik herefter i de forskellige udkast, som fremsattes i tiden fra 1900 og frem til retsplejelovens endelige vedtagelse i 1916.

Retsplejelovens § 814, som er ændret ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 og lov nr. 202 af 11. juni 1954, lyder nu således:

»Stk. 1. Klage over formentligt myndigheds-
misbrug fra politiets side under efterforskning
kan fremsættes for undersøgelsesretten i den
kreds, hvor den påklagede handling har fundet
sted, eller for den ret, hvis virksomhed påkal-
des mod klageren, eller ved hvilken sag om den
lovovertrædelse, der var genstand for efter-
forskning, tingfæstes.

Stk. 2. Undlader politiet i de i denne lovs
§§ 746, 750 a og b og 758, jfr. 773, §§ 774
og 783 omhandlede tilfælde at forelægge sagen
for retten inden de foreskrevne frister, skal

underrettsdommeren på det sted, hvor beslag-
læggelsen, telefonaflytningen m.v., ransagnin-
gen, anholdelsen eller fængslingen er sket,
når det ved klage fra den forurettede eller på
anden måde kommer til hans kundskab, afæske
politiet nærmere forklaring og kan efter om-
stændighederne ophæve den truffe foranstalt-
ning. Undlader politiet at svare, ophæves for-
anstaltningen straks ved kendelse.

Stk. 3. Pålæg af bøder i henhold til §§194
og 212 kan ophæves af underretskredsens dom-
mer eller af den ret, ved hvilken sag om den
lovovertrædelse, der var genstand for efter-
forskningen, tingfæstes.«

2. Motiver og tilblivelseshistorie vedrørende reglerne i retsplejelovens § 726, stk. 3 og 4

I det af 2. proceskommission den 6. marts
1875 afgivne udkast til lov om strafferets-
plejen findes i § 40, 2. stk., sålydende be-
stemmelse:

»De Lovbestemmelser, som særlig hjemle
Private Beføjelse til at paatale Lovovertrædel-
ser, der ogsaa kunne forfølges af det Offent-
lige, uden at sætte som Betingelse, at offentlig
Paatale er nægtet, blive staaende ved Magt.«

I det for landstinget den 8. oktober 1907
fremsatte forslag til lov om rettens pleje, fin-
des den samme bestemmelse i § 695, idet for-
muleringen dog nu er ændret.

Efter at forslaget havde været gjort til gen-
stand for udvalgsbehandling, afgav landstings-
udvalget den 23. marts 1908 betænkning. I et
ændringsforslag til § 695 hedder det:

»Der tilføjes i Paragraffens Slutning:

»Endvidere skulle Lovovertrædelser, hvis of-
fentlige Forfølgning er betinget af en Privats
Begæring, ogsaa hvor det ikke er særlig hjem-
let, kunne paatales af den vedkommende Pri-
vate, dersom Handlingen ikke kan medføre
højere Straf end simpelt Fængsel. Det samme
skal gælde i Sager om Anvendelse af alminde-
lig borgerlig Straffelov § 299.

Ved Forfølgningen i ovennævnte Tilfælde
finder Reglerne i § 694, 1ste og 4de Stykke,
tilsvarende Anvendelse. Dog skal det have sit
Forblivende ved den i Lov om Behandlingen af
offentlige Politisager i København m. m. af 11.
Februar 1863 § 2, 2det Punktum, den for-

mentlig forurettede hjemlede Beføjelse til at
indbringe til Behandling som offentlig Politi-
sag Myndighedsmisbrug af Politiets Personale,
saaledes at herved Reglerne i Kap. 77, jfr. §
690, skulle finde Anvendelse.«

Paragraffen indgik med den ændrede formu-
lering i den endelige retsplejelov som § 726.

I sine kommentarer til ændringsforslaget si-
ger det ovennævnte udvalg, at man i lovfor-
slaget har savnet en mere indgående bestem-
melse, hvor reglerne om den offentlige påtale
af en lovovertrædelse i forhold til den private
påtale af samme lovovertrædelse er fuldstæn-
digere reguleret.

Lov af 11. februar 1863 § 2 fastslår, at sa-
ger angående myndighedsmisbrug fra politiets
personales side, navnlig uberettiget anvendelse
af magt, skal behandles som offentlige politi-
sager, forsåvidt de ikke straks måtte egne sig
til kriminalretlig behandling. Sagen kan for-
uden ved henvisning af politidirektøren ind-
bringes for retten ved en fra den formentlig
forurettede til rettens justitskontor indgivet klage,
»der skal indeholde en så vidt muligt nøj-
agtig Fremstilling af det Forhold, hvorover den
Paagældende besværer sig«.

I bemærkningerne til det lovudkast, der op-
rindelig lå til grund for loven, og som blev
fremsat i rigsdagssamlingen i 1861, siges det,
at lovudkastet, »om det vedtages, må antages
at tilveiebringe tilstrækkelig Garanti imod Mis-
brug af Politiets Myndighed.«

Lov af 4. februar 1871 om Politiet udenfor København § 13 lyder således:

»Som offentlige Politisager blive, foruden de andetsteds i Lovgivningen som saadanne betegnede, at behandle Sager angaaende Overtrædelser af de i denne Lovs Afsnit I omhandlede Vedtægter ligesom ogsaa angaaende de Overtrædelser, der nævnes i § 7, sidste Punktum, og tillige, naar der ikke efter de særegne Omstændigheder strax findes Anledning til kriminalretlig Behandling, de Sager, som reises i Anledning af Myndighedsmisbrug eller andre Tjenesteforseelser af Politiets underordnede Personale. Sag i Anledning af Myndighedsmis-

brug af Politiets underordnede Personale bliver altid at anlægge, naar det begjæres af en Privat, der anser sig forurettet. Denne har i saa Fald til Politimesteren at indgive en skriftlig Klage, indeholdende en saavidt mulig nøjagtig Fremstilling af det Forhold, hvorover han besværer sig.«

Reglen i retsplejelovens § 726, stk. 3 og 4, må ses i sammenhæng med reglen i retsplejelovens § 934, stk. 4, hvorefter den private klager, såfremt politiet frafalder en forfølgning i de i retsplejelovens § 726, stk. 3 og 4, nævnte tilfælde, er berettiget til at optage forfølgningen, når han straks erklærer dette.

3. De af udvalget tilvejebragte oplysninger

Udvalget har indhentet udtalelser fra Den danske Dommerforening og fra præsidenterne i Østre og Vestre landsret samt Københavns byret vedrørende erfaringerne med hensyn til anvendelsen af bestemmelsen i retsplejelovens § 814 og om, hvorvidt en ændring af bestemmelsen måtte være hensigtsmæssig.

Det fremgår af de afgivne udtalelser, at bestemmelsen kun i få tilfælde har fundet anvendelse.

For så vidt angår Østre landsret, drejer det sig om 7 tilfælde i årene 1954 til 1966, og for så vidt angår Vestre landsret kun om et enkelt tilfælde.

Ved by- og herredsretterne, herunder navnlig Københavns byret, har der i den sidste halve snes år været 12-13 sager.

Som eksempler på sager, behandlet i medfør af retsplejelovens § 814, skal - udover den i Ugeskrift for Retsvæsen 1958 side 579 gengivne - nævnes følgende:

1. En 22-årig stud. med. var ved Københavns byret tiltalt for overtrædelse af politivedtægten ved at have færdedes beruset på gaden og råbt »skorpioner« og »Hipo« til politibetjentene.

Tiltalte beklagede sig over,

- 1) at en af politibetjentene havde taget ham i håret og dunket hans hoved mod gulvet i politibilen,
- 2) at en anden politibetjent under transporten til politistationen havde slået ham i ansigtet, og
- 3) at han derudover under kørslen havde fået

tildelt flere næveslag på kroppen af politifolkene.

I retten blev der afgivet forklaring af tiltalte og 5 vidner, nemlig 1 overpolitibetjent, 2 politibetjente og 2 studenter.

Politibetjentene forklarede, at der var brugt magt, fordi tiltalte var urolig og ville undløbe, men ikke vold. Ifølge en lægeerklæring havde tiltalte en hævelse af næseryggen.

Sagen blev forelagt for statsadvokaten.

Ved Københavns byrets dom af 26. april 1957 blev det bestemt, at den af tiltalte forskyldte straf skulle bortfalde. Præmisserne er sålydende:

»Efter bevisførelsen finder retten at måtte fastslå, at tiltalte har været så beruset, at han kunne være til ulempe, og at han har brugt de i anklageskriftet nævnte skældsord over for politiet. Tiltalte har derfor overtrådt de citerede politivedtægtsbestemmelser, men den forskyldte straf findes at burde bortfalde på grund af den unødige vold, som politiet efter det oplyste har anvendt over for ham, jfr. herved grundsætningen i straffelovens §§ 248, stk. 2, 2. led, og 272, 2. led.«

2. En 25-årig mand var i 1965 tiltalt for overtrædelse af politivedtægten ved i forbindelse med optøjer ved Storkepringvandet i København at have deltaget i opløb og nægtet at efterkomme politiets anvisning om straks at forlade stedet.

Tiltalte klagede over, at politibetjentene hav-

de tildelt ham nogle slag med politistavene uden rimelig grund.

I retten blev der afgivet forklaring af tiltalte og 4 vidner, nemlig tiltaltes broder og 3 politibetjente. Ifølge de afgivne forklaringer havde tiltalte siddet alene på springvandets bassinkant. Tiltalte og hans broder forklarede, at betjentene slog uden varsel. Betjentene forklarede, at de først gjorde brug af kniplerne, efter at tiltalte, der også tidligere på aftenen var blevet anmodet om at fjerne sig fra stedet, havde udbedt sig en forklaring på, hvorfor han ikke måtte opholde sig dér, og nægtet at gå, før han fik den ønskede forklaring.

Københavns byret tildelte tiltalte en advarsel og sluttede klagesagen ved sålydende tilførsel til retsbogen:

»Politifuldmægtigen bemærkede, at berettigelsen af den stedfundne brug af stave vil blive nærmere undersøgt ad tjenstlig vej.«

Efter afslutningen af den tjenstlige undersøgelse modtog byretten sagens akter tilbage ved skrivelse af 1. december 1966 fra Københavns politi, hvori det hedder:

»Det tilføjes, at politibetjentene har fået meddelt en irettesættelse i anledning af den måde, hvorpå de har optrådt under den pågældende sag.«

3. I denne sag blev § 814-klagen først fremsat under anken af en af Københavns byret afsagt dom i en sag om spirituskørsel. Klagen var formuleret af forsvareren. I landsrettens dom af 15. marts 1954, hvorved den af byretten ikendte straf stadfæstedes, medens førerretten frakendtes tiltalte for bestandig, udtales følgende:

»Tiltalte har i medfør af retsplejelovens § 814, stk. 1, klaget over, at politibetjent ved anholdelsen har stukket en finger ind i tiltaltes mund.

Politibetjenten har herom forklaret, at tiltalte fra lommen stak noget i munden, som han troede var sukker med eddike, og straks efter stak han endnu et stykke i munden. Da politibetjenten troede, at han ville ødelægge beviset for at fjerne spirituslugten, stak han en finger ind i munden på ham, og trods hans modstand lykkedes det at få et stykke ud, der faldt på jorden, uden at det lykkedes betjenten at få fat på det.«

Retten fandt ikke i det således foreliggende noget grundlag for at udtale nogen misbilligelse.

4. En 31-årig mand tiltalt for overtrædelse af politivedtægten ved at have færdedes beruset på gaden.

Anklagemyndigheden frafaldt efter sagens inkamination den rejste tiltale, fordi tiltalte i en anden sag blev idømt fængsel for tyveri, således at der ikke kunne forventes idømt tillægsstraf, jfr. straffelovens § 89.

Tiltalte krævede imidlertid sagen fremmet til dom, idet han klagede over,

- 1) at han var blevet anbragt i detentionen, uagtet han ikke var fuld, idet han gjorde gældende, at han, som var fundet liggende på en bænk på Blågårds Plads, var blevet slået bevidstløs af en voldsmand,
- 2) at politifolkene havde nægtet at efterkomme en af ham i detentionscellen fremsat anmodning om at måtte komme til at tale med en overordnet polititjenestemand, og
- 3) at man havde overspulet ham med vand fra en vandslange i cellen, da han bad om et glas vand.

I retten blev der afgivet forklaring af tiltalte og 7 vidner, nemlig 2 politiassistenter, 2 overpolitibetjente og 3 politibetjente.

Ved Københavns byrets dom af 23. oktober 1961 blev tiltalte frifundet, da tiltalen var frafaldet, og klagen blev afvist. Om denne udtales i dommen:

»Det må efter den stedfundne bevisførelse antages, at tiltalte ved indbringelsen var i så beruset tilstand, at det kunne være til ulempe for andre, og det kan ikke anses for godtgjort, at tiltaltes tilstand skyldtes tilskadekomst. Herefter må hensættelsen af ham i detentionen antages at være sket med rette. Efter de afgivne vidneforklaringer må det videre antages, at tiltaltes anmodninger om at tale med en overordnet er fremsat kort efter hans indsættelse, altså på et tidspunkt, hvor han var meget påvirket af spiritus. En afvisning på dette tidspunkt, hvor tiltalte råbte op og var urolig, af tiltaltes anmodning findes ikke at kunne betegnes som et magtmisbrug fra politiets side. Det kan endelig ikke anses for godtgjort, at tiltalte skulle være blevet oversprøjtet med vand fra en vandslange. Der findes herefter ikke grundlag for at foretage videre i anledning af de af tiltalte fremsatte klager.«

5. I en sag om tyveri og bedrageri m. v. klagede forsvareren over, at politiet i forhold til sigtede havde betjent sig af følgende »udtalelser og handlinger over for ham, der synes

alene at have til formål at nedbryde hans modstandskraft»:

- 1) En kriminaloverpolitibetjent har sagt til sigtede, at hans kriminalitet var af den art, at man ville undersøge hans forbindelse med dobbeltmordet på Peter Bangs Vej.
- 2) Politiet har ved en fremstilling af sigtede i fogedretten ført ham frem over græsplænen med håndjern på, således at en tilstedeværende pressefotograf kunne tage billeder af ham.
- 3) Nævnte kriminaloverpolitibetjent har udtalt over for sigtede, at dennes advokat var dyr og ville koste 50.000 kr. eller en af hans ejendomme.
- 4) Samme kriminaloverpolitibetjent har over for sigtede erklæret, at undersøgelseskammeret selv bestemmer, når de vil stoppe en sag, og at han må tilstå nu; ellers vil man optage nye forhold, og sagen vil trække ud.
- 5) Samme kriminaloverpolitibetjent har udtalt over for sigtede, at han kunne få afkortning for udstået varetægtsfængsling, hvis han tilstod.
- 6) Samme kriminaloverpolitibetjent har sagt til sigtede, at politiadvokaten havde talt med retspræsidenten, og at sigtede var uden retsbeskyttelse.

I retten blev der afgivet forklaring af sigtede og kriminaloverpolitibetjenten.

Ved Københavns byrets kendelse af 22. december 1964 blev klagen afvist. Præmisserne er sålydende:

»Det bemærkes, at klageren og anklagemyndigheden ikke har begæret yderligere undersøgelse anstillet vedrørende klagen, og at retten ikke har fundet anledning til at søge sådanne yderligere undersøgelser anstillet.

Efter de afgivne forklaringer findes det ikke godtgjort, at der vedrørende noget af klagepunkterne af politiet er udvist forhold, der måtte misbilliges som myndighedsmisbrug ...«

6. Under ankebehandlingen i Østre landsret af en sag efter færdselslovens § 16 blev der klaget over, at politifolk havde foretaget ransagning i tiltaltes forretningslokaler og på hans bopæl. Klagen gik nærmere ud på, at aktionen, som havde til formål at eftersøge spiritus eller tomme flasker, var foretaget uden senere indberetning til retten, af underordnede betjente, uden vidner og uden opfordring til tiltalte om at overvære den samt uden tilkendegivelse af øjemedet med ransagningen.

De pågældende politifolk havde af politidirektøren fået meddelt en misbilligelse for tilsidesættelse af nogle af forskrifterne i retsplejeloven.

Landsretten fastslog i sin kendelse af 29. november 1962, at § 814, stk. 1, ikke udelukker, at sådan klage fremsættes for ankeinstansen, og fastslog med hensyn til realiteten, at for såvidt angår den del af aktionen, som måtte anses for en egentlig ransagning, var der på de påklagede punkter - bortset fra et enkelt - handlet uden iagttagelse af retsplejelovens forskrifter, idet øjemedet burde være tilkendegivet, vidner såvidt muligt tilkaldt og beretning til retten afgivet.

7. Under en ved retten i Helsingør verserende sag om brandstiftelse blev der i medfør af retsplejelovens § 814 eller dennes analogi klaget over myndighedsmisbrug fra politiets og statsadvokatens side. Klagen angik blandt andet, at politiet på alt for sene tidspunkter skulle have tilsendt forsvareren genparter af ikke-fremlagte rapporter, at politiet havde søgt at hindre sigtede i aktindsigt, at politiet forhalede efterforskningen ved irrelevante undersøgelser, og at statsadvokaten havde afgivet indlæg i kæremål til landsretten uden at tilstille forsvareren genpart.

De tre første klager blev afvist som grundløse. Den sidste blev afvist, da forholdet ikke faldt ind under § 814.

Der er i de af udvalget indhentede udtalelser enighed om, at der ikke er anledning til ændringer af reglen i § 814, stk. 2, som i praksis navnlig har fundet anvendelse ved overskridelse af 24-timers fristen for anholdtes fremstilling i grundlovsforhør.

Forsåvidt angår reglen i § 814, stk. 1, har dommerforeningen udtalt, at det er foreningen bekendt, at klager efter retsplejelovens § 814, stk. 1, undertiden har ført til afsløring af forhold, der måtte betegnes som myndighedsmisbrug, og at der under alle omstændigheder synes at være behov for en ordning, der giver adgang til klage til en uvildig instans over eventuelle myndighedsmisbrug under efterforskning i straffesager og politisager. Den gældende regel i retsplejelovens § 814, stk. 1, er efter sit nuværende indhold ikke velegnet som middel til en simpel og hurtig afgørelse af sådanne klager som forudsat i motiverne. Den giver i mange tilfælde anledning til undersøgelser og

bevistførelse og procedure af ikke ringe omfang og varighed, inden klagen kan påkendes, og anstrengelserne står sjældent i rimeligt forhold til resultatet, der højst kan blive en af retten udtalt misbilligelse eller eventuelt en tilkendegivelse om, at sagen bør overgå til tjenstlig undersøgelse eller tiltalerejsning, hvorefter retten er uden indflydelse på klagesagens gang. Man har derfor intet at indvende imod, at § 814, stk. 1, søges ophævet, hvis der i stedet indføres en auditørordning for politiet eller på anden måde tilvejebringes en tilfredsstillende klageordning. Tilsvarende betragtninger gælder den adgang, som varetægtsfanger har efter retsplejelovens § 784, stk. 3, jfr. § 814, til at indbringe klager over utilbørlig behandling i fængslet for undersøgelsesretten.

Medens den af præsidenten for byretten afgivne udtalelse er i overensstemmelse med dommerforeningens erklæring, har præsidenten for Vestre landsret på grund af manglende erfaringsgrundlag med hensyn til bestemmelsens virkninger ikke kunnet udtale sig herom.

Præsidenten for Østre landsret har fremhævet, at bestemmelsen ikke forekommer tidssvarende, idet den er et levn fra en retsplejeordning af en ganske anden karakter og stammer fra en tid, hvor man næppe havde regler for disciplinære forseelser og ingen adgang til at klage til en ombudsmand. Den giver retten meget begrænsede muligheder for indgriben, nemlig enten den noget ejendommelige og ufuldkomne sanktion, som en misbilligende udtalelse må siges at være, eller, såfremt strafbart forhold antages at foreligge, adgang til ved henvendelse til anklagemyndigheden at foran-

ledige offentlig påtale. Det var dog den overvejende opfattelse blandt rettens medlemmer, at man ikke kan undvære en klageadgang til domstolene vedrørende klager, som har hensyn til den processuelle behandling af sagen under efterforskningen, herunder også spørgsmålet om for vidtgående efterforskningskridt og lignende. Men det ville måske være mere naturligt, om en regel herom blev formuleret generelt som gældende ikke blot under den politimæssige eller retlige efterforskning, men også på sagens senere stadier, uanset at det næppe ville kræve særlig hjemmel at komme med en misbilligende udtalelse på dette senere stadium.

Hvad angår adgangen til at klage over overgreb fra den enkelte politimands side, fandt i hvert fald en del af rettens medlemmer en klageadgang efter § 814 mindre hensigtsmæssig. Det erkendtes ganske vist, at sager af denne beskaffenhed normalt ikke giver anledning til væsentligt besvær. Får man indtryk af, at der er noget hold i klagen, og kræver den nærmere undersøgelse, vil fremgangsmåden sædvanligvis være den, at man beder politidirektøren eller politimesteren om at iværksætte en nærmere undersøgelse, forinden retten tager stilling til klagen. Det måtte imidlertid være rimeligere at henvise klageren til at henvende sig til de overordnede myndigheder, således at sagen eventuelt endte med en sædvanlig disciplinærundersøgelse. Og hvis der indføres en auditørordning el. lign., måtte sådanne klager naturligt henlægges til en sådan institution. - Andre af rettens medlemmer fandt ikke en ændring af § 814 særlig påkrævet.

4. Udvalgets bemærkninger

Som det fremgår af det foregående, er der fra domstolenes side fremført adskillige indvendinger mod retsplejelovens § 814, stk. 1. Som udvalgets opfattelse skal det anføres, at hvis der ikke indføres en særlig ordning (auditør eller klageudvalg) vedrørende klager over politiet, bør bestemmelsen i hvert fald ikke ophæves. Og selv om en sådan klageordning måtte blive indført, forekommer det naturligt, at der haves en klageadgang til domstolene, der angår den processuelle behandling af sagen på

efterforskningsstadiet, jfr. navnlig det af præsidenten for Østre landsret herom anførte.

Udvalget skal i denne forbindelse anføre, at det ville være af betydning både for samfundet og for politiet selv, at domstolenes bistand kunne påkaldes, således at klagesager - navnlig sådanne, der har vakt almen opmærksomhed - i særlige tilfælde kunne behandles så hurtigt som muligt under de garantier og i den offentlighed, som domstolenes medvirken frembyder. Retsplejelovens muligheder herfor er

imidlertid begrænsede. § 726 vedrører således de offentlige politisagers område, og § 814, stk. 1, omfatter kun klager over formentligt myndighedsmisbrug fra politiets side under efterforskning. Efterforskningsforhør efter § 810, stk. 1, forudsætter, at der angives at være begået en strafbar handling, og retsmøderne er ikke offentlige, så længe undersøgelsen ikke er rettet mod en bestemt person som sigtet. Afholdelsen af forhør efter retsplejelovens § 1018 er indskrænket til de i bestemmelsen nærmere angivne tilfælde — stedfundne ildebrande, undvigelse af fanger, ulykkestilfælde, dødfundne personer o. lign. samt til oplysning om trængendes forsørgelseshjem og undersøgelser af personlige forhold af retlig betydning. Og anvendelsen af denne bestemmelse forudsætter, at forhøret netop ikke retter sig mod en bestemt person som mistænkt, idet det i så fald er reglerne om efterforskning, der bør anvendes.

Etableringen af en udvidet adgang til retsforhør i klagesager vil utvivlsomt rejse mange

og vanskelige problemer. Ikke blot er det vigtigt, at der ikke tilføres retsplejen et inkvisitorisk islæt, således at dommerens neutrale stilling anfægtes. Der vil tillige opstå spørgsmål om, hvornår dørene kan kræves lukket, og hvornår beskikkelse af forsvarer vil være påkrævet, ligesom spørgsmålet om, hvorvidt en i sagen impliceret kan afhøres under vidneansvar, eller om der er udsigt til en sigtelse mod ham, også under sådanne forhør vil kunne volde tvivl.

Udvalget har ikke ment at burde indlade sig på nærmere undersøgelser af disse spørgsmål, herunder en eventuel ændring af retsplejelovens § 814, stk. 1. De bør - under hensyntagen til den stilling, der måtte blive taget til de i betænkningens kap. V omhandlede spørgsmål - overvejes i bredere retsplejemæssig sammenhæng, eventuelt i det af justitsministeriet nedsatte udvalg vedrørende retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit.

Rigspolitechefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966

Vedr. disciplinærsager m.v.

1. De i denne kundgørelses punkt 2-12 i medfør af retsplejelovens § 110, nr. 2, fastsatte bestemmelser finder anvendelse på medlemmer af politikorpset, jfr. retsplejelovens § 109, stk. 3, og det tjenestemandsansatte kontorphonale. Med hensyn til aspiranter og overenskomstlønet kontorphonale m. m. henvises til kundgørelsens punkt 13.

Disciplinærsager:

2. Hvis en tjenestemand ikendes disciplinær straf i medfør af retsplejelovens § 110, nr. 2, sidste punkt, indsendes der indberetning til rigspolitechefen.

3. Skønnes der i øvrigt at være anledning til at foretage disciplinær undersøgelse af en tjenestemand's forhold, indsendes der indberetning til rigspolitechefen med indstilling om, hvilke skridt der bør foretages. Forinden gøres den pågældende bekendt med en skriftlig frestilling af de faktiske forhold vedrørende det passerede, og der udleveres ham på begæring en genpart heraf. Han skal afgive en udtalelse, jfr. tjenestemandsløvens § 17, stk. 1, og denne udtalelse vedlægges indstillingen.

4. Disciplinærsager, i hvilke der ikke har været afholdt tjenstligt forhør, og som indstilles afgjort med forsættelse til anden tjeneste eller bøde over 10 kr., skal foruden den pågældendes uforbeholdne skriftlige tilståelse, jfr. tjenestemandsløvens § 18, indeholde hans udtrykkelige skriftlige udtalelse om, at han ikke ønsker tjenstligt forhør afholdt.

5. Med hensyn til disciplinærsagers behandling henvises i øvrigt til tjenestemandsløvens §§ 17 og 18. Det fremhæves, at en tjenestemand ved indkaldelsen til første tjenstlige forhør skal gøres bekendt med den ham tilkommende ret til at vælge bisidder, jfr. tjenestemandsløvens § 17, stk. 3. Ved begyndelsen af det første forhør gøres han bekendt med de ham i medfør af tjenestemandsløvens § 17, stk. 3, 4 og eventuelt 7, tilkommende rettigheder, hvorom bemærkning tilføres forhørsprotokollen. En udskrift af den pågældendes stamrulle tillige med eventuelle tidligere disciplinære afgørelser fremlægges til protokollen. Inden forhøret slut-

tes, bør det påses, at samtlige relevante momenter er foreholdt tjenestemanden under forhøret, og at samtlige bilag er fremlagt til protokollen i tjenestemandens overværelse.

6. Har en tjenestemand's forseelse bestået i eller været forbundet med påvirkning af spiritus, skal der gives ham ordre til at underkaste sig spiritusprøve og herunder afgive blodprøve. Nægter han at lade blodprøve udtage, er der ikke hjemmel for at gennemføre sådan med magt, men det bør tilkendegives ham, at der efter omstændighederne vil kunne tillægges nægtelsen en lignende virkning som forbeholdne forklaringer under en strafforfølgning, og at nægtelsen i sig selv må betragtes som en tjenesteforseelse.

7. Disciplinærsager bør behandles med størst mulig hurtighed, i særdeleshed når tjenestemanden er suspenderet eller fritaget for tjeneste, jfr. tjenestemandsløvens § 11, stk. 1. Opmærksomheden henledes på bestemmelsen i samme paragrafs stk. 3, hvorefter der, når en suspenderet tjenestemand domfældes for en forbrydelse, inden 3 måneder efter domsafsigelsen skal træffes afgørelse om, hvorvidt han skal afskediges.

Statsadvokatsager:

8. Sigtes en tjenestemand for en lovovertrædelse, som er undergivet statsadvokatens påtale, fritages han som regel for tjeneste, og der indsendes uopholdelig indberetning til rigspolitechefen med indstilling om, hvorvidt han bør suspenderes, jfr. tjenestemandsløvens § 11, stk. 1.

9. Under sagens gang indsendes indberetning om forhold, som kan give anledning til at overveje en ændring af den trufne bestemmelse om suspension, samt om dom i første instans, selv om dommen appelleres.

10. Når sagen afsluttes med tiltalefrafald eller endelig dom, indsendes indberetning med indstilling om, hvorvidt der bør foretages disciplinære skridt over for den pågældende.

Politisager:

11. Sættes en tjenestemand under tiltale i en politisag, indsendes indberetning herom samt til

sin tid om sagens udfald. Ligeledes indsendes indberetning, når en tjenestemand udenretlig vedtager et bødeforelæg. Indberetningen bør indeholde indstilling om, hvorvidt der bør foretages disciplinære skridt over for den pågældende.

12. Indberetning vil kunne undlades ved mindre væsentlige lovovertrædelser, som er uden forbindelse med tjenesten, og som må anses for at være uden betydning for vurderingen af den pågældendes forhold i og uden for tjenesten. En indberetning vil ikke blive registreret, såfremt det ikke er eller skønnes at burde være praksis, at sådanne forhold registreres. Herom vil der i hvert enkelt tilfælde blive givet meddelelse.

Sager vedrørende ikke-tjenestemænd:

13. Med hensyn til ikke-tjenestemandsansat personale indsendes indberetning om strafbare forhold på tilsvarende måde som i punkterne 8-12 foreskrevet samt i øvrigt om forseelser i eller uden for tjenesten, der skønnes at kunne

give anledning til, at den pågældende afskediges med eller uden varsel. Særligt med hensyn til aspiranter bør det iagttages, at forhold, som ville gøre deres faste ansættelse betænkelig, på det tidligst mulige tidspunkt foreholdes de pågældende og eventuelt medfører afskedigelse.

14. De i nærværende kundgørelse omhandlede indberetninger m. v. afgives af politimesteren (politidirektøren) på den pågældendes tjenestested. Er straffesag eller politisag rejst i anden kreds, påhviler det politimesteren i denne kreds at holde politimesteren på tjenestestedet underrettet.

15. Justitsministeriet har meddelt, at indberetning i henhold til justitsministeriets cirkulære nr. 36 af 18. februar 1966 kan undlades for så vidt angår det i nærværende kundgørelses punkt 1, nævnte personale.

Kundgørelse I nr. 10 af 29. juni 1960 ophæves.

Heide-J ørgensen.

/ Schlüter.

Uddrag af rigsadvokatens meddelelsesblad

Nr. I, pkt. 4: *Straffesager vedrørende politiets personale.*

På given foranledning skal jeg anmode om, at straffesager vedrørende det under rigspolitichefen henhørende politi- og kontorphonale, som påtænkes sluttet, forelægges for rigspolitichefen til orientering og eventuel erklæring, inden der træffes endelig afgørelse om påtaleundladelse.

Nr. 14, pkt. 2: *Straffesager vedrørende politiets personale.*

På given foranledning skal jeg henlede opmærksomheden på det - også for politiet - ønskelige i, at sager, hvor personer, der er ansat ved politiet, er sigtet eller kan sigtes for strafbart forhold, forelægges for vedkommende statsadvokat til afgørelse af påtalespørgsmålet.

Jeg skal derfor fremtidig bede forelagt sådanne sager for vedkommende statsadvokat, uanset om sagen findes at skulle fremmes til tiltale eller henlægges uden påtale.

Forelæggelse for statsadvokaten er dog ufor nøden, hvor en sigtelse viser sig at være åbenbart urigtig, jfr. anordning nr. 199 af 13/7 1927 B II pkt. 1, samt hvor sigtelsen angår en ringe, formel forseelse, der ikke indebærer nogen krænkelse af private interesser, f. eks. parkeringsforseelser, for sen fornyelse af førerbevis, undladt gadefejning og andre tilfælde, hvor det efter et rimeligt skøn må være utvivlsomt, at der ikke er nogen begrundelse for en forelæggelse.

Pligten til forelæggelse for statsadvokaten gælder, uanset om den pågældende polititjenestemand eller kontorfunktionær tjenstligt henhører under en anden politimester (politidirektøren) eller rigspolitichefen.

Der henvises i øvrigt til meddelelsesbladet nr. 1, pkt. 4 om forelæggelse for rigspolitichefen af sager imod politi- og kontorphonale, som påtænkes sluttet.

Arresthuspersonale og sognefogeder omfattes ikke af foranstående retningslinier.

Nr. 20, pkt. 6: *Færdselssager vedrørende politiets personale.*

I Rigsadvokatens Meddelelsesblad 14.2 er det foreskrevet, at sager, hvor personer, der er

ansat ved politiet, er sigtet eller kan sigtes for et strafbart forhold, skal forelægges for vedkommende statsadvokat inden tiltalespørgsmålets afgørelse.

Ud fra de samme betragtninger, som ligger til grund for denne regel, skal jeg henlede opmærksomheden på, at rapport altid bør optages i sager angående færdselsuheld, hvori personer, der er ansat ved politiet, er impliceret, uanset om der efter de for behandlingen af disse sager gældende retningslinier ellers ikke skulle optages rapport, jfr. for Københavns Politi dagsbefaling VII nr. 5 af 15. oktober 1962, som er kommunikeret i Meddelelser fra Foreningen af Politimestre i Danmark 1963 s. 49.

Nr. 25, pkt. 2: *Straffesager vedrørende politiets personale.*

I R M 1.4 har jeg anmodet om, at straffesager mod personer hørende til politiets personale forelægges for Rigspolitichefen, inden der træffes beslutning om at undlade påtale. I R M 14.2 har jeg anmodet om, at sager om lovovertrædelser begået af personer, der hører til politiets personale, i almindelighed forelægges for vedkommende statsadvokat til afgørelse af tiltalespørgsmålet. Efter Rigspolitichefens ønske skal jeg henstille, at forelæggelsen for Rigspolitichefen foretages af statsadvokaten og ikke af politimestrene inden sagens indsendelse til statsadvokaten.

Nr. 25, pkt. 3: *Indberetning om straffesager mod medlemmer af politikorpset m. v.*

Ifølge Rigspolitichefens kundgørelse I nr. 10 af 19. april 1966 punkt 15 har Justitsministeriet meddelt, at indberetning til Rigsadvokaten i henhold til Justitsministeriets cirkulære nr. 36 af 18. februar 1966 angående indberetning om straffesager mod personer ansat under staten m. m. kan undlades, for så vidt angår medlemmer af politikorpset og kontorphonale ved politiet.

Opmærksomheden henledes på, at det i henhold til kundgørelsens punkt 14 påhviler politimesteren (politidirektøren) på pågældendes tjenestested at afgive indberetning til Rigspolitichefen. Om det nærmere indhold af indberetningspligten henvises til kundgørelsen.

Uddrag af Final Report afgivet 1962 af Royal Commission on the Police

477. We ourselves are unanimously of the opinion that the present procedure, amended as we have proposed, will almost always provide for the proper and impartial investigation of complaints. But we are not completely unanimous on the question whether any system which places the investigation and determination of complaints from start to finish in the hands of the police alone can be expected to command public confidence and thus, in the words of our terms of reference, be regarded as a sufficient means of ensuring that complaints by the public against the police are effectively dealt with.

478. The majority of us think that the case for providing additional machinery could be made out and justified only if there was evidence that relations between the police and the public were bad, that complaints are not properly dealt with under the present system, and that this system could not be adapted in such a way as to claim public confidence in a greater measure than has been possible hitherto. To most of us it seems that none of these conditions is satisfied. We gave reasons in the last chapter for thinking that the relationship between the police and the public is good. We have no reason to think that the police are unfit to deal with complaints: on the contrary, we are satisfied that complaints are dealt with thoroughly and impartially. Moreover, we have proposed substantial improvements in the present system which meet any reasonable criticism. If the complaint is of conduct amounting to a crime the question of prosecution will have been decided by the Director of Public Prosecutions in England and Wales or by the Crown Office in Scotland. If it amounts to a civil wrong the complainant will be entitled to sue the police authority, whether or not he can identify the police officer concerned. Hence the only clear field in which disposal of a complaint will still be dependent on the unaided decision of a chief constable will comprise complaints either not so serious as to give rise to legal action, or in which the complainant for reasons that may appear reasonable to him does not wish for a prosecution or is unwilling to sue. But even in this field our proposals for

the reform of disciplinary procedure, for the systematic recording of complaints, for at measure of surveillance by the police authority and the inspectorate over the treatment of complaints, and for ensuring courtesy in the replies that are sent to complainants should go a very long way towards removing the last risks of an unfair or careless inquiry, and towards commending the procedure to any reasonable member of the public. To go further than this would in our view be unnecessary and unwise, and might in the end produce much greater dissatisfaction among the public than it would remove. Above all we think that the interests of the public can best be served by resisting any innovation which may weaken the strenght and resolve of the police in their fight against crime.

479. Three of us, on the other hand, think that the measures so far proposed are inadequate to enable the public to feel assured that complaints are properly dealt with. To this minority it appears that the need to ensure that justice should be seen to be done overrides the considerations set out in the preceding paragraph. They fully share the confidence of their colleagues in the fitness of the police to deal with complaints, and think that any preliminary investigation must continue to be in police hands. Moreover, they think that police discipline should remain the responsibility of the chief officer. But in their view this misses the point: no harm can result from the imposition of some form of independent external check on the actions of chief constables in handling complaints, and the interests of justice and of the public, no less than those of good relations between the police and the public, require it. Moreover an independent body would be able to review in a simple and effective manner the conduct of chief constables in handling incidents wider in scope than those which merely give rise to complaints by individual members of the public against individual policemen. Those of us who are of this opinion would therefore like to see a Commissioner of Rights appointed, with the duties, and under the arrangements, described in Appendix V.

Appendix V

Proposal by three commissioners for the appointment of a Commissioner of Rights

This is a modification of the proposal in the report, published by "Justice" in December, 1961, of a committee directed by Sir John Whyatt. The proposal is applied here only to the police. If the Government were at any time to decide to institute an ombudsman for the whole field of public administration then he could absorb the police complaints as well. Meanwhile:

Status. Appointed by the Crown on the advice of the Prime Minister. Scotland could have a separate commissioner, or the same man, as desired. Appointment for life. To be someone of active Q.C. character or a senior solicitor; or possibly a retired permanent secretary. To be well paid.

Duties. To receive complaints from members of the public, Members of Parliament, and others. To examine these complaints (note-examine, not investigate) only if one of two conditions is fulfilled.

1. The Commissioner of Rights must himself consider that there appears to be cause for further examination of a case already decided (or subjected to prolonged delay) by the chief officer concerned or by the Commissioner of Police of the Metropolis. This applies to cases which the complainant or someone on his behalf has previously referred to the chief officer. It is assumed that the chief officer has refused to investigate the complaint, or after investigation has refused to hold disciplinary proceedings, or is alleged to have found improperly in the case. The Commissioner of Rights shall have complete discretion in deciding whether or not to examine any such case.
2. Alternatively, the matter may be brought to the Commissioner of Rights by the Secretary of State or by the police authority. These will mainly be cases where questions have been raised about the general conduct of the police in handling a

particular incident or about orders given by senior officers.

Procedure. The Commissioner of Rights will examine the documents submitted to him. He will have the statutory right to call for any further explanation that he may wish from the chief officer, to see any documents in the chief officer's possession or control, to visit any premises that he wishes to examine, and to interview individuals privately or in the presence of others. Normally the documents submitted to him in the first instance will be enough for him to say either that the complaint seems to him to have been handled in a satisfactory fashion or that the investigation or findings appear to be in some respect unsatisfactory. If, however, a complex case is referred to him — particularly if it comes to him from the Secretary of State or from the police authority — he may wish to make his own inquiries on the spot and to interview a number of witnesses. The Commissioner shall have a small staff of his own. He shall also have the right, if and when he wishes, to call for advice from one of H.M. Inspectors of Constabulary.

Reports. The Commissioner of Rights will always publish his findings, as a report to Parliament or to the Secretary of State. He may, if he thinks fit, send further information privately to the Secretary of State, chief constable or police authority. But his findings on every complaint he examines ought to be published. Lest his findings again jeopardise a man who has already been exonerated in disciplinary proceedings, the names of individual officers shall not be mentioned in the Commissioner's report although the force concerned shall be named. Where the case has been referred to the Commissioner by the Secretary of State or by the police authority and where it has not previously been investigated, the published findings of the Commissioner shall be limited to one of these -

no cause for criticism;

a minor error of judgment by the officer or officers concerned;

a matter for further disciplinary or court proceedings, or for a tribunal of inquiry.

Gains. The police are no longer left as the final arbiters in cases where their own conduct is in question. The machinery proposed is fairly simple and does not involve serious disturbance of existing arrangements. Time will not be

wasted on frivolous or trivial matters, nor will police morale be jeopardised by use of an outside agent for preliminary investigation. No officer will be placed in jeopardy twice. The police will have the satisfaction in many cases of a finding in their favour by the Commissioner of Rights, and the finding will be published. At the same time the public's interest will be better protected than it is at present.

The Police (Discipline) Regulations 1965

DISCIPLINE CODE

1. *Discreditable conduct*, that is to say, if a member of a police force acts in a disorderly manner or any manner prejudicial to discipline or reasonably likely to bring discredit on the reputation of the force or of the police service.
2. *Insubordinate or oppressive conduct*, that is to say, if a member of a police force —
 - (a) is insubordinate by word, act or demeanour, or
 - (b) is guilty of oppressive or tyrannical conduct towards an inferior in rank, or
 - (c) uses obscene, abusive or insulting language to any other member of the force, or
 - (d) wilfully or negligently makes any false complaint or statement against any member of the force, or
 - (e) assaults any other member of the force, or
 - (f) improperly withholds any report or allegation against any member of the force.
3. *Disobedience to orders*, that is to say, if a member of a police force disobeys or without good and sufficient cause omits or neglects to carry out any lawful order, written or otherwise, or contravenes any provision of the Police Regulations -
 - (a) requiring him to notify the chief officer of police that he, or a relation included in his family, has a business interest, within the meaning of those Regulations, or
 - (b) containing restrictions on the private life of members of police forces.
4. *Neglect of duty*, that is to say, if a member of a police force -
 - (a) neglects, or without good and sufficient cause omits, promptly and diligently to attend to or carry out anything which is his duty as a constable, or
 - (b) idles or gossips while on duty, or
 - (c) fails to work his beat in accordance with orders, or leaves his beat, point, or other place of duty to which he has been ordered, without due permission or sufficient cause, or
 - (d) by carelessness or neglect permits a prisoner to escape, or
 - (e) fails, when knowing where any offender is to be found, to report the same, or to make due exertions for making him amenable to justice, or
 - (f) fails to report any matter which it is his duty to report, or
 - (g) fails to report anything which he knows concerning a criminal charge, or fails to disclose any evidence which he or any person within his knowledge, can give for or against any prisoner or defendant to a criminal charge, or
 - (h) omits to make any necessary entry in any official document or book, or
 - (i) neglects, or without good and sufficient cause omits, to carry out any instructions of a medical officer appointed by the police authority or, while absent from duty on account of sickness, is guilty of any act or conduct calculated to retard his return to duty.
5. *Falsehood or prevarication*, that is to say, if a member of a police force -
 - (a) knowingly makes or signs any false statement in any official document or book, or
 - (b) wilfully or negligently makes any false, misleading or inaccurate statement, or
 - (c) has wilfully made any false statement in connection with his appointment to the police force, or
 - (d) without good and sufficient cause destroys or mutilates any official document or record, or alters or erases any entry therein.
6. *Breach of confidence*, that is to say, if a member of a police force
 - (a) divulges any matter which it is his duty to keep secret, or
 - (b) gives notice, directly or indirectly, to any person against whom any warrant or summons has been or is about to be issued, except in the lawful execution of such warrant or service of such summons, or
 - (c) without proper authority communi-

- cates to the public press, or to any unauthorised person, any matter connected with the force, or
- id)* without proper authority shows to any person outside the force any book or written or printed document the property of the police authority, or
 - (e)* makes any anonymous communication to the police authority or the chief constable or any superior officer, or
 - if)* canvasses any member of the police authority or of any county, city or borough council with regard to any matter concerning the force, or
 - ig)* signs or circulates any petition or statement with regard to any matter concerning the force, except through the proper channel of correspondence to the chief constable or the police authority, or in accordance with the constitution of the Police Federation, or
 - (h)* calls or attends any unauthorised meeting to discuss any matter concerning the force.
7. *Corrupt practice*, that is to say, if a member of a police force —
- (a)* receives any bribe, or
 - (b)* fails to account for or to make a prompt and true return of any money or property received by him in his official capacity, or
 - (c)* directly or indirectly solicits or receives any gratuity, present, subscription of testimonial without the consent of the chief constable or the police authority, or
 - (d)* places himself under pecuniary obligation to any publican, beerretailer, spirit-grocer, or any person who holds a license concerning the granting or renewal of which the police may to report or give evidence, or
 - (e)* improperly uses his character and position as a member of the force for his private advantage, or
 - (f)* in his capacity as a member of the force, writes, signs or gives, without the sanction of the chief constable, any testimonial of character or other recommendation with the object of obtaining employment for any person or of supporting an application for the grant of a license of any kind, or
 - (g)* without the sanction of the chief constable, supports an application for the grant of a license of any kind.
8. *Unlawful or unnecessary exercise of authority*, that is to say, if a member of a police force —
- (a)* without good and sufficient cause makes any unlawful or unnecessary arrest, or
 - (b)* uses any unnecessary violence to any prisoner or other person with whom he may be brought into contact in the execution of his duty, or
 - (c)* is uncivil to any member of the public.
9. *Malingering*, that is to say, if a member of a police force feigns or exaggerates any sickness or injury with a view to evading duty.
10. *Absence without leave or being late for duty*, that is to say, if a member of a police force without reasonable excuse is absent without leave from, or is late for, parade, court or any other duty.
11. *Uncleanliness*, that is to say, if a member of a police force while on duty or while off duty in uniform in a public place is improperly dressed or is dirty or untidy in his person, clothing or accoutrements.
12. *Damage to clothing or other articles supplied*, that is to say, if a member of a police force -
- (a)* wilfully or by carelessness causes any waste, loss or damage to any article of clothing or accoutrement, or to any book, document or other property of the police authority, served out to him or used by him or entrusted to his care, or
 - (b)* fails to report any loss or damage as above however caused.
13. *Drunkenness*, that is to say, if a member of a police force, while on or off duty, is unfit for duty through drink.
14. *Drinking on duty or soliciting drink*, that is to say, if a member of a police force —
- (a)* without the consent of his superior officer, drinks, or receives from any other person, any intoxicating liquor while he is on duty, or
 - (b)* demands, or endeavours to persuade any other person to give him, or to purchase or obtain for him, any intoxicating liquor while he is on duty.
15. *Entering licensed premises*, that is to

say, if without permission a member of a police force enters -

(a) while on duty any premises licensed under the liquor licensing laws or any other premises where liquors are stored or distributed when his presence there is not required in the execution of his duty, or

(b) any such premises in uniform while off duty.

16. *Lending, borrowing or accepting presents*, that is to say, if a member of a police

force lends money to any superior in rank or borrows money or accepts any present from any inferior in rank.

17. *Conviction for a criminal offence, that* is to say, if a member of a police force has been found guilty by a court of law of a criminal offence,

18. *Being an accessory to a disciplinary offence*, that is to say, if a member of a police force connives at or is knowingly an accessory to any offence against discipline.

